Päivi ja Santeri Kannisto

Intuitionisti

Seikkailu minuuden syövereihin

HyväElämäKirjat.com

VAROITUS

Tämä ei ole perinteinen tietokirja. *Intuitionisti* ammentaa tunteista ja kyseenalaistaa hallitsevaa, järkiperäistä maailmankuvaa. Kirja avaa näkymiä intuitiiviseen tietoon, jota ei tavoiteta hyvin perusteltujen ja yleisesti hyväksyttyjen tosiuskomusten avulla. Intuitio on sisäistä, kokemusperäistä tietoa, jota lähestytään kirjassa hyödyntämällä mielikuvitusta. Kirjan henkilöitä, tapahtumia ja paikkoja on käsitelty kaunokirjallisin keinoin. Teos ei siten sovellu puhdasoppiseksi kurssikirjaksi, matkaoppaaksi Georgiaan tai siinä esiintyvien henkilöiden elämäkerraksi.

Kiitokset Arto Teräkselle kustannustoimituksesta ja Petteri Luukkaiselle käsikirjoituksen kommentoinnista. Teos on saanut tukea Suomen tietokirjailijat ry:ltä.

ISBN 978-9941-8-3552-0 (PDF)
Julkaistu Batumissa Georgiassa.

HyväElämäKirjat.com

Omistettu Kettutytölle.

Sisällys

HENKILÖT

★ Päähenkilö Nathan, Georgiaan päätynyt maailmanmatkaaja ja elämän koulun nörtti
★ Nikolai, valkopartainen tietäjä, Batumin Sokrates
★ Ivan, valeasujen mestari ja silmänkääntäjä
★ Nino, nykyään kiltti georgialaistytsy, entinen narkkari ja bilettäjä
★ John Snow, ärhäkkä mutta suurisydäminen Kaukasian paimenkoiranarttu
★ Batumin katukoirat, aina yhtä iloiset hännänheiluttajat
★ Päivi ja Santeri, kaksi parikymmentä vuotta maailmalla haahuillutta huithapelia

N
W
E
S
Helsinki
Moskova
Vladikavkaz
Tbilisi
Batumi

BATUMI

Päivi ja Santeri

Olimme vitsailleet, että maailmaa ristiin rastiin reissattuamme asettuisimme todennäköisesti Ruotsiin, mutta kuinka kävi? Päädyimme entiseen Neuvostoliittoon, suomalaisten silmissä jättimäiseen punaiseen läiskään kartalla. Harvat ymmärsivät valintaamme. Suomessa medialla oli itänaapurista yhtä vähän hyvää sanottavaa kuin presidentti Niinistöllä: ”Kasakka ottaa mikä irti lähtee”. Vanhempamme pitivät meitä maanpettureina ja tiukkasivat: ”Onko teistä tullut putinisteja?” Siinä missä punikit kävivät kylmän sodan aikaan rantalomalla Sotšissa, meiltä suhattiin Saksaan, sillä idässä oli pelkkää köyhyyttä, kurjuutta ja Siperian vankileirejä.

Kuvittele mielessäsi:

- Sopulinnahkaiset karvareuhkat ja krimiturkit
- Työväen Ladat, eliitin Volgat
- Hapankaalilta haiskahtavat neuvostokämpät
- Punaliput ja gulagit
- Isä Stalin ja setä Lenin

Mitä enemmän matkakohteemme hämmensi, sitä malttamattomampina odotimme Suomessa viisumejamme. Kun tarrat kolme viikkoa myöhemmin liimattiin passeihimme ja nousimme rautatieasemalla italian kielellä nimettyyn junaan, koimme ensimmäisen takaiskun. Menopeli oli moderni. Muistelimme kaiholla vuosikymmenen takaisia Trans-Siperian rohjakkeita, joissa oli samovaarit, vodkaa ryypiskeleviä vierustovereita ja tuimasti tuijottavia junaemäntiä. Löyhkäävät vessat olivat aina lukossa silloin kun niitä olisi kipeimmin tarvittu, joten hätäisimmät käyttivät pisuaareina vaunujen väliin sijoitettuja tuhkiksia tai kakkivat kiskoille junan seisoessa asemalla.

Moskova tuotti lisää karvaita pettymyksiä. Kadulla huristeli Ladojen ja Volgien sijaan mustia luksus-Mersuja ja Bemareita. Lähiöissä vauraat moskovalaiset piileskelivät vartioitujen muurien takana skandityylisissä, vaalein värein sisustetuissa asunnoissa. Vanhasta Neuvostoliitosta olivat jäljellä vain harmaus, kylmyys ja katukuvaa koristavat kaukolämpöputket. Lenin-setä pötkötti sentään vanhalla paikallaan Punaisella torilla, mutta me hyydyimme mausoleumin jonoon, kun Moskovan jäätävä syystuuli alkoi puhaltaa. Hakeuduimme lämmittelemään TSUM:n luksustavarataloon, jonka näyteikkunalla mallinuket esittelivät kalleimpia catwalkin brändejä.

Aitoa neuvostotunnelmaa oli etsittävä muualta. Valitsimme Georgian, yhden entisistä Neuvostoliiton tuppukylistä Kaukasiassa, joka on kuulu vieraanvaraisuudestaan. Tämä matka alkoi lupaavammin. Olimme poimineet kartalta syrjäisimmän mahdollisen rajanylityspaikan, vanhan linnoituskaupungin Vladikavkazin. Matkustimme sinne vanhalla kunnon neuvostojunalla ja saimme loosikavereiksemme savukalalle tuoksuvia, parrakkaita venäläismiehiä. Junanvaunussa oli niin lämmin tunnelma, että kun astuimme viimein asemalle marraskuiseen iltapäivään, henki salpautui pakkasessa.

Vladikavkazista matkamme jatkui Georgian legendaarista sotilastietä, joka mutkittelee läpi Kaukasuksen ikilumisen vuoriston. Tien perustukset ovat niin vankat, että ne kestävät panssarivaunujen painon, mutta lumentulo tukkii usein reitin kulkukelvottomaksi. Rauhan aikana tietä jyryyttävät pääasiassa rekat, joten meidän tulomme kimppataksilla pisti silmään. Kun nuori rajavartija vinkkasi meidät työhuoneelleen, pelkäsimme pahinta. Kiristettäisiinkö meitä taas sakoilla niin kuin edellisellä Venäjän-reissullamme? Moskovan miliisi oli sormeillut uhkaavasti konepistooliaan passimme nähdessään. Niistä puuttuivat vaaditut rekisteröintileimat.

Huokasimme helpotuksesta, kun rajavartija halusi

vain harjoittaa englantiaan. ”Mistä päin Suomea olette kotoisin? Mitä pidätte Venäjästä?” ”Entä mitä aiotte tehdä Georgiassa?” Selitimme motiivejamme eksotiikalla ymmärtämättä itsekään, mitä sanoimme. Miten pelätystä Neukkulasta oli tullut meille matkailufetissi? Mitä se kertoi maasta ja kulttuurista, jossa olimme varttuneet?

Asetuimme Georgiassa Batumiin. Se on kiinalaisittain fengshui eli suotuisa energioiltaan: edessä siintää Mustameri ja takana kohoavat Kaukasuksen lumihuippuiset vuoret. Batumissa on pieni, viehkeä vanhakaupunki, romanttinen rahtisatama ja yksi maailman pisimmistä rantabulevardeista. Se kuhisee kesäisin kävelijöitä, juoksijoita, pyöräilijöitä, rullaluistelijoita, kuhertelijoita, lastenvaunujen tuuppijoita ja öisin puistokemistejä. Rannan pikkukiville voi levittää huovan ja ottaa aurinkoa, mutta uimista emme suosittele varauksetta. Rahtilaivat laskevat jätevetensä mereen, ja kaupungin kaatopaikka on sijoitettu rannan tuntumaan. Merivirrat kierrättävät jätevedet uimarannoille.

Batumi ei ole ylä- eikä edes keskiluokan lomakohde, ja ehkä juuri se meitä viehätti. Toisin kuin vastarannalla Bulgarian puleeratussa Varnassa tai Venäjän oligarkkien suosimassa Sotšissa, Batumissa katukivetykset lohkeilevat, talot homehtuvat subtrooppisesta kosteudesta ja porttikongit haisevat rotankuselle. Kaupunki päästettiin ränsistymään neuvostoaikaan. Vasta itsenäistyminen ja tulitauko Venäjän kanssa rohkaisivat turistit palaamaan. Suurin osa tulijoista on turkkilaisia ja entisiä tovereita Venäjältä, Armeniasta ja Azerbaidžanista. Näistä lähinaapureista ei pidetä, mutta heitä siedetään, koska he tuovat elannon. Mieluummin hyysättäisiin varakkaita eurooppalaisia ja amerikkalaisia, mutta kuka länsimaalainen haluaisi taivastella lyhyellä lomallaan Neuvostoliiton rappeutuneita jäänteitä?

Paikallisten Batumi sijaitsee entisellä suoalueella, pari kilometriä vanhastakaupungista lounaaseen Turkin

suuntaan. Siellä kohoaa neli-, kuusi- ja kymmenkerroksisia neuvostorähjiä, joiden lomaan rakennetaan toiveikkaasti unelma-asuntoja ulkomaalaisille. Puolivalmiita betoniraatoja törröttää katukuvassa sadoittain. Monet niistä eivät valmistu koskaan, sillä talousnäkymät ovat hyydyttäneet projektit. Paikallisten kunnianhimo ei ole siitä laantunut. Kuuntelimme kansainvälisen rakennuttajan myyntitoimistossa vahvasti meikattua, minihameeseen ja tyköistuvaan paitapuseroon sonnustautunutta ukrainalaistyttöä. ”Batumista tulee kymmenessä vuodessa uusi Dubai”, hän hehkutti. Paikalliset odottivat, että miljoonat muslimimiehet rynnistäisivät kaupunkiin uhkapelaamaan, päihtymään ja harrastamaan seksiä.

Meidän kotimme sijaitsee yhdessä Batumin kymmenkerroksisista, neuvostoaikaan rakennetuista kerrostaloista. Julkisivu näyttää kiireellä kokoon kursitulta tilkkutäkiltä. Georgiassa ei ole taloyhtiöitä, joten jokainen huolehtii omista ikkunoistaan, parvekkeistaan, putkistaan, johdoistaan, lattioistaan, katostaan ja seinistään. Julkisivulautakuntia ei ole valvomassa, sopivatko rakennukset ympäristöönsä. Jotkut ovat maalanneet ulkoseinänsä vaaleanpunaisiksi tai keltaisiksi, toiset ovat tällänneet betonin päälle helppohoitoista punaista aaltopeltiä ja kaikkein varakkaimmat ovat verhoilleet asuntonsa tiilillä tai kivillä. Katoille rakennetaan *mansardeja* eli ullakkohuoneistoja, joita ei ole huomioitu alkuperäisissä lujuuslaskelmissa. Kun ahneus kasvaa ylenpalttiseksi, taloja sortuu.

Naapurimme edustavat Georgian harvalukuista keskiluokkaa, jolla on varaa asua kalliin lomakaupungin keskustassa viiden minuutin päässä uimarannalta. Pihalle on parkkeerattu uudenkarheita hybridejä, vaikka itse talo on karmiva. Kun astuu sisään, käytävässä odottaa putkien, sähköjohtojen ja mittarien viidakko. Vanhat roosan väriset seinät ovat lohkeilleet, niitä halkovat senttimetrien levyiset railot, rakenteet ovat värjäytyneet lukuisista

vesivahingoista ja lattialla lainehtii roskia. Talon asukkaat kulkevat rappukäytävässä yrmeinä. Vain aniharva vastaa tervehdyksiin.

Jos haluaa ajaa hissillä, pitää maksaa. Kerrosnappuloiden vieressä on peltilaatikko, johon kilautetaan viiden tai kymmenen *tetrin* (eli parin eurosentin) kolikko ennen matkaa. Järjestely on kaupungissa yleinen. Ellei asukkaita pakkorahastettaisi, hissiyhtiöt jäisivät ilman huoltopalkkioita ja hissit huoltamatta. Me käytämme rappuja, sillä armenialaisvalmisteiset nostolaitteet väsyvät usein kesken matkan. Toisinaan niitä myös putoilee hissikuiluun.

Asumme toisessa kerroksessa. Käytävä on pimeä, sillä liiketunnistimilla varustetut lamput ovat palaneet. Tilasimme Kiinasta avaimenperään sopivan taskulampun, ettemme kompastelisi rapistuneissa rapuissa, törmäilisi tuhkakuppeihin tai astuisi vesi- ja virtsalammikoihin. Talon ulko-ovi toimii kulkunapilla, mutta lukko on rikki. Sen ansiosta humalaiset, huumeidenkäyttäjät ja kulkukissat saavat hoitaa asiansa sisäsiististi.

Toisessa kerroksessa helpottaa. Naapurit ovat maalanneet omat seinänsä kermanvaaleiksi, ja päädyn avoin seinä takaa ilmanvaihdon. Vain rasvassa käristetyt kalapuikot ja rapputupakointi hajustavat toisinaan ilmaa.

Suurin yllätys odottaa ovemme takana. Eteisestä näkyy olohuoneeseen, joka on etninen galleria. Afrikkalaiset puupatsaat koristavat puistonsuuntaisen, pienen sivuikkunan ikkunalautaa. Siellä on kolme paljasrintaista naishahmoa, kaksi elefanttia ja kepin kanssa kulkeva vanha mies, joka pitää neljän kirjan kirjastoamme pystyssä. Kaikkein huomiota herättävimmät ovat lattialla seisovat metrin korkuiset naisfiguurit. Toinen on afrikkalainen soturi ja toinen ruuanhaussa oleva perheenäiti, joka kantaa hedelmäkoria päänsä päällä. Vuokraisäntämme on merimies, ja puupatsaat hänen vaimolleen tuomiaan matkamuistoja. Iranista luonamme kyläillyt mies mieltyi patsaisiin niin, että alkoi insinöörinä huolehtia niiden

kunnossapidosta. ”Ilma on Batumissa kostea, joten patsaat on hyvä suojata puunkäsittelyaineella”, hän ohjeisti ja tuijotti patsaiden paljaita, terhakkaina törröttäviä tissejä.

Olohuoneen nurkassa on iso kangaspäällysteinen kulmasohva ja sitä kulmittain vastapäätä musta neuvostovalmisteinen antiikkipiano. Soitin on epävireessä ja särisee. Kun vilkaisimme kannen alle, huomasimme että vasarat ja vaimentimet olivat homehtuneet. Pianon päällä istuu päätään raapiva puinen apina, joka on samaa sarjaa kuin salongin muut afrikkalaiset. Huoneen täyttää vaniljan, mustan oopiumin, santelipuun, vihreän teen tai jasmiinin tuoksu riippuen siitä, millaisia suitsukkeita paikallisesta tilpehöörikaupasta on löytynyt. Vanhaa sauvaparkettia verhoaa itämainen matto, ja talvisin seinällä paukkuu tunnelmallinen, neuvostoaikainen kaasukamiina.

Eteisestä vasemmalle on keittiö, jonka ikkunat katsovat puistoon julkisivun puolelle. Maisema on vehreä, mutta koska uteliaat naapurit tirkistelevät pihan penkeiltä usein ylöspäin asuntoihin, olemme peittäneet näkymää pitsillä. Näkösuoja tarjoaa tilaisuuden viuhahdella keittiössä alasti pahennusta herättämättä.

Keittiökalusteisiin kuuluu iso koristeellinen samettisohva, bistropöytä, rottinkituolit ja vitriinikaappi, jossa on snapsi- ja viinilaseja, karahveja ja tarjoiluastioita. Ihmettelimme alkuun sohvaa, mutta georgialaisilla on tapana viihdyttää vieraitaan kodin sydämessä. Perinne on peräisin neuvostoajalta, jolloin keittiössä politikoitiin ja ryypättiin vodkaa.

Neuvostoarjesta muistuttaa myös ulkoa kuuluva vilkas georgian- ja venäjänkielinen puheensorina. Puiston katetussa piknik-pöydässä juodaan *chachaa* eli paikallista pontikkaa, pidetään puheita, väitellään ja tapellaan. Georgialaiset ilmaisevat tunteita sielunsa kyllyydestä. He ovat usein niin kiihdyksissään, että huutavat kilpaa toistensa suuhun, ja kun erimielisyyksiä ratkotaan, nyrkit ovat

pystyssä. Hiljaista on hyvin harvoin, sillä jokainen haluaa äänensä kuuluville. Koirat haukkuvat, lapset kiljuvat, vanhemmat ärjyvät ja humalaiset örisevät.

Joskus äänekkyydestä on iloa. Kun naapurin rouvat kaakattavat rapussa *tskalia* kovaan ääneen, on aika rynnätä hanalle ja täyttää kattilat ja saavit, mikäli vettä sattuu vielä valumaan. Batumissa vesiyhtiön palvelu on onneksi luotettavampaa kuin Tbilisissä, jossa katkoja on viikoittain. Suurin riesa ovat remontoivat naapurit, jotka katkaisevat pääsulun töidensä ajaksi omin päin. Se tietää sotaa. Naapurit säntäävät hurjistuneina käytävään etsimään syyllistä eikä rauha välttämättä palaa ilman poliisia.

Tämä on se miljöö – arkinen ja outo, rähjäinen ja romanttinen, parjattu ja pelätty – jossa perehdymme minuuden mysteereihin. Mitä Georgia voi opettaa meille itsestämme ja minuuksistamme? Lähdetään seikkailemaan järjen tuolle puolen, intuition ja itsetuntemuksen lähteille.

Batumi
Ali ja Nino
Keskuspuisto
Pioneeripuisto
Rantabulevardi
Eläinkauppa
Nathanin talo
N
E
S
W

MANSARDI

Päivi ja Santeri

Kun eräänä päivänä palasimme kaupungilta kotiin ja olimme kiipeämässä kakkoskerrokseen, porraskäytävä oli tukossa. Raput oli sementoitu, ja mönjä oli vielä märkää ja tahdasta. Kaivoimme taskujamme, mutta emme löytäneet kolikkoa hissimatkaan. Pitikö odottaa, että joku naapureista tulisi ja kustantaisi kyydin? Jatkoimme kärsimättöminä penkomista ja löysimme repun sivutaskusta irronneen paidannapin. Nappi oli halkaisijaltaan kuin kymmenen tetrin kolikko. Pudotimme sen rahalaatikkoon, painoimme nappia ja hihkaisimme riemusta, kun hissi nytkähti liikkeelle. Saavuimme omaan kerrokseemme, mutta hissi ei pysähtynyt. Matka jatkui myös ohi kolmannen, neljännen ja viidennen kerroksen eikä loppua näkynyt. Oliko joku ehtinyt tilata kyydin ylös ennen meitä vai oliko rakkine taas epäkunnossa? Kun hissi ei pysähtynyt edes ylimmässä kerroksessa, tuijotimme digitaalinäyttöä tyrmistyneinä. Montako mansardia katolle oli ehditty rakentaa?

Kun hissin ovi viimein avautui, kukaan ei tullut sisään. Kurkistimme ulos uteliaina. Asuiko täällä joku? Käytävässä oli niin pimeää, että oli sytytettävä taskulamppu. Näimme valokeilassa vain yhden, suojamuoveilla vuoratun oven. Asunnon täytyi olla keskeneräinen. Jostain kuului kuitenkin pianon ääni. Juoksutukset olivat niin ketteriä ja trillit kirkkaita, että soittaja ei ollut aloittelija. Kuuntelimme hetken ja kohautimme harteitamme. Ehkä joku harjoitteli puolivalmiissa asunnossa. Ainakin siellä oli rauhallista.

Olimme hipsimässä takaisin hissille, kun liukuovi rämähti kiinni. Painelimme nappia ja kuuntelimme

tuskaisina, kun kulkupeli kolisteli kuin meitä härnäten hitaasti alaspäin. Epäilimme, oliko tähän kerrokseen rakennettu edes rappuja. Georgiassa ei tunneta paloturvallisuusmääräyksiä, sillä ne ovat paikallisella mittapuulla hätävarjelun liioittelua.

Rappuja ei löytynyt, eikä hissi totellut kutsunappia. Se jäpitti itsepintaisesti ensimmäisessä kerroksessa. Meidän ei auttanut muu kuin häiritä pianistia. Hänen täytyi tietää, miten täältä pääsisi pois.

Ryskytimme ovea paikalliseen tapaan. Georgialaiset takovat aina ovia nyrkeillään kuin olisivat menossa karmit kaulassa kylään, eikä metakka lakkaa ennen kuin ovi avataan. Ollaanko täällä malttamattomia vai kuuroja? Se on jäänyt meille epäselväksi.

Pianonsoitto ei päättynyt koputukseemme, mutta ovisilmässä vilahti varjo. Meille avasi oven intialaispiirteinen, parikymppinen mies. Hän oli ajellut päänsä kaljuksi, ja kasvoja kehystivät isot neonvihreät silmälasit, jotka saivat hänet näyttämään amerikkalaiselta markkinointigurulta. Yllään miehellä oli musta tyköistuva t-paita, polvista rispaantuneet pillifarkut ja silmälaseihin soinnutetut tennistossut.

”Yes?” mies kysyi muikea ilme kasvoillaan. Hymy tarttui. Se näytti täällä yhtä harvinaiselta kuin aurinko Lapin kaamoksessa.

Esittäydyimme alakerran naapureiksi ja vuodatimme miehelle onnettoman tarinamme. Jouduimme tänne rappuremontin takia. Ehkä painoimme epähuomiossa väärää nappia, kun emme olleet ennen käyttäneet vehjettä.

”Ei se ollut erehdys. Odotin teitä”, mies myhähti.

Olimme typertyneitä. Miten se oli mahdollista, kun emme edes tunteneet häntä?

”Pitkä tarina. Käykää sisään, niin kerron.”

Kutsu oli niin arvoituksellinen, että emme ymmärtäneet kursailla. Paikallisiin tapoihin kuuluu, että pyyntö pitää esittää vähintään viisi kertaa ennen kuin siihen saa

suostua. Isäntämme ei näyttänyt pistävän suorasukaisuuttamme pahakseen, mutta hän olikin ulkomaalainen.

Riisuimme kengät eteisessä, jossa meitä odottivat kahdet vierastohvelit. Sieltä kuljimme isäntämme perässä isoon olohuoneeseen, jonka ulkoseinät olivat lasia. Näkymä Mustallemerelle oli huikea. Juutuimme ikkunan ääreen tutkimaan tuttuja maamerkkejä. Amerikkalaisen hotelliketjun tornit kohosivat kaukana oikealla, ja niiden edessä kimmelsi Pioneeripuiston pieni tekojärvi, jossa paikalliset harjoittelevat melomista. Horisontista kaupunkia lähestyi rahtilaiva. Se oli näin kaukaa katsottuna tulitikkuaskin kokoinen.

”Upea maisema, eikö”, mies kommentoi. ”Se oli yksi syistä, miksi muutimme tähän röttelöön. Uusiakin olisi ollut tarjolla, mutta niistä puuttuivat näkymät ja avaruus.”

Tunsimme ongelman liiankin hyvin, sillä olimme ehtineet tutustua Batumin asuntomarkkinoihin. Huoneet uusissa asunnoissa olivat pieniä, usein jopa ikkunattomia komeroita, joissa oli huono ilmanvaihto. Vuokraajat suunnittelivat tilankäytön rahanhimossa. Tarkoitus oli ahtaa asuntoon mahdollisimman monta turistia kerralla, jotta tulot saatiin maksimoitua. Sänkyjen määrä oli viihtyvyyttä tärkeämpi. Tässä huoneistossa ei ollut sitä ongelmaa. Tilaa oli yli sata neliötä ja tyhjää lattiaa runsaasti, sillä kalusteet oli valittu tarkoin.

Pälyilimme pianoa, mutta sitä ei näkynyt. Mistä musiikki oli kantautunut käytävään?

”Yläkerrasta”, mies selitti. ”Siellä asuu pianonsoitonopettaja. Taitava kaveri. Olen alkanut arvostaa hänen ansiostaan klassista musiikkia.”

Yläkerrasta? Montako lisäkerrosta talon katolle oli rakennettu ja miten emme olleet huomanneet niitä kadulta? Aloimme epäillä aistejamme. Mihin olimme tulleet, ja kuka isäntämme oikein oli?

”Nimeni on Nathan”, mies esittäytyi, kuin ajatuksemme lukeneena. ”Istukaa alas ja tehkää olonne mukavaksi.

Keitän lämmintä juotavaa. Teetä vai kahvia?"

Nathan katosi keittiöön ja jätti meidät punaiselle kulmasohvalle ihmettelemään. Mistä hän tiesi, keitä me olimme? Emme tunteneet talosta kuin seinänaapurit ja heidätkin vain ulkonäöltä. Meillä ei ollut heidän kanssaan edes yhteistä kieltä, mikä oli siunaus. Seinämme takana asui pyylevä vanharouva, joka honotti käytävässä kovaa ja korkealta ja ryskytti uteliaana naapureiden ovia. Omituisinta asiassa oli se, että tätä asuntoa ei edes pitänyt olla olemassa. Miten hissi oli kyydinnyt meidät yhdenteentoista, kun talossa oli vain kymmenen kerrosta?

"Pahoittelen vaatimattomia särpimiä. Kodinhoitajallamme on vapaapäivä", keittiöstä tarjottimen kanssa takaisin pyörähtänyt Nathan selitti ja nauroi. "Se tarkoittaa, että en ole viitsinyt käydä kaupassa."

Miksipä näin hienossa asunnossa ei voisi olla kodinhoitajaa, tosin georgialaiset kodinhoitajat tuntien ilman on parempi. Lompsisivat vain likaisilla kengillään ympäri asuntoa, pistäisivät sisällä tupakaksi ja jättäisivät jälkeensä kauhean kaaoksen.

"Haluatte varmaan kuulla tarinani ja kuinka tiesin teistä? Haittaako, jos aloitan siitä, kuinka päädyin tänne Batumiin", Nathan kysäisi.

Jos meillä jotakin oli yllin kyllin, niin se oli aikaa. Sitä paitsi kuuntelemme aina mielellämme ihmisten tarinoita. Teimme olomme mukavaksi sohvalla ja katsoimme hyväntuulista isäntäämme odottavasti. Kuka hän oikein oli?

VALUUTTATREIDERI

Nathan

Elämä heittää yllättäviin haasteisiin. Minä sain pari vuotta sitten vastattavaksi vaikean kysymyksen: ”Mitä tekisit, jos sinulla olisi vain muutama vuosi elinaikaa jäljellä?” Olin sairaalassa outojen oireiden takia ja jouduin magneettikuvaukseen. Hermoilin, sillä lääkäri oli vatvonut toinen toistaan ikävämpiä vaihtoehtoja. Kun tulokset tulivat, sain kuulla, että kärsin keskushermostoa tuhoavasta taudista, joka johtaa liikuntakyvyttömyyteen ja kuolemaan. Lääkärin mukaan tauti eteni aggressiivisesti ja vaati välitöntä hoitoa. Makasin sairaalassa viisi päivää steroidihoidoissa nuppi sumeana. Mielessäni takoi yksi ainoa ajatus: minä kuolen. Se oli siihenastisen elämäni rankin kokemus. Olisin todennäköisesti musertunut, ellei taistelija minussa olisi herännyt. Päätin, että en ryve viimeisiä elinvuosiani itsesäälissä.

Opiskelin niihin aikoihin ensimmäistä vuotta yliopistossa. Luin isäni toivomuksesta kauppatieteitä, mutta aloin puhua välivuodesta. Halusin toteuttaa haaveeni nähdä maailmaa. Matkustaminen oli jäänyt tulevaisuuteen lykättyjen asioiden loputtomalle listalle, sillä olin kunnioittanut vanhempieni toivetta hankkia ensin hyvä ammatti. Isäni oli pitänyt ansaita elantonsa pienestä pitäen, ja siksi hän toivoi meille lapsille helpompaa elämää.

Olemme siirtolaisten jälkeläisiä. Isovanhempani muuttivat Intiasta Etelä-Afrikkaan bisneksen perässä. He perustivat maustetukun, joka toi maahan fenkolia, kurkumaa, inkivääriä, kanelia, kardemummaa ja currya. Intialaisia juuria ei meillä vaalittu paitsi keittiössä. Äitini tekee maailman parhaat *gujiat* ja *samosat*, ja kun tulin

koulusta, pöydässä odotti usein herkullinen currykana. Intialaiset raaka-aineet, kuten *arhar dal*, *kabuli chana* ja Tata-suola saavat minut aina hymyilemään, sillä ne muistuttavat kodista. Intia eli myös tarinoissa, joita isoäitini kertoi keittiössä. Hän maalasi silmiemme eteen Punjabin vehmaita laaksoja ja Himalajan jylhiä huippuja sellaisella tarkkuudella, että meistä tuntui kuin olisimme itsekin varttuneet niissä satumaisissa maisemissa. Muuten juuret häivytettiin. Intialaisuuteen liittyy Etelä-Afrikassa syvä häpeä, sillä suurin osa Intian siirtolaisista on orjien jälkeläisiä. Apartheidin aikaan meitä kohdeltiin kuin mustia.

Kauppiaskulttuuria pidettiin etnisyyttä tärkeämpänä. Isä oli perheyrityksestä ylpeä ja taitava bisnesmies. Asiakkaat odottivat hänen vierailujaan innolla, sillä hänellä oli aina tukku tarinoita kerrottavanaan. Olin usein mukana neuvotteluissa, joissa miehet rupattelivat, tinkivät ja hörppivät sysimustaa teetä. Isä kuljetti meitä mukanaan, jotta meistä kasvaisi yritykseen seuraava sukupolvi. Kun yritys vakiinnutti asemansa ja laajeni, väkeä palkattiin lisää, mutta ohjat pidettiin perheen käsissä. Isoisän kuoltua isä jatkoi bisnestä. Veljeni on onneksi seurannut heidän jalanjäljissään, sillä minusta ei siihen olisi. Olen parempi markkinointimies kuin toimitusjohtaja.

Kauppiaselämässä on silti oma viehätyksensä. Vienti ja tuonti ovat kiinnostaneet minua pienestä pitäen, sillä ne tarjoavat tilaisuuden matkustaa. Yrityksemme kauppasuhteet tosin rajoittuivat Intiaan, mutta se riitti tartuttamaan matkakuumeen.

Kun sain diagnoosin, vanhempani ymmärsivät, että tutkinto ei ollut enää tärkeintä elämässäni. Halusin nähdä ja kokea uutta, eivätkä he vastustelleet. Jätin yliopiston, heitin haikeana hyvästit perheelle, ystäville ja maalle, jota rakastin ja vihasin. Odotin matkaltani suuria seikkailuja kuin entisajan löytöretkeilijät, vaikka lähdinkin vain muutamaksi kuukaudeksi Eurooppaan reilaamaan.

Se oli ensimmäinen pitkä reissuni omin päin. Kolusin

kaikki kliseet Eiffel-tornista Rooman Colosseumiin ja Belgian oluttuvista Espanjan tapas-ravintoloihin. Kaikkein eniten miellyin Itä-Euroopan kaupunkien slaavilaiseen melankoliaan. Istuin kahviloissa, jututin paikallisia ja iskin maailman kauneimpia naisia. Keräsin matkaltani puuttuvia kokemuksia. Kun raha ei riittänyt hostelliin, nukuin puiston penkillä ja peseydyin rautatieaseman wc:ssä. Joskus kävelin kylmiltään liikkeisiin ja tarjosin osaamistani. Tilanne oli ihmisille niin yllättävä, että jouduin harvoin palaamaan kadulle tyhjin käsin. Prahan keskustassa jaoin karhuksi pukeutuneena lentolehtisiä, Madridin kaduilla tein markkinatutkimusta ja Hampurissa osallistuin markkinointiryhmän palaveriin, jossa arvioitiin uutta kampanjaa. En rikastunut, mutta opin, että maailma on paljon parempi paikka kuin mitä media antaa ymmärtää. Minua ei edes ryöstetty Pompeijissa pahamaineisella Garibaldin juna-asemalla.

Kun oleskelulupani umpeutui ja rahat loppuivat, lensin Australiaan. Tarkoitukseni oli viipyä vuosi Sydneyssä ja kartuttaa matkakassaa. Töitä ei ollut vaikea löytää, sillä olin tehnyt isälle mainosvideoita, esitteitä ja käyntikortteja 15-vuotiaasta. En ollut nirso, vaan paiskin töitä myös tarjoilijana ja baristana. Nukuin kahdeksan hengen kimppakämpässä, jossa oli neljä huonetta. Kotini oli pelkkä patja toisen kaverin huoneen lattialla, mutta en piitannut mukavuudesta. Elin kuin viimeistä päivää. Kävin kämppiksien kanssa ulkona ja surffaamassa Sydneyn legendaarisilla rannoilla.

Australiasta jatkoin Christchurchiin Uuteen-Seelantiin. Työskentelin ruoka- ja majoituspalkalla yrittäjävetoisessa hostellissa, jonka omistaja muistutti isääni. Hän teki töitä kuin hevonen ja kuurasi itse hostellin vessoja kontillaan siinä missä kaikki muutkin työntekijät. Se motivoi jopa silloin, kun asiakkaiden piittaamattomuus pänni. Miksi kuraisia kenkiä ei voinut pyyhkiä kynnysmattoon vaan niillä piti lompsia ympäri huushollia!

Hostellissa tutustuin ukrainalaiseen Anastasiaan, joka oli itäeurooppalaisen naiskauneuden ilmentymä: hoikka ja säärevä. Kastanjanruskea tukka oli pitkä ja kiiltävä, kasvot nauravat ja poskipäät korkeat. Se oli menoa. Anastasian ei tarvinnut kuin vilkaista minua pitkien ripsiensä alta ja olin valmis palvomaan polvillani maata hänen allaan. En ihmettele, että Itä-Euroopasta tilataan postimyyntivaimoja ympäri maailmaa.

Anastasia oli samanikäinen, mutta varttunut toisessa todellisuudessa. Hän oli lähtöisin vaatimattomista oloista. Äiti oli yksinhuoltaja ja ansaitsi elantonsa tehdassiivoojana. Juoppo isä oli hylännyt perheen Anastasian ollessa taapero. Kun Krimin sota syttyi, äiti ja tytär joutuivat jättämään kodin, pakenemaan Kiovaan ja aloittamaan alusta. Rahasta oli puutetta, mutta Anastasia antoi muille vähästään. Hän oli empaattinen ja rakasti eläimiä ja ihmisiä sukupuoleen katsomatta. Tästä tuli suhteessamme pientä skismaa. Anastasian edellinen partneri oli ollut nainen, eikä hän ollut täysin varma suuntautumisestaan, kun aloimme seurustella. ”Pitääkö minun päättää”, Anastasia kysyi ja katsoi minua hellyttävästi pää kallellaan. En hennonnut väittää vastaan, vaikka sydämeni särkyi. En tahtonut jakaa Anastasiaa kenenkään muun kanssa. Kärsin riittämättömyydestä, kun moni mies olisi ollut innoissaan. Kukapa ei haaveilisi täydellisestä naisesta, joka tuo tyttökaverinsa mukaan sänkyleikkeihin.

Kun Anastasian piti palata kotiin työviisumin umpeuduttua, annoin intuition johdattaa ja lyöttäydyin mukaan. Olin innoissani vaihtelusta, sillä elämä Australiassa ja Uudessa-Seelannissa oli alkanut tuntua turhan tutulta ja turvalliselta. Elämän suurimpia vastoinkäymisiä oli se, jos kauppa sulki ovensa ennen kuin ehti ruokaostoksille.

Ukrainassa eksotiikkaa riitti. Kun menimme kyläilemään, se ei tarkoittanut kohteliaasti tarjottua yösijaa, jäykkää aamiaistunnelmaa ja turvallisen kotimatkan toivotusta. Grilli sytytettiin kukonlaulun aikaan ja

aamiaissaslikit huuhdeltiin alas oluella, martinilla, kotiviinillä ja konjakilla. Puoleenpäivään mennessä kaikki olivat hilpeässä hiprakassa.

Asetuimme Odessaan. Ihastuin kaupungin vanhoihin, koristeellisiin taloihin, Mustanmeren rosoiseen rantaviivaan ja nostalgiseen neuvostotunnelmaan. Ratikat kolistelivat kadulla autojen seassa, ja vanhat huivipäiset maatuskat kauppasivat kadunkulmissa vihanneksia ja hedelmiä. Kaupunki oli tietysti päästetty rapistumaan ja kaduilla oli roskia, mutta se vain lisäsi lumoa.

Pääsin itsekin tarjoamaan paikallisille unohtumattomia elämyksiä. Herätin kulkiessani huomiota, sillä ukrainalaiset eivät ole tottuneet erivärisiin ja -näköisiin. Monet ovat rasistisia kuin natsit, mikä tuntui melkein kotoisalta. Vilkuilin öisin kaupungilla olan yli, etten päätyisi nahkapäiden potkupalloksi. Toisaalta vähintään yhtä monet olivat vilpittömän ystävällisiä ja ihastuksissaan. Kun vierailimme 500-vuotiaassa kylässä, minua kohdeltiin kuin kuningasta. Olin kylän historian toinen intialainen vieras.

Ukrainalaisissa viehätti se, että he eivät ole niin raha- ja suorituskeskeisiä kuin länsimaalaiset. Elämään mahtuu muitakin arvoja. Jututin Odessan rannalla pikkupoikaa, joka halusi isona käärmeenlumoojaksi. Tohkeennuin, kun hän ei tahtonut tiedemieheksi, astronautiksi, insinööriksi tai lääkäriksi niin kuin kaikki muut. Pojalla olivat prioriteetit paikallaan.

Kolme kuukautta hurahti nopeasti. Olisin halunnut jäädä, mutta minulle ei myönnetty oleskelulupaa, joten taas mentiin. Mietimme vaihtoehtoina Meksikoa, Argentiinaa ja Kiinaa, kunnes Anastasian koulukaveri kehaisi Georgiaa. Minun piti kaivaa kartta esiin ja katsoa, missä sellainen maa mahtoi sijaita. Mitä enemmän luin Georgiasta, sitä enemmän innostuin. Ulkomaalaiset kehuivat paikallisten vieraanvaraisuutta, hintataso oli jopa alhaisempi kuin Ukrainassa ja maassa puhuttiin venäjää, joten pärjäisimme Anastasian kielitaidolla. Mikä parasta,

saisimme oleskella maassa kokonaisen vuoden viisumitta. Se kuulosti liian hyvältä ollakseen totta.

Lentokoneessa matkalla Tbilisiin ymmärsin, miltä isovanhemmistani oli tuntunut Etelä-Afrikkaan muuttaessaan. Siirtolaiset etsivät parempaa elämää. He ovat kuulleet uudesta kotimaasta ja odottavat täyttymystä jännittyneinä. Kaikkia askarruttaa töiden löytyminen, sillä harvan säästöt riittävät muuhun kuin uuden elämän aloittamiseen. Siirtolaisuuteen kuuluu kuitenkin optimismi. Kuten isälläni on tapana hokea: ”Kyllä töitä aina tekevälle löytyy.”

Tbilisi hullaannutti meidät. Vuokrasimme unelma-asunnon vanhasta 1920-luvun kivitalosta, jossa oli korkeat huoneet ja isot ikkunat. Se oli Verassa, kivenheiton päässä keskustasta. Tarjosin markkinointiosaamistani ulkomaalaisille yrityksille, ja Anastasia sai paikan ukrainalaisesta kiinteistövälitysfirmasta. Ystävystyimme nopeasti kaupungin ukrainalaisten kanssa ja kävimme ulkona. Elämä oli niin ihanaa, että unohdin olevani kuolemansairas. Nostelin salilla puntteja kolmesti viikossa, ja viikonloppuisin vaeltelimme tuntikausia ristiin rastiin uutta kotikaupunkiamme. Olin elämäni kunnossa. Syykin selvisi, eikä se ollut pelkkää uuden paikan hurmosta. Vanhempani olivat kuulleet, että lääkärini oli potkittu sairaalasta pellolle, koska hän oli määrännyt potilaita turhiin hoitoihin. Isäni kustansi minulle Georgiassa uuden tutkimuksen, joka paljasti epäilykset oikeiksi: diagnoosini peruttiin vääränä.

Heräsin painajaisesta. Viikatemies ei enää kirinyt kannoillani! Olin suunniltani ilosta. Hypin, huusin ja kirmasin Anastasian toimistolle ilouutista kertomaan. Oliko hoitava lääkäri tehnyt virheen vahingossa vai tahallaan lääketehtaiden lahjomana ei merkinnyt minulle mitään. Väärä diagnoosi oli onnenpotku. Ilman sitä olisin vitkutellut matkalle lähtöä ja ajatellut, että aikaa oli loputtomasti. En myöskään pelännyt enää kuolemaa.

Oli samantekevää, koska elämäni päättyisi. Olin valmis syntymään uudelleen.

Vaikka hurmio hyytyi parissa päivässä, asenteeni muuttuivat pysyvästi. Tunsin kiitollisuutta elämää kohtaan enkä listinyt enää edes hyttysiä. Itikoillakin on oikeus nauttia olemassaolostaan.

Elämän keveyttä jatkui vuoden päivät, ja me juurruimme Tbilisiin. Georgiasta oli kertynyt runsaasti hyviä kokemuksia ja muistoja, vaikka näimme toki myös nurjia puolia. Niihin kuului piittaamattomuus kanssaihmisistä, mikä näkyi erityisesti liikenteessä. Suojatiet oli ylitettävä vihreillä valoilla juoksujalkaa kiukkuisten autoilijoiden kaahaillessa ja tööttäillessä ympärillä. Talvet olivat ankarampia kuin olin kuvitellut, eikä asuntomme lämminnyt miellyttäväksi. Rakkaus paikkasi puutetta. Kietouduimme paksujen täkkien alla toisiimme ja uskoimme, että siinä oli elämän tarkoitus.

Kun Anastasian äiti sairastui vakavasti, kaikki muuttui. Anastasia lensi Ukrainaan ja ehti olla äitinsä tukena pari viikkoa. Odotin häntä takaisin hautajaisten jälkeen, mutta asioita riitti hoidettavaksi. Piti luovuttaa asunto, setviä papereita ja tavata ystäviä ja sukulaisia, kun siihen oli tilaisuus. Minulla oli suunnaton ikävä. Ehdotin, että lentäisin Kiovaan, mutta Anastasia esteli. Hän halusi hoitaa asiat itse. Kun viikko, toinen ja kolmaskin vierähti, aloin epäillä, että Anastasia lykkäsi takaisintuloa tahallaan.

Kuukautta myöhemmin Anastasia soitti ja kertoi tavanneensa newyorkilaismiehen, jonka luo hän muuttaisi asumaan. Olin aina sanonut, että se tyttö pääsee vielä pitkälle, mutta aivan tätä en ollut tarkoittanut. Menin tolaltani. Töistä ei tullut mitään ja kotona stalkkasin vain Anastasian some-sivuja. Seurasin päivityksiä ja etsin kuvia uudesta miehestä. Mitä hänellä oli sellaista, mitä minulta puuttui? Kun viimein löysin John F. Kennedyn lentokentältä otetun potretin, olin pettynyt. Tyyppi ei ollut edes komea. Hän oli vaaleaihoinen amerikkalainen,

kymmenen tai viisitoista vuotta vanhempi kuin Anastasia ja tukkakin harveni jo päälaelta. Oliko mies rikas vai riittikö Anastasialle oikea kansallisuus? Anastasia oli aina tahtonut New Yorkiin. Nyt hän latasi päivittäin kuvia Manhattanilta, Fifth Avenuelta, Brooklynin sillalta ja Queensistä. Hän hymyili niin, että silmät loistivat.

Angstini kasvoi kuva kuvalta. Olinko lukenut Anastasiaa väärin? Oliko hän oikeasti rakastanut minua, jos unelmakaupunki sai lähtemään toisen miehen matkaan? Menin ulos tuulettumaan, niin etteivät seinät olisi kaatuneet kotona päälle, mutta ahdistus seurasi minua ympäri kaupunkia. Tutut kadunkulmat, kahvilat ja puistot muistuttivat Anastasiasta. Itkin Tbilisin kaikilla kuuluisilla maamerkeillä: Mtatsmindan rinteellä, Mtkvari-joen rannalla, Narikalan linnoituksella ja vanhankaupungin kujilla. Jopa moderni ja kylmäkiskoinen Rauhan silta sai kyynelehtimään. Silloin tajusin, että jotain piti tehdä. Oli päästettävä irti ja katsottava eteenpäin, mutta miten?

Onneksi universumi näytti sokealle tietä. Istuin iltaa ukrainalaisen kaverin kanssa, joka hehkutti lomaansa Vähä-Kaukasuksella. Hän oli yöpynyt tunnelmallisessa vuoristohotellissa, joka oli ollut täynnä nuoria georgialaisia ja venäläisiä.

”Käy kokeilemassa”, kaveri usutti. ”Paikka on parempi kuin minkään maailman psykoterapia. Se nyrjäyttää ajatuksesi uusille urille. Tunnen omistajan. Alex on Ukrainasta ja kaipaa markkinointiapua. Jos teet mainosvideon, saat varmasti majoituksen ja muonat maksutta.”

Mikä ettei, ajattelin, ja lähetin Alexille viestin. Vastaus tuli saman tien.

”Ehditkö tulla jo tänään”, Alex kysyi.

Kun saavuin päivän marshrutka-rynkytyksen jälkeen huonokuntoista serpentiinitietä pitkin perille, henkäisin ihastuksesta. Jopa tämän paatuneen city-ihmisen silmä lepäsi vehreydessä. Laitumella käyskenteli lehmiä, pihassa piehtaroi pari karvaturria ja ympärillä kohosivat

lumihuippuiset vuoret. Sain raittiin ilman myrkytyksen. Kuski oli röyhyyttänyt ajaessaan ketjussa ja saanut minut tuntemaan itseni savusilliksi säilykepurkissa.

Päärakennus oli parikerroksinen puuhuvila, jota kiersi leveä terassi. Nousin portaat ja tunnistin Alexin. Hän oli pitkä, hintelä kaveri, jolla oli tutut ukrainalaispiirteet: korkeat poskipäät kaidoissa kasvoissa. Tummaksi värjätty tukka oli leikattu sivuilta ja takaa siiliksi, ja päälle jätetty hullunkurinen töyhtö sidottu poninhännälle. Siinä keskustellessamme minulle selvisi, että paikka oli zen-joogaretriitti. Tämän yksityiskohdan kaverini oli unohtanut mainita, todennäköisesti minut tuntien tarkoituksella. En välitä new agesta enkä vallankaan Intian ihmeillä rahastuksesta. Alex ei kuitenkaan vaikuttanut ahneelta tai nipolta. Hän joi viiniä, pössytteli ruohoa ja tarjoili molempia ylenpalttisesti.

Sitten alkoi aivastelu. Hieraisin kutiavaa nenääni epäuskoisena. En ollut kärsinyt allergiasta Tbilisissä, mutta luonto ja kasvit olivat muuttuneet korkeammalle kiivetessä rajusti. Minulla ei ollut antihistamiineja mukana, eikä niitä löytynyt Alexin mukaan kuin Batumista kahdeksankymmenen kilometrin päästä. Nekin olisivat todennäköisesti väärennöksiä kuten melkein kaikki Georgiassa. Jos tuotteen päällä lukee "Made in Germany" tai "German quality", se on pelkkää mainosta. Toivoin sopeutuvani siitepölyihin, mutta seuraava aamu muutti mieleni. Silmäni olivat muurautuneet umpeen.

Päädyin Batumiin. Täällä on samankaltainen subtrooppinen ilmasto kuin Etelä-Afrikassa, kaupunki on pieni ja kotoisa, ja asunto järjestyi helposti. Asun Alexin kämpässä. Hän nukkuu täällä aina silloin kun ei ole retriitillä, ja minä ja kämppikseni Nino alivuokrasimme tyhjät huoneet. Asumme edullisesti, sillä Alex ei tarvitse lisäansioita. Hän on ukrainalaisesta oligarkkiperheestä. Kun Neuvostoliitto hajosi, hänen vanhempansa rohmusivat omistuksia yksityistetyistä valtionyhtiöistä.

Olemme kaikki kolme erilaisia, mutta tulemme hyvin toimeen keskenämme. Emme vietä normielämää. Alex hassaa perintörahojaan retriittiin ja järjestää teknobileitä ja kontakti-improvisaatiofestareita. Hän tekee sitä, mistä pitää. Nino on porukan duunari. Hän paiskii retriitillä hanttihommia ja etsii paikkaansa työelämässä. Se ei ole helppoa, sillä Georgian talous on kuralla ja työttömyys tapissa. Tyttönä hänellä tosin on vieläkin kovemmat paineet löytää puoliso. Nino on 25-vuotias ja sinkku, mikä ahdistaa vanhempia ja sukua. Minä puolestani pysyttelen ikiopiskelijana tässä elämän koulussa. Markkinointihommia teen enää Alexille. Paikallinen palkkataso on niin matala, ettei työnteko yksinkertaisesti kannata. Vaihdoin valuuttakauppaan. Siinä vaaditaan laaja-alaisesti tietoa taloudesta ja perehtymistä eri maiden näkymiin. Opin uutta ja vaikka riskejä riittää, ansaitsen sen, minkä kulutan. En unelmoi miljoonista tai uraputkesta.

Matkustaminen on muuttanut arvojani. Kotona minulla oli vielä kova paine olla mahdollisimman normaali, sillä siirtolaistaustaisena piti karttaa erottumista. Muuten tuli syrjityksi tai perään huudeltiin ”harekrishnaa”. Durbanissa on iso Hare Krishna -temppeli ja monet luulevat, että kaikki intialaiset kilisyttävät symbaaleja, laulavat ja paukuttavat rumpua, vaikka liike onkin kotoisin Yhdysvalloista. Normaalius oli siinä ympäristössä hyväksytyksi tulemisen tarvetta. Se oli kuin näkymättömäksi tekevä viitta, jonka avulla saattoi sulautua massaan.

Jälkikäteen olen tajunnut, miten moniin hölmöyksiin hyväksynnän kaipuu johti. Kun minua kehuttiin koulussa ahkeraksi ja urheilulliseksi, aloin päteä suorituksillani. Olin omissa silmissäni vain niin hyvä kuin viimeisin koulutodistukseni tai sijoitukseni juoksukilpailun tulostaululla. Veljeäni taas pidettiin hauskana, joten hänen odotettiin laukovan vitsejä tilanteesta ja fiiliksistä riippumatta. Kun siskoani kehuttiin kauniiksi, hän törsäsi yhä enemmän vaatteisiin ja meikkeihin. Odotuksista tuli

vankila, josta oli vaikea karata. Minä pelkäsin, mitä muut ajattelivat. Olin hyvä matematiikassa ja toisaalta olin kiinnostunut myös kuvataiteista ja filosofiasta, mutta niitä ei arvostettu siinä ympäristössä. Seurasin turvallisesti kavereitani, joita kiinnostivat helppo raha, nopeat autot ja seksikkäät tytöt. Pärjäsin onnekseni siinäkin kilpailussa.

En usko, että olen poikkeus. Olemme kaikki kiitoksenkipeitä. Kuuntelemme, mitä muut meistä sanovat ja imemme kehut itseemme. Juurisyy on siinä, että emme näe omaa minuuttamme. Niin kuin joku viisas on sanonut: "En pysty kääntymään ympäri riittävän nopeasti, jotta näkisin itseni." Tarvitsemme muita kertomaan, millaisia olemme. Tästä syntyy soppa, sillä muiden arviot muuttuvat itseään toteuttaviksi ennusteiksi. Sitä paitsi muut kehuvat meitä asioista, joista on hyötyä heille itselleen. Opettajat ja vanhemmat palkitsevat kiltteydestä ja ahkeruudesta, kun taas kaveripiirissä arvostetaan uhkarohkeutta. Näin päädytään toteuttamaan muiden haaveita, ei omia.

Aloin pohtia asioita matkoillani, kun törmäsin eri maissa erilaisiin "normaaleihin". Tajusin, että meistä on tullut sellaisia kuin olemme, koska olemme eläneet tietyn kulttuurin, ajan ja paikan käsitysten mukaan. Jos isovanhempani olisivat jääneet Intiaan, käyttäytyisin ja ajattelisin toisin, ja minulle oltaisiin etsimässä kiireellä sopivaa puolisoa kuten Ninolle. Tai jos olisin jatkanut yliopistossa niin kuin vanhemmat toivoivat, minusta olisi tuunattu yhteisön tukipilaria.

Imuroimme vuosien varrella itseemme valtavan määrän kirjoittamattomia sääntöjä siitä, miten pitää käyttäytyä, pukeutua, ajatella ja toimia. Onko meitä edes olemassa kaiken tämän ryönän alla? Sosiologiaa opiskeleva kaverini kertoi minulle valaisevan teorian sipuleista ja artisokista. Artisokkateorian mukaan meillä on todellinen minä, joka säilyy samana läpi elämän. Sipuliteorian mukaan meistä taas ei jää mitään jäljelle, jos päältä kuoritaan pois kaikki

kerrokset, kuten muiden ihmisten odotukset.

Alan kallistua sipulin kannalle. Matkat ovat opettaneet, että ympäristö ja kokemukset muovaavat meitä enemmän kuin perimä. Minulla on ollut elämässäni paljon tärkeitä vaikuttajia, kuten äitini, joka on opettanut empaattisuutta. Hän hyysää kulkukissoja ja on aina valmis auttamaan tarvitsevia. Se oli yksi niistä piirteistä, johon ihastuin myös Anastasiassa, vaikka en halunnut sitä myöntää. Kuka tunnustaisi etsivänsä partnerista äitiään tai isäänsä? Säälittävää biologian ja lajinsäilymisen orjuutta!

Isältäni opin Gandhin väkivallatonta vastarintaa siihen saakka, kunnes palasin koulusta silmä mustana ja huulipieli auki kolmesti saman viikon aikana. Olin puolustanut isoveljeäni, joka ei ollut yhtä vikkelä jaloistaan. Mieliharmi ja säryt unohtuivat, kun isä talutti minut karatetunneille. Se oli 12-vuotiaalle unelmien täyttymys. Olin kopioinut itselleni kaikki vanhat *Karate Kid* -elokuvat ja harjoitellut taistelutekniikoita salaa peilin edessä. Karatesta tuli minulle pitkäaikainen harrastus ja senseistä tärkeä valmentaja. Hänen ansiostaan en tuupertunut diagnoosistani tatamille.

Opin perustaitoja, joilla pärjätä maailmassa. Etelä-Afrikassa elämä tiivistyy usein niihin. Se on henkiinjäämistä, koska maassa on paljon vihaa ja rikollisuutta. Vaikka Etelä-Afrikka on kotini, toivoin kokemusta jostain muusta. En halunnut hyväksyä, että elämä on pelkkää kamppailua hengissä pysymisestä, ruuasta, asuintilasta, työstä, asemasta ja vallasta. Täytyi olla jotain muutakin. En myöskään halunnut vain ottaa vastaan sitä, mitä minulle tarjottiin, vaan tehdä omia valintoja. Isovanhempieni esimerkki opetti, että elämästään voi tehdä omannäköisen.

Uskon, että kaikki tapaamamme ihmiset antavat meille jotain. Minä löysin omintakeisimman mentorini täältä Batumista. Hän on raottanut minulle ovea maailmaan, jonka olemassaolosta en ollut tietoinen. Törmäsin häneen sattumalta. Käyn aamuisin rantabulevardilla juoksemassa

tai rullaluistelemassa, ja yhä useammin vastaani köpötteli kuusikymppinen vanhaherra, jolla oli pitkä valkoinen parta ja tukka. Yllään hänellä oli pelkkä lannevaate ja jalat olivat paljaat. Mies hymyili aurinkoisesti ja toivotti kaikille *Dobroe utro*, hyvää huomenta. Useimmat vastasivat kohteliaasti, mutta toiset katsoivat kiusaantuneina maahan ja kiirehtivät matkoihinsa.

Oliko mies kylähullu vai karannut mielisairaalasta? Hän näytti lannevaatteessaan vanhalta tietäjältä ja tavallaan hän olikin sellainen. Nikolai oli venäläinen *jurodivyi,* Jumalan hullu. Nimitys tulee Johannes Kastajalta, jonka mukaan ”tullakseen viisaaksi pitää tulla hulluksi”. Nikolai tosin ei ollut kristitty vaan kommunisti, sillä hän oli syntynyt Neuvostoliitossa. Kutsun häntä Batumin Sokrateeksi.

Mitä enemmän seurasin Nikolaita, sitä enemmän kiinnostuin aiheesta. Luin artikkeleita ilmiöstä, jonka juuret ulottuvat kristinuskon alkuaikoihin. Legendat kertovat syyrialaisesta erakkomunkista nimeltään Pyhä Simeon Emesalainen, joka teki erikoisia tempauksia. Kerran hän palasi autiomaaretriitiltään raahaten perässään kuolleen koiran ruumista. Hänellä oli myös tapana heitellä pähkinöitä jumalanpalveluksia pitävien pappien päälle ja mutustella pitkäperjantaina makkaraa. Simeon auttoi kaupunkilaisia, mutta niin että kukaan ei päässyt kiittämään.

Jumalan hulluja on ollut erityisesti Venäjällä, jossa ortodoksikirkko on julistanut yli kolmekymmentä heistä pyhimyksiksi. Kuuluisin on Vasili Moskovalainen, jonka mukaan Punaisen torin värikäs katedraali on nimetty. Vasililla oli legendan mukaan tapana kävellä ympäri Moskovaa pelkkä pitkä parta verhonaan. Hän kivitti rikkaiden taloja ja varasti epärehellisiltä myyjiltä. Jopa Iivana Julman kerrotaan pelänneen häntä. Vasili oli kehottanut Iivanaa syömään paaston aikana raakaa lihaa, mutta Iivana oli vastustellut: ”Miksi tarjoat minulle lihaa?

Paastoan kuten kuka tahansa hurskas kristitty." Vasili oli täräyttänyt: "Miksi pidättäytyisit lihasta, kun kuitenkin murhaat ihmisiä?"

Jumalan hullut pakottavat ihmiset pohtimaan, ovatko he uskollisia itselleen vai onko heille tärkeämpää, mitä muut heistä ajattelevat. He paljastavat poikkeavalla käyttäytymisellään ihmisten tekopyhyyden. Pohjimmiltaan he uskovat, että meillä kaikilla on toivoa, jopa kaikkein syntisimmillä.

Nikolain täytyi olla yksi lempeimmistä Jumalan hulluista. Hän huokui hyväntahtoisuutta. Minua kutkutti päästä miehen kanssa juttusille ja niinpä hakeuduin eräänä aamuna bulevardille paikkaan, jossa hänellä oli tapana pitää vastaanottoaan. Nikolai yllätti minut torppaamalla keskustelun. Aamuvoimistelu oli kesken. Hän viittoi minua olemaan vaiti ja liittymään seuraan.

Nikolai oli ikäisekseen notkea ja voimakas. Hän ojensi kätensä eteen silmien korkeudelle, nosti jalkaansa ja kosketti sillä vaivatta kämmentä. Yritin perässä. En ole erityisen notkea, joten minun oli koukistettava tukijalan polvea ja kallistettava kroppaani taaksepäin. Karatesta tuttu potku oli napakka ja osui maaliinsa, mutta Nikolailta ei irronnut *ipponia*.

"Mistä vihasi kumpaa? Sinun ei tarvitse taistella muita kuin itseäsi vastaan", hän kommentoi.

Hämmennyin. Tarkastelin Nikolain tekniikkaa ja huomasin, että hän pyyhkäisi jalkansa ilmaan maata myöten. Voima tuli sieltä. Yritin uudelleen. Jalka tuntui raskaalta, kun se piti nostaa vatsalihasten voimalla. Sain hilattua koipeni vaivoin vyötärön korkeudelle, mutta Nikolai oli armollinen. Hän nyökkäsi hyväksyvästi.

Sitten oli spagaatin vuoro. Liu'utin jalkoja niin pitkälle kuin pystyin, mutta olin lähes metrin päässä maasta. Nojasin painoni käsien varaan. Nikolai ei sanonut mitään vaan jatkoi aamurutiiniaan ja minä kompuroin perässä. Nikolain tekniikka erosi huomattavasti siitä, mihin olin

karatessa tottunut. Liikkeet piti ajatella uudella tavalla.

Kun sarjat oli tehty, Nikolai pyyhkäisi hikeä otsaltaan valkoisella kangasliinalla ja tiedusteli nimeäni.

”Samaan aikaan huomenna, Nathan”, hän sanoi, kätteli minut ja katosi.

Äimistyin. Olin tullut Nikolain pakeille kuin Delfoin oraakkelia tapaamaan. Odotin vastauksia, mutta en ollut ehtinyt esittää ensimmäistäkään kysymystä, kun äijä jo livahti tiehensä. Luuliko hän, että kaipasin jumppaseuraa? En tahtonut vaikuttaa ylimieliseltä, mutta en kaivannut papparaisen verryttelyohjeita. Minulla oli jo vihreä vyö karatessa.

Ketutuksesta huolimatta jokin houkutteli minut palaamaan seuraavina aamuina. Nikolai hymyili, toivotti hyvät huomenet ja keskittyi sarjaansa aivan kuin olisin ollut itsestäänselvyys. Hän vilkuili ajoittain silmäkulmastaan touhujani. Joskus hän nyökytteli hyväksyvästi, toisinaan taas oli hiljaa. Jälkimmäisen tulkitsin kritiikiksi. Kun päivät vaihtuivat viikoiksi, minua alkoi vaivata aamuvoimistelun tavoite. Oliko se notkeus, voima vai kurinalaisuus? Karatessa oli ollut selkeä maali: uudenvärinen vyö. Olin valinnut lajin oppiakseni itsepuolustusta ja se motivoi minut salille silloinkin, kun harjoittelu tympi.

Nikolain filosofia oli toinen. Hän viis veisasi tavoitteista. Sain siitä hyvän näytteen, kun törmäsin häneen sattumalta satamassa. Nikolai istui virvelöijien kanssa satama-altaan reunalla vapa kädessä. Minä ihmettelin, miksi hän kalasti, kun hän oli kertonut olevansa kasvissyöjä. Nikolai vastasi nostamalla onkensa merestä. Tuijotin siimanpäätä huvittuneena, sillä siinä ei ollut koukkua, syöttiä eikä viehettä. Miksi kalastaa, jos ei tahdo saalista? Mikä on tavoite?

”Kalastaa voi monesta syystä: saaliin, seuran tai jännityksen vuoksi tai vain elääkseen hetkessä”, Nikolai hekotti vatsaansa pidellen. ”Minulle tämä on meditaatiota. Tarkkailen, näen, kuulen, haistan ja aistin. Elämässä ei tarvita

suuria tavoitteita. Elämä on elämys, ei saavutus."

Änkyröin vastaan. Kaikki suuret ajattelijat ovat kautta aikojen kehottaneet kurkottamaan korkealle, sillä muuten emme saavuta mitään. Degeneroidumme ja muutumme vihanneksiksi. Tarvitaan yleviä päämääriä, joiden puolesta elää ja kuolla.

"Tavoitteet lähtevät harvoin meistä itsestämme. Kaipaamme kiitosta, hyväksyntää, rakkautta, rahaa, valtaa", Nikolai vastusti. "Mitä kissa tavoittelee, kun se makaa uuninpankolla? Ei mitään. Se nauttii olemassaolostaan. Siinä on sille tavoitetta kylliksi."

Näytin ilmeisesti niin äimistyneeltä, että Nikolai avasi aivoitustaan.

"Istu alas. Opetan sinulle harjoitteen, jonka nimi on 'minä olen'. Venäläinen teatteriohjaaja Stanislavski sovelsi sitä näyttelijöihinsä. Keskity ajattelemaan ensin oikeaa kättäsi – 'minä' – ja sitten oikeaa jalkaasi – 'olen'. Siirry sitten ajattelemaan vasenta kättäsi ja vasenta jalkaasi ja toista sama kymmeniä kertoja. Siinä on totuus ja tila, jota kutsutaan olemassaoloksi."

Konsti kuulosti mystiseltä moskalta, jos minun mielipidettäni kysyttiin.

"Päinvastoin. Harjoitus on pettävän yksinkertainen, mutta tehokas. Se opettaa elämään välittömässä todellisuudessa, jossa 'minä' ja 'olen' sulautuvat yhteen. Näin voi kokea maailman osana universumia."

Keskityin vuoroin oikeaan käteeni ja jalkaani, vuoroin vasempaan. Harjoitus tuntui edelleen pöhköltä. Tiesin, että minulla oli kädet ja jalat. Ei minun tarvinnut muistuttaa siitä itseäni.

"Kun lahjoista tulee itsestäänselvyyksiä, kiitollisuus elämää kohtaan katoaa", Nikolai huomautti.

Tiivistyykö olemassaolo raajoihin? Eikö aivoilla ole paljon suurempi merkitys? Jos ulkonevat ruumiinosat riittäisivät, voisimme yhtä hyvin olla jäniksiä. Siihen ei tarvita kuin isot korvat, joilla havaita lähestyvä vihollinen

ja nopeat koivet, joilla pötkiä pakoon.

”Nopeissa koivissa ja isoissa korvissa on totuus”, Nikolai hymähti. ”Niitä ei pidä vähätellä.”

Mihin unohtui ajatus ihmisestä luomakunnan kruununa? Olemme lajeista ainoa, joka on tietoinen itsestään ja kykenee kohoamaan viettiensä yläpuolelle.

”Tietoisuus tekee ihmisestä ylimielisen ja saa luulemaan liikoja itsestään. Katso ympärillesi ja tarkkaile Batumin kissoja ja koiria. Se olkoon seuraava kotiläksysi”, Nikolai ohjeisti ja rapsutti takanaan istuvaa harmaaraitaista kissaa, joka odotti turhaan sinttiä syötäväkseen.

Poistuin paikalta yhtä hukassa kuin aina. Ymmärsin hyvin, miksi Sokrateen keskustelukumppanit olivat aikoinaan olleet niin turhautuneita. Sokrates esitti heille ikäviä kysymyksiä, jotka kyseenalaistivat ajan tavat. Hän ei kuitenkaan heristellyt sormeaan vaan oli vaatimaton ja nöyrä. Ja sekös ihmisiä pänni vieläkin enemmän. Että joku kehtasikin murskata viattomalla naamalla koko heidän maailmankatsomuksensa!

Kestoturhautumisestani huolimatta jatkoin Nikolain opissa. Viikot vaihtuivat kuukausiksi ja shortsit säiden viilennyttyä verkkareiksi. En tiedä edistyinkö, mutta ainakin keksin oivan sovelluksen ”minä olen” -harjoitukselle. Kun eräänä iltana en saanut unta, keskityin sängyssä raajoihini ja toistelin mielessäni ”minä”, ”olen”. Nukahdin oitis.

Kun aloin viimein hallita aamurutiinimme kramppaamatta yliyrittämisestä, minulle jäi aikaa tarkkailla Nikolaita. Oivalsin, että voimistelu ei ollut hänelle niinkään kropan kuin mielen hallintaa. Se oli sisäisen tasapainon ylläpitoa. Nikolai uppoutui harjoituksiinsa niin, että kuilu hänen ja ympäristön välillä katosi. Hän soljui universumissa, jossa kaikki oli yhtä. Ei ollut hyökkääjiä ja puolustajia, vihollisia ja altavastaajia. Vaikka karatessakin pyritään samaan, harvat saavuttavat sitä. Tilaa kutsutaan *mushiniksi*, joka tarkoittaa mielen katoamista. Sen kokeneet kertovat, että se vapauttaa paheista,

kuten pikkumaisuudesta, itsetietoisuudesta ja ylpeydestä. Kun menettää uskon minuuteensa, ei tarvitse enää päteä ja tärkeillä.

Koin ymmärtäväni Nikolain filosofiaa jollakin tasolla, mutta en tiennyt miten soveltaa sitä käytäntöön. Ei-minuus meni yli hilseen, joten päätin keskittyä käsin kosketeltavaan. Opettelin Nikolailta uutta tapaa liikkua. Se oli yhtä aikaa jäntevä ja sulava, voimakas ja pehmeä.

”Pitää tuntea keskipisteensä”, Nikolai opasti ja laski kätensä pari senttiä napansa alapuolelle. ”Kaikki lähtee täältä: ryhti, mielenrauha, itseluottamus, tyyneys, sopusointu, voima, kestävyys. Opettele tuntemaan keskipisteesi ja kuuntele, mitä kerrottavaa sillä on sinulle.”

Kuulostelin vatsanpohjaani, joka murisi äänekkäästi. Vesi herahti kielelle, kun ajattelin rapeaa paahtoleipää ja maapähkinävoita. Yritin häivyttää herkut mielestäni ja keskittää huomioni navan alle, mutta mitään ei tapahtunut. Mitä Nikolai tarkoitti keskipisteellä? Puhuiko hän ruumiin keskipisteestä ja tasapainosta? Vai tarkoittiko hän jotain henkisempää, kuten sielua tai chakraa?

Nikolai vastasi ristimällä jalkansa lotus-asentoon ja vaipumalla mietiskelyyn. Oppitunti oli päättynyt. Minä kiehuin raivosta. Miten tuollainen toteemipaalu oli osunut juuri minun kohdalleni, kun elin keskusteluista ja väittelyistä! Siinä missä Sokrates puhui ja pisti ihmiset puhumaan, Nikolai vaikeni. Tosin ehkä hän oli juuri siksi saanut elää rauhassa, kun taas Sokrateen kävi kehnommin. Hänet tuomittiin nuorison villitsijänä kuolemaan.

Meditaatio ei ole mielipuuhaani, mutta en halunnut häiritä Nikolaita. Ristin jalkani, suoristin alaselkäni ja toivoin, että istunto ei kestäisi kauan. Hiljaiset harjoitukset koettelivat kärsivällisyyttäni. Huomasin vilkuilevani kelloa, joka vitkutteli tahallaan. Minuutit tuntuivat tunneilta ja tunnit viikoilta. Lähteminen olisi kuitenkin ollut loukkaavaa, ja Nikolai olisi nähnyt lävitseni. Hän luki mietteitäni kuin mentalisti.

Oliko näissä aamusessioissa mitään mieltä? En tiennyt, mutta heräsin joka aamu kukonlaulun aikaan ja odotin niitä kuin koululainen kesälomaa. Vetosiko minuun harjoitusten salaperäisyys vai Nikolain mystinen persoona? Vai eikö minulla ollut mitään parempaakaan tekemistä?

Ajatukseni harhailivat, ja tunsin erilaisten voimien ristipaineen. Sisälläni kamppailivat rakkaus Anastasiaa kohtaan, katkeruus erosta ja epätietoisuus elämäni suunnasta. Jatkaisinko maailmalla vai palaisinko kotiin täyttämään odotuksia? Elin yhtä aikaa menneessä ja tulevassa. Ne olivat pakoteitäni tästä hetkestä, vaikka ne vain pahensivat tilannetta. Vatvoin eroa ja kammosin kotona uhkaavaa puvun ja kravatin pakkopaitaa.

Nikolai oli mielentyyneyden perikuva. Häntä ei hetkauttanut edes se, että puoli kaupunkia piti häntä kylähulluna. Vaadittiinko mielenrauhaan vuosien kokemusta ja pitkäpiimäistä harjoitusta? Mitä pidemmälle ajassa eteenpäin ajattelin, sitä enemmän turhauduin. Olin raatanut karaten eteen vuosia. Oliko edessä samanlainen tai jopa pidempi ponnistus? Entä mikä olisi palkinto? Oman minuuteni hukkaaminen, kun olin hädin tuskin edes löytänyt sitä saati ymmärtänyt, mistä elämässä oli kyse.

Kokeilin Nikolain oppeja mieleni tyynnyttämiseen. Hengittelin sisään ja ulos ja kuulostelin, kuinka palleani laajeni ja supistui. Kiskoin happea sisään keuhkoihini. Olin olemassa. Toistin saman kymmeniä kertoja ja kun sekään ei auttanut, siirryin seuraavaan harjoitukseen tarkkailemaan ympäristön ääniä. Kuuntelin, kuinka linnut visersivät, tuuli suhisi palmuissa, aallot kohisivat, ohikulkijat rupattelivat. Minä jatkoin hengittämistä, sisään ja ulos. Minä hengitin, tarkkailin ja olin olemassa.

Sanotaan, että onnen voi löytää vaikka meditoimalla rannan hiekanjyvästä. Se on miljoonien vuosien huuhtoutumisen ja hankautumisen tulos ja viestii ikuisuudesta. Parhaimmillaan arkisella tarkkailulla on maagisia ulottuvuuksia. Luin hiljan japanilaiskirjan, josta jäi mieleeni

lause: ”Jokainen meistä voi vaikuttaa asioihin positiivisesti pelkästään tarkkailemalla, tilanteesta riippumatta.” Kirja kertoi yksinkertaisen, tunteisiin vetoavan tarinan nuoren piirakanleipojan ja spitaalisen vanhanrouvan ystävyydestä. Se oli tarina välittämisestä ja muiden mielipiteiden jättämisestä omaan arvoonsa. Jos teoksen sanoma pitäisi tiivistää mainoslauseeksi, se olisi: ”Meillä on toivoa, sillä me ja maailma voimme muuttua.”

Mitä minä muuttaisin havainnoillani paitsi omia asenteitani? Oppisinko irti suorittamisesta, ja jos oppisin, mitä minusta jäisi jäljelle? Oliko minua olemassa vai olinko ”minä” vain joukko ympäristöstä imuroituja käsityksiä, joihin latasin merkityksiä tilanteen ja tarpeen mukaan?

Kun kyseenalaistaa käsityksensä, kuorii ympäriltään sipulia kerros kerrokselta, kunnes mitään ei jää jäljelle. On kiinni näkökulmasta, onko se uhka vai mahdollisuus. Parhaimmillaan se on kuin riuhtoisi tunkkaisia talvivaatteita pois päältään kevätauringon alkaessa lämmittää. Minä en kysynyt itseltäni, olinko hukannut matkustaessa itseni ja muuttunut muukalaiseksi jopa omissa silmissäni. Sen sijaan kysyin, olinko löytänyt matkustamalla uusia minuuksia. Kuka tai ketä tässä oikeastaan istui Nikolain vieressä?

VANHA STARA

Nathan

”Et ole oppinut tuntemaan keskipistettäsi”, Nikolai huomautti, kun taistelin kuukausien jälkeen samojen ongelmien kanssa. Olin levoton, ajatukseni harhailivat ja yritin liikaa, vaikka Nikolai neuvoi ottamaan rennosti. ”Muista, että tämä ei ole kilpailu. Anna itsellesi aikaa. Siihen voi mennä vuosi, kymmenen vuotta tai enemmän. Mihin sinulla on kiire?”

En tiennyt. Olin vain tottunut siihen, että asiat sujuivat sormia napsauttamalla. Pelkkä ajatus kymmenestä vuodesta sai olon tuntumaan yhtä mukavalta kuin muurahaispesässä istumisen.

”En ymmärrä, mitä tarkoitat keskipisteellä”, parahdin tuskastuneena. ”Onko se qi-energiapiste, chakra vai mikä?”

Nikolai katsoi minua lempeillä silmillään ja hiveli partaansa. ”Ihmiset puhuvat intuitiosta, tunteesta vatsanpohjassa, kuudennesta aistista, aavistuksista, vaistoista ja vieteistä. Niillä kaikilla on oma sijaintinsa kehossa ja se on täällä”, Nikolai selitti ja taputti kevyesti alavatsaansa. ”Täällä ovat toiset aivomme. Ne ovat paljon fiksummat ja nopeammat kuin pääkoppamme. Meitä on vain opetettu torjumaan ruumiin tietoisuus järkeilemällä, vaikka se juuri on meille kaikkein tärkein. Ilman sitä olisimme menehtyneet aikapäiviä sitten.”

Vihdoinkin! Hyppäsin ajatuksissani riemusta ilmaan, sillä viimeinkin ymmärsin, mistä Nikolai puhui. Minulla oli ollut aavistuksia, mutta en vain osannut luottaa niihin. Kun Anastasia oli lykännyt paluuta Tbilisiin, vaistosin, että jokin oli pielessä, mutta järkeilin epäilykset pois mielestäni. En tahtonut uskoa sitä, minkä sisimmässäni jo

tiesin.

Nikolai nyökytteli nähdessään, kuinka sydämeni pakahtui. Tämä oli ensimmäinen iso oivallukseni. Ehkä kymmenen vuoden päästä oivaltaisin jotain lisää, hihkaisin sarkastisesti.

”Opettele luottamaan kehoosi. Meissä on paljon sellaista, mitä emme ymmärrä, vaikka järkeilisimme päämme puhki”, Nikolai sanoi. ”Mielemme käsittelee valtavan määrän asioita tietämättämme. Jos kaikki tapahtuisi tietoisesti, emme pystyisi edes solmimaan kengännauhojamme. Järki on moneen asiaan aivan liian hidas ja kömpelö.”

”Mutta on kai olemassa jokin keino, jolla alitajunnastaan voi tulla tietoisemmaksi? Vai pitääkö mennä sohvalle makaamaan terapeutin tentattavaksi?”

”En usko, että kaiken tietäminen on meille eduksi”, Nikolai vastasi.

En tiedä, mitä olin odottanut, mutta yhtäkkiä törmäsin taas seinään. Minun oli vaikea kuvitella epätyydyttävämpää vastausta. Miten uskoa ja luottaa johonkin, jota ei edes halua käsitellä tietoisesti? Minusta intuitio tuntui yhtä häilyvältä kuin tuulessa lepattava ja sammumaisillaan oleva myrskylyhdyn liekki.

”Intuitioon voi luottaa enemmän kuin järkeen”, Nikolai oikoi. ”Se ei yritä huijata tai eksyttää. Intuitio on hyvin suoraviivainen, joko ’on’ tai ’off’, ja se kehottaa joko lähestymään tai karttamaan. Ihmiset sivuuttavat aavistuksensa siksi, että niitä on vaikea pukea sanoiksi. Kuitenkin ne tarjoavat meille suoran tien oivalluksiin ilman, että tietoisuus pääsee väliin häiriköimään.”

Sitten, Nikolaille tyypilliseen tapaan mies tupsahti tantereeseen ja vaipui mietiskelyyn. Ugh, istuva härkä oli puhunut eikä tahtonut tulla enempää häirityksi. Mies oli merkillinen, enkä voinut olla aprikoimatta hänen taustaansa. Mistä hän ammensi viisautensa? Oliko hän opiskellut tai chitä Kiinassa, joogaa Intiassa

vai psykologiaa Moskovan yliopistossa? En onnistunut lokeroimaan häntä. Kysyäkään en tohtinut, sillä Nikolaille piti antaa aikaa. Juuri löytämäni intuitio vihjasi, että hän kertoisi minulle itsestään sitten kun aika olisi kypsä.

Eräänä aamuna odotukseni palkittiin. Nikolai päätti harjoitukset istumalla nurmikolle. Hän ei aloittanut mietiskelyä vaan kääntyi minuun päin.

”Sinua on askarruttanut, kuka olen”, hän sanoi. ”On aika kertoa tarinani.”

En salannut innostustani. Kohensin asentoa ja odotin. Ehkä viimein ymmärtäisin, mikä Nikolaissa ja hänen harjoitteissaan niin julmetusti kiehtoi ja turhautti.

Nikolai tukisti mietteliäänä partaansa ja näytti hempeältä kuin lasta polvellaan keikuttava joulupukki. Tajusin, että minustakin oli tullut yksi hänen lapsistaan, vaikka en edes ollut varma siitä, oliko hän järjissään. Ehkä se selviäisi nyt, mutta oli vastaus mikä tahansa, koin saavani Nikolailta paljon. En vain kyennyt sanomaan mitä.

Nikolai oli syntynyt Pietarissa, joka tunnettiin siihen aikaan Leningradina. Hän oli kirmannut lapsuudessaan paitaressuna Neva-joen rantoja kesät talvet.

”Ehkä siksi en kärsi kylmyydestä. Kävelen paljain jaloin ja vähissä vaatteissa silloinkin, kun muut pukeutuvat toppatakkeihin”, Nikolai sanoi. Näin alkoi aikamatka entiseen Neuvostoliittoon, jossa kasvatettiin uutta uljasta sukupolvea. Minulla oli maasta entuudestaan hyvin vähän tietoa, joten kaikki kuulosti eksoottiselta.

Viisivuotiaana, Nikolai jatkoi, isäni passitettiin Georgiaan työkomennukselle. Muutimme Batumiin koko perheen voimin. Georgiaa pidettiin siihen aikaan peräkylänä, joten tänne päätyminen parhaassa työiässä oli rangaistus. En tiedä, miksi isäni haluttiin pois Leningradista, mutta luultavasti syynä olivat henkilökemiat. Isäni oli voimakastahtoinen mies, enkä ihmettelisi, jos hänelle olisi tullut eripuraa esimiestensä kanssa.

Isä työskenteli Puna-armeijassa ja kouli minut kurinalaiseen elämään. Kun muut pojat kohelsivat kadulla, minulle oli määrätty tarkat kotiintuloajat, unirytmi ja vapaa-ajan harrastukset. Koska olin hyvä liikunnassa, isä vei minut urheilukouluun, jossa vahvuuteni selvitettiin perusteellisesti. Notkeus, voima ja hyvä koordinaatiokyky johdattivat minut telinevoimistelun pariin. Neuvostoliitto oli siihen aikaan lajin kiistaton kärkimaa. Teimme sellaisia temppuja, joista muut eivät uskaltaneet edes unelmoida ja hyödynsimme voimistelijoiden persoonallisuutta. Kilpailuista tuli spektaakkeleita, joissa yhdistyivät tekniikka, taide ja sirkus.

Voimistelulla on Venäjällä vankat perinteet. Ne valaisevat ajankuvaa ja auttavat ymmärtämään maan suuria poliittisia muutoksia. Urheilu ei ole koskaan ollut pelkkää urheilua, ei tsaarien eikä politbyroon aikaan.

Voimistelun kulta-aika käynnistyi, kun Pietari Suuri sisällytti sen sotilaskoulutukseen. Pojista koulittiin ryhdikkäitä, jänteviä ja voimakkaita sotamiehiä. Neuvostoliitossa myös työläisiltä edellytettiin vahvuutta ja monipuolista osaamista ammatista riippumatta. Radiosta raikuivat aamuisin *zarjadka*-harjoitukset. Joka kodin kookkaasta puisesta laatikosta kaikui pirteä pianonsoitto, jonka päällä miesääni selosti harjoitteet ja paukutti tahtia.

Aivan uudelle tasolle voimistelun nosti neuvostotutkijoiden 1900-luvun alussa kehittämä biomekaniikka. Se oli liikkeiden tieteellistä tutkimusta, jossa sovellettiin anatomiaa, mekaniikkaa ja lääketiedettä. Menetelmän esitteli teatteriohjaaja Meyerhold ja tohtori Petrov, painin olympiamitalisti. Tarkoituksena oli kartuttaa tietoa fyysisestä älystä ja nostaa neuvostourheilijat maailman huipulle.

Urheilu otettiin hyvin vakavasti. 1950-luvulta lähtien tavoitteena oli olympiatason maailmanherruus. Sitä varten perustettiin urheilukoulut, joissa nuoria valmennettiin kilpauralle. Harjoittelu oli päätoimista ja rankkaa. Minunkin päiväni venyivät 18-tuntisiksi. Kilpailuja ja

karsintoja oli usein. Epäsopivat potkittiin pois, niin että jäljelle jäi yli satamiljoonaisen kansan kerma. Silti valmentaja haukkui meitä laiskoiksi ja lahjattomiksi. Monet lannistuivat, mutta minun rakkauteni lajiin ei sammunut edes simputuksesta. Olin sotilasperheen vesana tottunut kovaan kuriin ja karkeaan kielenkäyttöön. Siinä oli minun silmissäni valituksi tulemisen auraa.

Harjoittelen edelleen päivittäin, koska kroppani vaatii sitä, mutta kilpauran aikana motivaatio tuli toisaalta. Meidän urheilijoiden mieliin taottiin mantra ”punalipun voitoksi”. Se ei ollut minulle pelkkää propagandaa. Uskoin siihen. Koin olevani suuren aatteen palveluksessa. Vein maailmalle sanomaa ihmiskunnan tulevaisuudesta, jossa vallitsisi tasa-arvo ja kaikkien kansojen keskinäinen ystävyys.

Me urheilijat olimme Neuvostoliiton mannekiineja ja saimme länsimaalaiset rakastamaan muuten vihattua ja pelättyä maata. Kannoimme ylpeinä punaisia sirpillä ja vasaralla koristettuja verkkareita, joiden selässä luki CCCP. Kaikkein kuuluisin ja rakastetuin meistä oli Olga Korbut. Hän oli karismaattinen saparopää, joka muutti Neuvostoliiton voimistelijaimagon peruuttamattomasti. Meitä oli opetettu pitämään naama näkkärillä riippumatta siitä, seisoimmeko voittajina palkintopallilla vai häviäjinä katsomossa, mutta Olga hymyili alvariinsa. Toista yhtä aurinkoista esiintyjää saa hakea.

Huippusuorituksiin piiskattiin takomalla päähämme ajatus siitä, että olimme maallemme velkaa. Epäonnistumisia pelättiin, sillä pelissä oli paljon enemmän kuin länsimaisilla kollegoilla. Jos voitti, sai etuja, kuten esimerkiksi paremman palkan, hienomman auton, ulkomaanmatkoja tai tilaisuuden ostaa länsimaisia levyjä ja farkkuja. Hävinneet saivat häpeän lisäksi materiaalisia rangaistuksia. He joutuivat muuttamaan pienempään asuntoon tai menettivät oikeuden matkustaa ulkomaille.

Rangaistusten lisäksi hyödynnettiin psykologiaa. Heti

kun perustekniikat olivat kunnossa, päivittäisiin rutiineihin lisättiin mielenhallinta. Menetelmiä oli useita, mutta tärkein niistä oli itsesuggestio. Sen avulla kehitettiin hyödyllisiä luonteenpiirteitä ja taitoja niin kuin peräänantamattomuutta, voitontahtoa, keskittymiskykyä ja itsehillintää kovan paineen alla.

Valmentajani hoki tunnuslausetta: ”Kuin ajattelet, olet”. Jos pidät itseäsi luuserina, häviät taatusti, ja jos pidät itseäsi pelkurina, et uskalla kokeilla mitään uutta. Itsesuggestion tavoitteena oli irtautua kielteisistä minäkuvista mielenhallinnan avulla. Jos uskoo itseensä, voi saavuttaa mitä tahansa. Urheilu ja elämä ovat taistelua. Periksi ei saa antaa.

Itsesuggestiossa käytettiin positiivisten mantrojen lisäksi mielikuvaharjoittelua. Meitä kehotettiin kuvittelemaan itsemme vaativassa suorituksessa, joka onnistui täydellisesti. Mielikuva loi kehoon ja aivoihin myönteisiä mielleyhtymiä, jotka vahvistivat uskoa omiin kykyihin. Esikuviakin pidettiin hyödyllisinä. Me teippasimme pukukopin oveen suurten voimistelutähtien kuvia inspiraatioksi. Halusimme yltää yhtä koviin suorituksiin.

Vaikka itsesuggestiolle ei ole löydetty tieteellisiä perusteita, se toimii. Todistin ilmiötä omassa elämässäni. Olimme tähtiä, jos niin halusimme. Jopa kaikkein ujoimmista kasvoi päättäväisiä ja oman arvonsa tuntevia, kun he hallitsivat kehonsa, tunteensa ja mielensä. Vippaskonstia itsesuggestio ei silti tarjonnut. Se vain osoitti, miten ajatukset vaikuttavat käyttäytymiseen. Kun uskomme itseemme, yllämme huippusuorituksiin. Positiivisista mantroista tulee itseään toteuttavia ennusteita.

Minulta löytyi kaikki, mitä kansainväliselle huippu-uralle vaadittiin: fysiikka, osaaminen ja asenne. Olin valmis pistämään kaikkeni likoon, jotta voisin kilpailla eliittisarjassa maailman parhaimpia vastaan. Kun minut valittiin 16-vuotiaana maajoukkueeseen, saavutin tavoitteeni. Se vaati uhrauksia. Vietin aikani hallilla ja

valmentaja valvoi elämääni. Näin harvoin vanhempiani ja vanhoja kavereitani eikä minulla ollut tyttöystävää. Kun ikätoverit polttivat ja ryyppäsivät, minä noudatin tiukkaa ruokavaliota ja menin aikaisin nukkumaan.

Muut valmennettavat korvasivat perheen, mutta samalla olimme myös toistemme pahimpia kilpakumppaneita. Paras kaverini oli Ivan, jonka kanssa olimme pitkään tasavertaisia. Voitimme kisoja vuoron perään. Joskus Ivan oli ensimmäisellä sijalla, minä toisella ja toisinaan päinvastoin. Teini-iässä aloin lopulta voittaa useammin. Ivan oli vahva, mutta hänellä oli puutteita tekniikassa ja ne korostuivat, kun hän venyi äkkiarvaamatta pituutta. Ivanin vanhemmat olivat keskimittaisia, joten Ivanin oli arveltu pysyvän voimistelijan mitoissa. Pituuskasvu tuli yllätyksenä. Se hankaloitti sellaistenkin liikkeiden tekemistä, jotka olivat ennen onnistuneet ongelmitta.

Ivan putosi eliittisarjasta, mikä oli hänelle kova paikka. Harjoitukset sujuivat yhä heikommin. Valmentaja huusi ja nöyryytti Ivania muiden edessä kohottaakseen kilpailuhenkeä. Lopulta Ivan passitettiin seuraamaan sivusta meidän muiden treenaamista. Nöyryytystä jatkui useita päiviä. Ivan masentui ja minusta tuli ylimielinen. Aloin uskoa omaan erinomaisuuteeni ja halveksin muita, jotka eivät yltäneet yhtä hyviin suorituksiin. Uskoin, että he olivat huonompia ja laiskempia, eivätkä vain voimistelijoina vaan myös ihmisinä. Pidin itseäni voittamattomana. Mielikuvissani muutuin yhdeksi Neuvostoliiton yli-ihmisistä, jotka johdattivat muut uuteen maailmaan. Liikekieleni oli tarkkaa ja viimeisteltyä kaikkien biomekaniikan mittareiden mukaan, ja kanavoin teini-ikäni aggressiot, ahdistukset, ilot ja surut kilpailuohjelmiin. Elin ne kuin näyttelijä, voimalla ja tunteella.

Mitä kovempaa minulla meni, sitä masentuneemmaksi Ivan muuttui. Lopulta eräänä lauantaina harjoitusten jälkeen hänet potkaistiin urheilukoulusta pois. Tunnelma

oli synkkä. Kiskoimme pukuhuoneessa vaatteet päälle ja lähdimme kävelemään kotiinpäin. Asuimme samoilla kulmilla ja kuljimme matkan yhdessä. Oli myöhäinen ilta. Kaduilla oli pimeää, sillä katuvaloissa säästettiin, eikä liikenteessä näkynyt ihmisiä. Emme olleet kumpikaan juttutuulella. Minä en tiennyt, kuinka lohduttaa Ivania enkä uskonut hänen edes kaipaavan minulta myötätuntoa.

Oikaisimme vanhan teollisuusalueen pihan läpi ja jähmetyimme, kun kuulimme selkämme takaa kolinaa. Oliko joku murtautumassa halliin? Katsoin, mutta en nähnyt ketään. Kun käännyin takaisin, huomasin Ivanin kädessä pistoolin. Luulin sitä leikkiaseeksi ja kiusoittelin Ivania hermoheikkoudesta. Kuka olisi kiinnostunut parista harmittomasta teinistä?

Kun tajusin, että pistooli osoitti minuun, sydämeni alkoi takoa kiivaasti. Yritin rauhoitella Ivania. Ei voimistelu ollut kaikki kaikessa, oli elämässä paljon muutakin. Sanani kalskahtivat epärehellisiltä. Meillä ei ollut voimistelun ohella muuta elämää.

Ivanin käsi tärisi ja kyyneleet virtasivat vuolaasti. Hän oli lähtöisin samanlaisesta kodista kuin minä. Paineet menestyä olivat kovat, eikä isä antaisi ikinä anteeksi ainoan poikansa epäonnistumista.

Refleksini toimivat pelosta huolimatta. Kun Ivan pyyhkäisi hihallaan silmiään, käytin tilaisuutta hyväksi. Väänsin hänen kätensä ylös, niin että pistoolin piippu sojotti kohti taivasta. Ase laukesi ja luoti sinkoutui yläilmoihin. Ivan hurjistui. Hän riuhtaisi itsensä otteestani ja potkaisi minua vatsaan. Kaaduin selälleni asfaltille ja ennen kuin pääsin ylös, Ivan istui päälleni. Hänen kätensä tärisi, mutta ilme oli jäätävän päättäväinen. Mitään ei ollut tehtävissä. Pistoolin piippu oli niin lähellä päätäni, että siltä etäisyydeltä ei yksinkertaisesti voinut ampua ohi. Näin kuinka Ivan veti liipaisimesta ja kuulin pamauksen. Sitten silmissä pimeni.

Ruumiini lojui yön teollisuushallin pihalla koirien ja

rottien ihmeteltävänä. Seuraavana aamuna hallin vahtimestari löysi kroppani ja soitti poliisit paikalle. He arvioivat tilanteen nopeasti. Luoti oli osunut päähän ja lävistänyt aivot. Se oli nopea, kivuton ja koruton lähtö.

Minä kuolin, enkä puhu kuolemasta vertauskuvallisena vanhan loppuna ja uuden alkuna. Neuvostoliitossa oli vain yksi todellisuus, johon kaikki uskoivat. Minä en hengittänyt enkä liikkunut. Lämpö kaikkosi ruumiistani, elintoimintoni pysähtyivät, kuolin. Taivaaseen en päässyt, sillä olin ateisti kuten kaikki kunnon kommunistit. Olen tässä vain siksi, että sain toisen mahdollisuuden.

Uusi elämäni alkoi Batumissa neljä vuosikymmentä myöhemmin. Maailma oli muuttunut sinä aikana täysin. Neuvostoliitto oli hajonnut, Georgia itsenäistynyt ja vanhat arvot korvautuneet uusilla. Minä taas olin tismalleen samassa pisteessä kuin kuollessani. Olin se sama ylimielinen 16-vuotias kakara, joka oli saanut koko ikänsä keskittyä urheiluun. En osannut mitään muuta, en edes huolehtia itsestäni.

Jouduin vanhan miehen ruumiissa uuden haasteen eteen: minun piti elää elämäni uudelleen. Se ei ollut helppoa. Elämässä tärkeää on muutos, sillä kasvu syntyy uusien haasteiden kohtaamisesta. Minun elämässäni ei ollut tapahtunut yhtään mitään, kun taas kotiympäristössäni oli tapahtunut sitäkin enemmän. Kapitalismi oli kukistanut kommunismin ja arvot olivat kääntyneet päälaelleen. Lojaalisuudesta ja hyväsydämisyydestä oli tullut typeryyttä, kun jokaisen piti ajaa omaa etuaan. Kärsivällisyys oli muuttunut heikkouden merkiksi ja viattomuus kokemattomuudeksi. Kunnianhimosta ja täydellisyyden tavoittelustakin oli pelkkää haittaa, sillä markkinat suosivat keskinkertaisuutta. Se myi paremmin.

Sanotaan, että me olemme oman aikamme lapsia. Minä ymmärsin viimein, mitä se tarkoittaa. Meistä kukaan ei ole itseriittoinen. Saamme vaikutteita perheeltä, ystäviltä, koulusta, työpaikalta, yhteiskuntaluokasta, historiasta,

kotimaasta, kansallisuudesta ja etnisyydestämme. Yhteiskunta asuu meissä jokaisessa ja muovaa kaikkea ajattelustamme havaintoihin.

Minusta oli tullut poissaoloni aikana muinaisjäänne, joka muistutti pieleen menneestä utopiasta. Neuvostoliitto oli syntynyt ylevistä ihanteista ja rohkeudesta, mutta niistä oli päädytty vainoharhaiseen valvontaan. Kuinka siinä niin kävi? En tiedä. Pidin itsepäisesti kiinni vanhoista arvoista silloinkin, kun ne olivat enää sinisilmäistä toiveajattelua. Oli muututtava, mutta en tiennyt miten. Minulta puuttui ymmärrys uudesta todellisuudesta enkä ollut kerännyt kokemuksia, jotka olivat muovanneet ikätovereitani. En ollut opiskellut, kilpaillut työpaikoista, markkinoinut omaa osaamistani, solminut ihmissuhdetta, kasvattanut lapsia tai haudannut vanhempiani. Olin vain urheillut. Vanhemmat ja yhteiskunta olivat huolehtineet lopusta.

Pian oivalsin, että en edes halunnut muuttua. Pidin menneestä maailmasta enemmän. Elämä sosialistisessa yhteiskunnassa oli ollut yksinkertaista, vaatimatonta ja helppoa. Ei ollut tärkeää, minkälaisen auton omisti tai minkämerkkisiä vaatteita käytti. Kaikki olivat samalla viivalla ja puhalsivat yhteen hiileen. Ihmiset rakastivat enemmän ja työskentelivät vähemmän, sillä aika ei ollut myytävä hyödyke. Koska halusin edelleen vaalia näitä minulle tärkeitä arvoja, sain kylähullun maineen. Töitä löysin siitä huolimatta. Minut värvättiin taitojeni ansiosta koulimaan nuoria voimistelijoita. Kun maineeni mielenhallinnasta kiiri, pääsin valmentamaan Georgian huippu-urheilijoita. Palkkaa työstä ei juuri maksettu, mutta sain tehdä sitä mistä pidin ja missä olin hyvä. Nyt olen osa-aikaeläkkeellä. Minulla on vain pari urheilijaa henkilökohtaisessa valmennuksessa, siinä kaikki. Keskityn tämän ripeästi rapistuvan ruumiin kunnossapitoon. Se on täysipäiväinen työ.

Haukoin henkeäni. Oliko Nikolain tarina mielikuvitusta vai totta? Oliko hän sittenkin kylähullu? Urheilutaustaa en epäillyt. Se näkyi kaikesta, mitä Nikolai teki: miten hän istui, seisoi, elehti ja oli. Hän tunsi keskipisteensä, mikä se sitten ikinä oli. Toisaalta tajusin, että minulla ei ollut mitään syytä epäillä Nikolain tarinaa. Me kaikki kerromme omasta elämästämme tarinoita mitä mielikuvituksellisimmin juonenkääntein ja peukaloimme niitä tarpeen ja kuulijakunnan mukaan.

Tarinoissa todenperäisyyttä keskeisempiä ovat käännekohdat, joissa vanha loppuu ja uusi, tuntematon alkaa. Juoni katkeaa, kuten minulle kävi neurologin vastaanotolla. Sen minkä olin kuvitellut jatkuvan ikuisesti, oli tyssätä kesken kaiken. Koska haluamme nähdä oman elämämme loogisena ja saumattomana jatkumona, yritämme kursia tarinamme nätisti kasaan. Elämä vain on harvoin siistiä. Se ei ole katkeamaton syy-seuraussuhteiden ketju, jossa edeltävät tapahtumat johtaisivat saumattomasti seuraaviin. Meitä kolhitaan ja riepotellaan, mutta koska haluamme nähdä asiat itsellemme edullisessa valossa, kaunistelemme. Jätämme ikäviä asioita kertomatta ja muokkaamme tarinaa mieleiseksemme.

Parhaimmillaan tarinankerronta auttaa ymmärtämään itseä ja muita, mutta pahimmillaan alamme leijua eikä muilla ihmisillä ole meille merkitystä kuin lavasteina. Vaarana on myös jatkuva uudelleensepittely. Tuleeko minästä tuuliviiri, joka osoittaa minne sattuu? Haemmeko tarinoilla vain hyväksyntää muilta ja sivuutamme ongelmat? Miten käy hankalissa tilanteissa, kun esimerkiksi sairastumme, läheisemme kuolee tai ystävät kaikkoavat?

Kuvittelin, miltä Nikolain kohtalo tuntuisi. Mitä eväitä minulla olisi aloittaa elämäni uudelleen kuusikymppisenä nykyisellä elämänkokemuksellani? Miten harpata kymmenien vuosien mittaisen kuilun yli? Vanhempani olisivat yhdeksänkymppisiä, jos he eläisivät, ja vanhat

ystäväni olisivat luoneet uraa ja perustaneet perheen. Kuinka monia kokemuksia olisin menettänyt? Vaikka olisin säästynyt monilta suruilta ja ongelmilta, vaakakuppi kallistuisi eletyn elämän puolelle. Meillä ei ole muuta kuin elämämme. Se on kaikki.

Huomasin, että Nikolai tarkasteli minua odottavasti. Se tarkoitti lupaa esittää kysymyksiä.

”Asuuko Ivan vielä Batumissa? Oletko tavannut hänet”, utelin.

”Montakin kertaa, tosin hän ei enää tunnista minua, sillä mieli järkkyi murhan jälkeen. Ivan vuorottelee psykiatrisessa hoidossa ja vapaalla. Hänet näkee usein kaupungilla huomiota herättävissä asuissa.”

Tajusin heti, ketä Nikolai tarkoitti. Olin törmännyt kaupungilla kävellessäni useasti outoon tyyppiin, jonka pitkä tukka oli rastoittunut. Mies oli toisinaan hyvin likainen ja haisi voimakkaasti ruumiin eritteille, mutta asut olivat prameita ja aina erilaisia. Olin yhyttänyt hänet pitkässä soopeliturkissa, joulupukkina, puolimittaisissa karvahousuissa ja silkkisessä aamutakissa. Vaatteissa oli glamouria, vaikka osa niistä oli nuhjaantuneita. Ivanilla oli kuopalle painuneissa silmissään julma katse. Hän varasteli ohi kulkiessaan katumyyjiltä hedelmiä, ja kaupoista tungettiin hänelle ruokaa käteen, jotta hän poistuisi hajuineen mahdollisimman nopeasti.

”Se on Ivan”, Nikolai nyökkäsi. ”Hänen elämänsä on huonoissa kantimissa. Vaikka hän ei jäänyt teostaan kiinni, hän kärsi rangaistuksensa toisella tavalla. Hän kadotti muistinsa.”

Kuulosti kohtalon ivalta, että Nikolai muisti kaverusten lapsuuden ja Ivan ne vuodet, jolloin Nikolai oli poissa. He olivat kuin saman kolikon eri puolet.

”Tunteeni Ivania kohtaan ovat muuttuneet. Batumiin palatessani olin täynnä vihaa, sillä Ivan oli vienyt minulta kaiken. Sitten tajusin, että viha myrkytti oman elämäni ja teki minusta uhrin. Roikuin menneisyyden kahleissa”,

Nikolai selitti.

Uhrin rooliin on helppo jämähtää. Tajusin sen sairaan kirjoihin jouduttuani, kun perhe hössötti ympärillä. Äiti kokkasi herkkuja, isä tunki käteen ylimääräistä taskurahaa eivätkä sisarukset tahtoneet tapella. Uhriutuminen ei kuitenkaan auttanut ahdistuksen yli. Siitä tuli kainalosauvat, joista tulin riippuvaiseksi.

Nikolai ei tahtonut ruokkia sisäistä uhriaan vaan turvautui itsesuggestioon.

”Halusin olla oman elämäni mestari niin kuin kilpauralla. Kun putosin telineiltä, nousin ylös ja jatkoin ohjelman loppuun pystypäin. Olin kova, teräsmies sisältä ja ulkoa. Tämä on yksi niistä taidoista, joita olen opettanut urheilijoille. On pystyttävä vastaamaan elämän haasteisiin. Ne voivat olla pieniä harmeja tai isoja vastoinkäymisiä: epäonnistumme kokeissa, riitaannumme kavereiden kanssa, tyttö- tai poikaystävä jättää, läheinen kuolee. Selviytymiseen vaaditaan päättäväisyyttä. Kaikki kokevat joskus kolhuja ja epäonnistuvat. Sen sijaan että jäisimme voivottelemaan menetettyä, on keskityttävä siihen, mitä meillä on voitettavana.”

Minä tuumin katkeruuttani Anastasiaa kohtaan. Mistä muusta siinä oli kyse kuin itsesäälistä? Tuijotin taakse, kun elämä odotti edessä. Minun jos kenen olisi pitänyt tietää, että elämä on hauras eikä sitä kannata tärvätä jonninjoutavaan vatvomiseen. Koskaan ei tiedä, paljonko aikaa on jäljellä.

Tajusin Nikolain kamppailleen tismalleen samojen kysymysten äärellä kuin minä ja kaikki muut kuolevaiset. Etsimme paikkaamme kiperissä tilanteissa, jotka syntyvät siitä, että omat arvomme ja tekomme eivät vastaa muiden odotuksia. Elämä on täynnä ristiriitoja, ja minuutemme muovautuu tässä taistelussa. Voimme valita uhrin roolin ja alistua muiden odotuksiin tai kysyä: ”Millainen ihminen minä haluan olla?”

Minä olin tehnyt oman valintani. En halunnut katua

kuolinvuoteellani sitä, että olin hylännyt haaveeni muiden pelossa. Ei kuitenkaan ollut helppoa pitää päätään, kun muut arvostelivat. Minä olin onnistunut suututtamaan veljeni.

”Vanhemmat ja isovanhemmat ovat uhranneet hyvinvointinsa, jotta meillä olisivat asiat paremmin”, veli vaahtosi. ”Nyt kun he tarvitsevat apua, sinä kastiton kurja pakenet maailmalle. Luikitko takaisin sitten, kun *randit* loppuvat?”

Veljeni on työn orja. Hänen mielestään elämästä ei ole tarkoituskaan nauttia. Uskon, että syvällä sisimmässään hän haluaisi hullutella ja nauraa sydämensä kyllyydestä niin kuin lapsena, mutta kun se ei ole ”sopivaa”. Työlle ja perheelle uhrautumisen ihanne periytyy sukupolvelta toiselle. Koska vanhemmat uhrautuivat meidän vuoksemme, on meidänkin kärsittävä ja saatettava omat lapsemme kärsimään.

Onko uhrautuminen rakkautta? Jos laiva on uppoamassa, kyöräämmekö rannalla kauhistelijat kyytiin, jotta voimme kaikki hukkua iloisesti yhdessä? Vai onko rakkautta se, että haluamme heidän nauttivan elämästään, vaikka me emme ole sitä jakamassa? Ulkomaille lähtö ei tarkoittanut minulle piittaamattomuutta perheestä. Rakastin heitä. En vain ilmaissut rakkauttani uhrautumalla.

Vaikka tunsin tehneeni oikein, veljeni sanat satuttivat. Kaipasin rohkeutta elää omien arvojeni ja unelmieni mukaan. Oli sivuseikka, etten vielä tuolloin tiennyt, mitä arvoni ja unelmani mahtaisivat olla.

”Opettaisitko minulle itsesuggestiota”, anelin Nikolailta kuin henkeni edestä.

”Missä pääsi on ollut nämä viime kuukaudet? Pilvissä”, Nikolai kysyi pilke silmäkulmassa.

Nolostuin. Nikolai oli minua aina kuperkeikan edellä. Mietin, mahtoiko hän lukea muitakin ihmisiä yhtä vaivattomasti.

”Kehon kieli kertoo enemmän kuin tuhat sanaa”, Nikolai paljasti. ”Jos keskitymme siihen, mitä ihmiset puhuvat, kuuntelemme heidän ihanteitaan ja haaveitaan. Annamme liikaa painoarvoa haihattelulle.”

”Jos suostut opettamaan minua, olen valmis tekemään mitä ikinä tahdot vastineeksi”, tarjosin.

”Se on paljon luvattu”, Nikolai naurahti ja kosketti käsivarttani rauhoittavasti. ”Jatkan mielelläni kanssasi, mutta älä odota pikavoittoa. Kärsivällisyyttä. Tässä koulussa ensimmäiset tulevat viimeisiksi ja viimeiset ensimmäisiksi.”

Olin motivoitunut nähtyäni, kuinka Nikolai käytti kehoaan viisauden lähteenä. Halusin oppia saman. Sellaista taitoa en saisi minkään koulun penkillä. Miten itsetuntemusta edes voisi opettaa tieteellisesti?

”Kaikki alkaa intuition vahvistamisesta. Se vaatii elämänasenteen muuttamista. On oltava raadollisen rehellinen itselleen”, Nikolai varoitti.

En piitannut vaikeuksista. Olivat vaatimukset mitä tahansa, tämä oli minulle juuri nyt kaikkein tärkeintä. En halunnut katkeroitua menneestä enkä antaa muiden taivutella minua tekemään toisin. Vahva intuitio olisi arvokasta pääomaa. Sisäinen kapitalistini laskeskeli, että siitä olisi hyötyä epävarmassa ja muuttuvassa maailmassa, kun päätöksiä piti tehdä vajavaisen tiedon varassa ilman valmiita malleja. Piti uskaltaa luottaa omiin vaistoihinsa ongelmissa, joihin ei ollut olemassa oikeita tai vääriä ratkaisuja. Näitä päätöksiä on tehtävä koko ajan: missä asua, kenen kanssa muuttaa kimppaan, mihin sijoittaa, ketä palkata ja ylittääkö suojatie vihreän valon palaessa sännäten vai pinkoen Tbilisissä?

”Hassua, että tulit maininneeksi ’pääoman’, sillä tällähän ei ole mitään tekemistä pään kanssa”, Nikolai naurahti. ”Keho toimii nopeammin kuin tietoisuus. Kun nostamme sormea, aivosähkökäyrä värähtää 0,3 sekuntia ennen kuin tiedostamme liikettä. Tässä piilee

intuitiivisen tiedon vahvuus ja heikkous. Se on ketterää, mutta koska sitä ei voi ilmaista sanoin, sitä on vaikea perustella muille. Jotkut ratkaisut vain tuntuvat oikeilta. Siksi monet pitävät intuitiota akkojen hourailuna, vaikka se on kaikkea muuta."

"Voivatko aavistukset viedä harhaan? Mitä jos muut ovatkin oikeassa", kysyin.

"Se on mahdollista. Intuitio ei ole idioottivarma", Nikolai vastasi. "Suurin ongelma on kuitenkin siinä, että voimme tulkita intuition väärin tai sivuuttaa sen kokonaan. Ihmisten on vaikea luottaa kehon tuntemuksiin, kun maailma ympärillä palvoo järkeä, logiikkaa ja niin sanottuja faktoja."

Tiesin, mistä Nikolai puhui. Olen elänyt totuuksien, numerojen ja tilastojen lumoissa. Kuitenkin ne ovat pelkkiä tarinoita samalla tavalla kuin oman elämämme tarina. Ne voi kertoa lukemattomin eri tavoin riippuen tavoitteista ja perusteista. Mikä esimerkiksi on totuus elämästä? Onko elämän tarkoitus raatamisessa, rakkaudessa, muiden auttamisessa vai Jumalan tai ideologian palvomisessa? Tähän kysymykseen ei ole olemassa yhtä oikeaa vastausta. Me kaikki määrittelemme elämän tarkoituksen omista lähtökohdistamme, ja sama pätee kaikkiin muihinkin totuuksiin.

Nikolai nyökkäsi. Taisin olla oikeilla jäljillä.

"Toinen varoituksen sana: intuitio on helppo sekoittaa ennakkoluuloihin tai toiveajatteluun. Näemme sen, minkä haluamme nähdä. Kerjäläisten kavahtaminen ei ole intuitiota vaan rasismia. Intuitiota ei ole myöskään se, että uskomme luotamme lähteneen rakkaan palaavan. Se on toiveajattelua", Nikolai sanoi.

Nikolain sanat lävistivät sydämeni. Tiesikö hän Anastasiasta? En ollut paljastanut itsestäni juuri mitään, mutta hän tuntui vaistoavan kaiken. Ehkä suru ja ahdistus huokuivat olemuksestani.

"Keho on uskomaton informaation lähde", Nikolai

hymähti. ”Mutta vaikka korostankin intuitiota, se on pelkkä puolustusreaktio kehon väheksymiselle. Intuitiivinen ja analyyttinen mieli ovat vertauskuvia sisäisille tapahtumille. Molempia tarvitaan.”

Sitten Nikolai nosti sormen huulilleen hiljaisuuden merkiksi. Oppitunti oli päättynyt.

Pääni oli pyörällä. Päätin käyskennellä kaupungilla, sillä kävely selkeytti ajatuksiani ja tyynnytti sisällä myrskyävää mieltä. Puikkelehdin bulevardilta kohti isoa, hääkakkua muistuttavaa hotellia, jossa Georgian kerma kokoontuu Batumissa käydessään. Talosta oli kiistelty sen rakentamisen aikaan. Vanhoillisortodoksien silmään pytinki näytti moskeijalta, mikä oli väärin, kun taas joidenkin toisten mielestä rakennus oli liian korkea ja pisti ikävästi silmään. Sittemmin kaupunkiin on noussut paljon korkeampia rakennelmia niin, että hotelli on kutistunut niiden rinnalla hyväksyttäviin mittoihin.

Hotellin edessä ohitin kaupungin parhaan ja myös ainoan luksusautoliikkeen ja pari hääpukukauppaa. Häät ovat Georgiassa iso bisnes, sillä niissä ei kitsastella. En haluaisi ikimaailmassa ihastua yhteenkään georgialaiseen, sillä se olisi lähes yhtä monimutkaista kuin Intiassa. Pelkkä ajatus paikallisista soidinmenoista sai minut haikailemaan Anastasian suoruutta. Saman tien ähkäisin ahdistuksesta. Anastasia. Taas. Vapautuisinko hänen pauloistaan ikinä?

Mieleeni juolahti Nikolain neuvo. Hän oli kehottanut kuittaamaan häiritsevät ajatukset kevyellä heitolla: ”Tuoko taas.” Toistelin hokemaa mielessäni, mutta Anastasian nauravat kasvot kummittelivat mielessäni. Huokasin. Nikolai ei varmaan ollut koskaan kärsinyt sydänsuruista. Muuten hän olisi ehdottanut järeämpiä keinoja, kuten lobotomiaa.

Tulin kadunkulmaan, jossa jehovantodistajat kauppaavat yleensä *Vartiotorniaan*. Jähmetyin paikalleni oudosta

ilmestyksestä. Tutun saarnaajaparin paikalla seisoi Ivan silkkisissä housuissa ja paidassa. Vaatteet olivat joskus olleet valkoiset, mutta tuhriintuneet pesun puutteessa.

Ivan pysäytti minut. Hän oli omaksunut jehovantodistajien taktiikan ja yritti imaista minut keskustelun pyörteeseen.

”Kas, mukava nähdä uusia kasvoja”, Ivan virkkoi viekkaasti.

Vaistomainen reaktioni oli poistua paikalta mahdollisimman nopeasti, mutta sitten muistin Nikolain tarinan. Uteliaisuuteni heräsi.

”Samoin, hauska tutustua Batumin alkuasukkaisiin”, vastasin. Hymyilin leveästi kuin juuri kaupunkiin saapunut turisti, jota ei oltu vielä vedätetty vuokra-asuntomarkkinoilla.

”En ole Batumista. Tulen ikuisuudesta”, Ivan torjui ja astui lähemmäksi niin, että voimakas pissan haju pelmahti nenääni. Mihin ihmeeseen hän oli hävittänyt jehovat? ”Tulin tänne, koska tunnen sydämessäni suurta sympatiaa batumilaisia kohtaan. Elämä täällä on yhtä sekasotkua. Tiedätkö, mitä Raamattu opettaa kärsiville?”

”En ole kristitty. Vanhempani ovat maallistuneita hinduja, joten kotona ei saarnattu uskontoa”, vastasin.

”En paljasta tätä kaikille, sillä häikäilemättömiä onnenonkijoita vaanii kaikkialla. Sinussa näen toivoa”, Ivan sanoi ja kumartui supattamaan korvaani: ”On aika tehdä parannus, sillä lopun ajat ovat käsillä. Hyvän ja pahan viimeinen taisto käydään hetkenä minä hyvänsä. Kumman puolen sinä valitset?”

”En tiedä”, emmin. ”Maailmassa on niin monia jumalia, että jumaluus on kärsinyt inflaation.”

”Ahaa”, Ivan sanoi, suoristi pitkän vartalonsa ja tiiraili minua pää kallellaan kuin korppi kiiltävää lusikkaa. ”Et taidakaan olla ihan tyhmä. Pahoittelut, että nykäisin väärästä narusta. Luulin sinua harekrishnaksi ja ihmettelin, mihin olit hukannut helistimesi.”

Ei voi olla totta! Oliko Hare Krishna langettanut päälleni kirouksen, joka seurasi minua kaikkialle, jopa Kaukasian perukoille? En voinut olla nauramatta tilanteen älyttömyydelle.

”Mihin itse uskot, jos yhtä tungetteleva vastakysymys sallitaan”, kysäisin.

”En piilottele kynttilää vakan alla. Uskon maailman mahtavimpaan uskontoon: kapitalismiin. Uskon rahaan, taivaan ja maan luojaan, ja kaikkivoipiin markkinavoimiin”, Ivan julisti eikä pikainen takinkäännös näyttänyt häiritsevän häntä tippaakaan.

”Miksi juuri kapitalismiin”, utelin.

”Koska se synnyttää maailmaan ennennäkemätöntä vaurautta, täyttää tulevaisuuden valtavilla kasvuodotuksilla ja ajaa jopa pahimmat vihamiehet yhteistyöhön rodusta, kansallisuudesta ja sukupuolesta riippumatta”, Ivan pauhasi peukalo pystyssä. Sitten hän kääntyi puoleeni kuin paikallisen pankin laskelmoiva sijoitusneuvoja: ”Tiedän lukuisia petrokemikaaleilla, teräksellä, maaleilla, sementillä ja tekstiileillä rikastuneita maanmiehiäsi. Mahdollisuudet ovat yhtä äärettömät kuin universumi.”

Minut oli kotona vihitty samoihin kapitalismin opinkappaleisiin. Isäni lempisanontoja olivat: ”Ei raha puussa kasva” ja ”Osta halvalla, myy kalliilla.” Uskoin myös Ivanin teesiin siitä, että kaupankäynti yhdistää ihmisiä. Siksi vienti, tuonti ja markkinointi ovat minua kiinnostaneet. Mutta vaikka olin Ivanin kanssa pääosin samaa mieltä, päätin koetella hänen uskoaan. Mikään ei piristä paremmin kuin kunnon väittely.

”Ymmärrän”, aloitin sovittelevasti ennen kuin sohaisin. ”Mutta osa kapitalismin perusoletuksista on vääriä, kuten esimerkiksi se, että maailmassa vallitsisi niukkuus. Maapallon resurssit riittäisivät mainiosti kaikkien ihmisten tarpeisiin. Ne ovat vain jakautuneet epätasaisesti.”

”Ongelma ei ole resursseissa vaan siinä, että maailma ei ole koskaan ollut tasa-arvoinen”, Ivan huudahti

vastarinnasta innostuneena. ”Neuvostoliitto on siitä täydellinen esimerkki. Vaikka kukaan ei omistanut mitään ja palkat ja hinnat olivat periaatteessa samat kaikille, epätasa-arvo kukoisti. Politbyroo porskutti, kun työläiset jonottivat kuponkeja. Ihmiset ovat susia. Syö tai tulet syödyksi.”

”Kapitalismin ihmiskuva on kyyninen ja siksi sitä vastaan hyökätään. Ihmiset eivät ole vain ahneita, saitoja ja pahoja.”

”Kuka puhuu ahneudesta? Ihmiset ovat kunnianhimoisia ja ilmentävät kapitalismissa luontaista vallanhimoaan”, Ivan korjasi.

”Ja mihin vallanhimo johtaa”, kysyin terävästi. ”Georgian taloudessa on tehty ylilyöntejä ja nyt kärsitään krapulasta. Kapitalismi ei tehnytkään kaikista oligarkkeja.”

”Totta. Heitä on täällä vain yksi, herra Bidzina Ivanishvili”, Ivan rähähti nauramaan. ”Kun hän saapuu Batumiin, häntä odottaa tiukasti vartioitu rantaresidenssi, ja Tbilisissä hän asuu teräksestä ja lasista rakennetussa bunkkerissa eläintarhan keskellä. Pihalla partioivat seeprat, rengashäntämakit, pingviinit, flamingot ja riikinkukot.”

”Taloustieteilijä Keynes tiivistää minusta tämän ongelman hyvin: kapitalismi on järjetöntä uskoa siihen, että ahneimmat roistot toimisivat epäitsekkäästi meidän kaikkien yhteiseksi hyväksi. Kun Ivanishvili ihastelee miljardin dollarin taidekokoelmaansa, monella georgialaisella menee kehnommin kuin koskaan. Enää ei saa turvaa tovereilta eikä herra oligarkkikaan tulee apuun, kun katto romahtaa. Se on korjattava itse tai todennäköisemmin jätettävä korjaamatta, koska rahaa ei ole.”

”Ivanishvili on kotoisin köyhästä georgialaiskylästä aivan kuten Stalinkin. Hän tuntee tavallisen kansan haasteet, mutta on eri asia, haluaako hän tehdä eriarvoisuudelle mitään. Valtiota ei johdeta kuin hyväntekeväisyysjärjestöä. Ivanishvili eteni omalla nokkeluudellaan. Hän

väitteli taloustieteistä Moskovan yliopistossa, tunsi oikeita ihmisiä oikeilta paikoilta ja rohmusi omistuksia yksityistetyissä valtionyhtiöissä, kun kommunismi kaatui", Ivan selitti.

"Onko oikein, että yhdellä miehellä on enemmän rahaa kuin koko valtion budjetissa", minä kysyin. "Onko Georgia menestyvä nuori demokratia, joka liittyy pian Euroopan Unioniin vai vanha neuvostokulttuuria tekohengittävä diktatuuri, jossa yksi superrikas määrää kaikesta? Minusta tästä ei ole epäselvyyttä. Onnettomaan tilanteeseen on päädytty, koska paheista on tehty kapitalismissa hyveitä ja ne on valjastettu markkinoiden palvelukseen. Ihmisille on annettu lupa olla ahneita, itsekkäitä, piittaamattomia ja saitoja. Tämä ihmiskäsitys on vain yksi muiden joukossa. Me olemme kaikki jossain vaiheessa elämäämme todistaneet, että ihmiset voivat olla myös anteliaita, epäitsekkäitä ja hyviä toisilleen."

"Nuoruuden idealismia", Ivan hymähti ja virnisti ivallisesti. "Kilpailu oli kovaa jopa Neuvostoliitossa, jossa ei periaatteessa esiintynyt kilpailua."

"Jopa veristä", kysyin toiveikkaana painottaen hienovaraisesti sanaa "veristä". Tuijotin Ivania tiukasti silmiin, mutta vihjaus meni huti. Ehkä hän oli tosiaan menettänyt muistinsa teinivuosistaan niin kuin Nikolai oli arvellut.

"Kilpailu oli pahempaa kuin ikinä osaat kuvitella. Se oli Harmageddon, jos tämä raamatullinen ilmaisu sallitaan näin jumalattomassa yhteydessä", Ivan paasasi. "Se todistaa, että kapitalismin oppi on ikuinen ja muuttumaton. Edes Lenin ja Stalin eivät pystyneet kumoamaan sitä."

"Ilmapiiri on muuttunut. Sosialismi versoo lännessä", vastustin.

"Hah! Te mistään tietämättömät milleniaalit kuvittelette, että elämä Neuvostoliitossa oli helppoa, kun ei ollut lainoja ja painetta hankkia omistusasuntoa. Neukkustalgia on pahimmanlaatuista pakoa todellisuudesta. Siinä haikaillaan jotain, mitä ei koskaan ollut", Ivan jyrisi,

mutta muutti yhtäkkiä äänensävyä. Hänen kasvoilleen palasi tuttu viekkaus. ”Mutta ei siitä sen enempää. Olen töissä. Osta tästä *Vartiotorni*.”

”Miksi ihmeessä? Sanoinhan, etten ole uskonnollinen”, pistin vastaan.

”Saat keräilykappaleen kahdenkymmenen larin pilkkahintaan. Sivulla neljä on painovirhe. Siellä kehotetaan ‘ruokailemaan jatkuvasti’, kun pitäisi lukea ’rukoilemaan jatkuvasti’. Nettoat lehdestä moninkertaisen hinnan nettihuutokaupassa.”

Tuijotin Ivania typertyneenä. Moiseen helppoheikkiin en ollut ennen törmännyt. Olisin kysellyt häneltä lisää, mutta jehovantodistajat pölähtivät juuri silloin paikalle poliisi kintereillään. Hipsin matkoihini ja jätin Ivanin selvittelemään sotkua.

Batumi oli osoittautunut yhden päivän aikana mielenkiintoisemmaksi paikaksi kuin mitä olisin ikinä osannut kuvitella. Eikä siinä kaikki. Kaupungin tapahtumat muuttivat elämääni pysyvästi. Intuitio johdatti seikkailuihin, joissa hyvä ja paha mittelivät, eikä mikään ollut sitä, miltä se näytti.

NEUVOSTOPUTKI

Päivi ja Santeri

Me olimme Nathanin tavoin joutuneet arvoitusten ympäröimiksi eikä kaikki mennyt aivan putkeen. Saimme jopa varoituksen, mutta kesti tovin ennen kuin ymmärsimme, mistä oikein oli kyse. Varoittaja oli Nikolai, johon olimme tutustuneet kävellessämme eräänä päivänä vanhankaupungin läpi Pioneeripuistoon. Edessämme siinsi roomalainen pylväikkö, joka koristaa puiston pääsisäänkäyntiä, ja lampi välkehti sen takana kirkkaassa auringonpaisteessa. Näkymä oli sinä päivänä tavanomaistakin komeampi. Nikolai istui pylväikön edessä valkoisessa retkituolissa kokovalkoisissa vaatteissa ja tervehti ohikulkevia kuninkaallisesti. Toisinaan hän lurautti hyvän huomenen perään runoa muistuttavat säkeet: *Dobroe utro, stšastje i radost*, hyvää huomenta, onnea ja iloa.

Rupattelumme kuultuaan Nikolai kysäisi: ”Estonians?” Hätkähdimme. Emme tienneet, että hän osasi englantia. Se on harvinaista hänen ikäisilleen merimiehiä lukuun ottamatta. Batumissa heitä on paljon, ja merille meno on pikkupoikien ylivoimaisesti suosituin toiveammatti. Kun vastasimme ”Suomi”, Nikolain ilme kirkastui.

”Helsinki! Olen naapurista, Leningradista. Mikä toi teidät Batumiin?”

”Lämpimät säät”, vastasimme ja saimme Nikolain nauramaan. Hän kertoi meille innoissaan historiallisesta neljänkymmenen asteen pakkasesta Pietarissa.

”Olen viikinki, mutta jopa minun oli kiskottava pitkät kalsarit jalkaan”, hän selitti.

Sitten Nikolain ”vastaanotolle” tulvi ihmisiä jonoksi asti. Teimme lähtöä.

”Olkaa varovaisia”, Nikolai tokaisi ja heilautti kättään hyvästiksi.

Jäimme ihmeissämme arvuuttelemaan, mitä Nikolai oli tarkoittanut. Halusiko hän vain toivottaa *Take care*, mutta oli tullut sanoneeksi *Be careful*. Vai varoittiko hän meitä oikeasti jostain? Mistä?

Edellisen kerran meitä oli varoitettu silloiseen asuntoon muuttaessamme. Asunnonomistajan vaimo oli kuollut, eikä kukaan sukulaisista halunnut asua vainajan tavaroiden ja muistojen keskellä. ”Onko tämä teille ongelma”, kysyi ystävämme, jonka sukulaisia perilliset olivat. Pudistimme päätä. Emme olleet taikauskoisia. Jälkeenpäin aprikoimme keskenämme, mihin rouva oli mahtanut menehtyä, mutta emme halunneet häiritä surevaa perhettä uteluilla. Asunnon varustuksesta päättelimme, että rouvalla oli ollut vaikeuksia liikkua, sillä kylpyhuoneeseen oli asennettu istuma-amme, ja sänkymme alle oli ahdettu ergonominen vuode. Lisäksi parvekkeen kaapista löytyi happilaite.

Oliko rouva saanut rauhan sielulleen? Kysymys juolahti mieleemme sen jälkeen, kun talossa alkoi tapahtua kummia. Saimme vuokraisännältämme viestin, että alakertaan valuu vettä. Tarkistimme keittiön ja kylpyhuoneen vesijohdot, sillä Neuvostoliitto ei ollut parhaimmillaan putkitöissä. Mikään ei näyttänyt vuotavan, mutta se ei tietenkään taannut, että seinänsisäiset putket olivat ehjiä.

Vielä samana päivänä putkimies tuli vuokraisännän kanssa repimään kylpyhuoneesta ammeen ja kattopaneelin lamppuineen, ja kun mitään ei löytynyt, he ehdottivat eteisen seinän moukaroimista. Kieltäydyimme, sillä emme halunneet evakkoon rakennusmetelin ja -pölyn alta. Sitä paitsi jos putki vuotaisi seinän sisällä, se näkyisi vesimittarissa. Vuokraisäntä tarttui teoriaamme ja säntäsi mittarille. Se ei värähtänyt, joten veden täytyi lorista alakertaan muualta. Ravasimme yhdessä kerroksia läpi etsimässä asuntoa, jossa vesimittari pyörisi

villisti. Kuudennessa kerroksessa tärppäsi, eikä asunnossa ollut ketään kotona. Kun väänsimme huoneiston hanan kiinni, lorina lakkasi kylpyhuoneessamme. Onnittelimme itseämme ongelman ratkaisusta.

Lorinaa kesti kuukausia, sillä vuotoa ei korjattu. Kun asiaa penättiin, putkimies oli aina tulossa paikalle "huomenna". Vuoto ei yläkertalaisia häirinnyt, sillä vesi ei valunut heidän huoneistoonsa vaan alakertaan. Korjaaminen olisi ollut silkkaa rahanhukkaa. Koska vuodosta ei ollut meillekään muuta haittaa kuin valuvan veden ääni vessassa, unohdimme asian. Lopulta alakerran rouvakin rauhoittui.

Vaikka asuimme Nathanin kanssa samassa talossa, elimme eri todellisuuksissa. Kun Nathan ihasteli panoraamaikkunoistaan merta, me nautimme alakerrassa neuvostorappiosta tavallisten georgialaisten parissa. Ympäristöt muokkasivat meitä eri suuntiin, sillä kuten sipuliteoria osoittaa, minuutemme kerrokset syntyvät ympäristön paineista. Kun Nathan keinotteli kursseilla ja tavoitteli maksimaalisia voittoja, me mietimme kohtalotovereiden kanssa haittojen minimoimista: mistä löytäisimme päivän ruokatarpeet edullisesti ja miten pitäisimme rapistuvat rakenteet pystyssä.

Ei aikaakaan, kun meillä alkoi taas tapahtua. Ovikelloamme rimputeltiin iltaisin ja ovea ryskytettiin puoliltaöin. Ihmettelimme, kuka oli niin sinnikäs. Oliko se alakerran rouva? Olimme oppineet, että Georgiassa ei kannata avata ovea, sillä häiriköt olivat yleensä kerjäläisiä tai hurjistuneita naapureita. Meille oli turha tulla mesomaan, sillä emme ymmärtäneet kieltä. Jos oli hätä, naapurit osaisivat kyllä soittaa vuokraisännälle. Emme olisi voineet olla enempää väärässä. Kun eräänä aamupäivänä palasimme seesteisinä uimasta ja saunomasta, alakerran rouva ampaisi kimppuumme ja aloitti putkihuudon. Hän konkotti perässämme toiseen kerrokseen ja värväsi naapurin tantan tuekseen. Me osoittelimme

vesimittaria, mutta naiskuoron ääni kiiri falsettiin. Livahdimme köörin kiukuksi sisälle ja paukautimme oven kiinni perässämme.

Vuokraisäntä hälytettiin paikalle, eikä alakerran rouva lakannut huutoaan ennen kuin keittiömme takaseinään moukaroitiin metrin kokoinen reikä, josta putkia päästiin tarkastelemaan. Seinän takaa paljastui puhki ruostunut, käytöstä poistettu neuvostoputki. Siitä oli tukkeesta huolimatta alkanut tihkua vettä. Putkimies tilkki vuodon, mutta veden solina jatkui seinien sisällä, sillä vika oli yläkerrassa. Rouva oli kuitenkin tyytyväinen siitä, että asian hyväksi oli tehty edes jotain, ja me siitä, että huuto lakkasi.

Rauhaa ei kestänyt kauaa, sillä homehtunutta alakerran huoneistoa alettiin remontoida. Paikalle tuli joukko rakennusmiehiä, jotka heiluivat hakkujen ja moukareiden kanssa kuin hullujenhuoneelta karanneet ja mäiskivät seiniä säpäleiksi. Meteli alkoi mitä erikoisimpina aikoina ja sitä oli mahdoton ennakoida. Tämä oli paikallisten mukaan normaalia. Naapurit paukuttelivat lattioita ja porailivat seiniä aamusta yöhön. Mietimme muuttoa, mutta koska uuden asunnon etsiminen olisi ollut vielä ikävämpää, päädyimme hankkimaan kuulosuojaimet.

Kun remonttimiehet kaatoivat alakerrassa kaksi kantavaa palkkia, katto alkoi äännähdellä oudosti, seinien railot syvenivät ja keittiön lattia vajosi muutaman sentin. Tästäkö Nikolai oli meitä varoittanut? Kun urakoitsijat huomasivat talon olevan romahtamassa, he asensivat metalliset tuet, jotka pysäyttivät vajoamisen. Sen jälkeen he rakensivat uudet palkit tuhottujen tilalle. Vaikka talo tuntui edelleen hieman huteralta ja keittiön lattia oli alempana kuin koskaan, välitön vaara oli ohi.

Tämä ei ollut meille ainoa muistutus elämän hauraudesta. Kun eräänä sunnuntai-iltapäivänä istuimme olohuoneessa nauttimassa poikkeuksellisesta hiljaisuudesta, kuulimme etupihalta kovaa ryskettä. Syöksyimme

keittiön ikkunaan ja näimme ulko-oven edessä kookkaan betonimöhkäleen. Se oli pudonnut yläkerran rakennustyömaalta. Paikalle oli kerääntynyt ihmisiä, jotka puivat vihaisina nyrkkiä työmiehille. Uhkaukset ja solvaukset sinkoilivat yläilmoihin. Kukaan ei onneksi ollut kulkenut onnettomuushetkellä ulos, sillä kymmenien kilojen painoinen murikka olisi tiennyt varmaa kuolemaa. Mekin olimme kaukoviisaasti vitkutelleet roskapussin viemistä. Varoittiko intuitio meitä vaarasta vai olimmeko vain omaksuneet Kaukasian latinoiden periaatteen: Huomenna, huomenna, aina vain huomenna?

Entä jos huomista ei tulekaan? Kysymys kuulostaa länsimaissa turhalta pelon lietsonnalta. Ihmisten keskimääräinen elinikä on pidentynyt hurjasti, ja valtiot varjelevat kansalaisiaan onnettomuuksilta. Euroopassa ei myytäisi uudenvuoden alla sellaisia ammattikäyttöön tarkoitettuja jytkyjä, joita Georgiassa saa kuka tahansa ostaa vapaasti kaupoista ja kadulta. Ilotulitemyyjät tupruttelevat huolettomasti tupakkaa paukkuja myydessään. Koska ruutia on tiskillä runsaasti, pienikin kipinä lennättäisi myyjän ja ohikulkijat taivaalle tähtisateen saattelemana.

Tässä ympäristössä kysymys ”Entä jos huomista ei tulekaan?” on aina läsnä. Se ohjaa paikallisten päätöksentekoa. Rahaa ei säästetä pahan päivän varalle eikä ongelmista stressata. Ne ratkotaan vasta sitten kun on myöhäistä. Jos ei halua kärsiä korkeasta verenpaineesta, on viisainta sisäistää sama hällävältiä-asenne, joka näkyy kaikkialla. Lattiat, seinät, ikkunat, kamiinat ja kaakelit ovat vinksin vonksin. Meillä ulko-ovi alkoi ryskyä syksyn tullen, ellei karmin väliin tukenut pahvinpalaa, ja olohuoneen ikkunat helisivät tuulessa. Kuulosti aivan siltä kuin joku olisi ollut tulossa sisään. Georgialaiset olisivat syyttäneet asuntomme entistä omistajaa kummittelusta. Rouva oli ehkä temmattu tuonpuoleiseen vastentahtoisesti tai liian äkkiä. Olimme hänelle kuokkavieraita.

Taikausko ei ole Georgiassa katoavaa kansanperinnettä.

Siihen törmää kaikkialla. Kaupassa on turha ojentaa kättään vaihtorahoille, sillä myyjät läiskäisevät kolikot tiskin päällä olevaan kuppiin. Paikalliset tietävät, että rahojen mukana siirtyy sekä myönteistä että kielteistä energiaa kädestä käteen annettaessa. Kun rahat siirretään tiskin kautta, negatiivinen energiavirta katkeaa, ja mammonat voi tunkea huoletta taskuunsa.

Monet meidän silmissämme töykeät georgialaistavat selittyivät samankaltaisilla tosiuskomuksilla. Meitä oli pitkään ärsyttänyt se, että naapurit ripustivat iltaisin roskapussinsa käytävään haisemaan eivätkä vieneet niitä pönttöihin. Myöhemmin selvisi, että taloista ei saa viedä mitään pimeän aikaan ulos, sillä se tietää huonoa onnea.

Me olimme georgialaisten silmissä vähintään yhtä töröjä. Törmäsimme vastapäiseen naapuriimme ensimmäistä kertaa, kun seisoimme sisällä ja olimme vetämässä ovea perässämme kiinni. Mies huikkasi meille *Gamarjoba* (”päivää”) ja me ojensimme kätemme sen enempää ajattelematta. Naapuri kauhistui ja riuhtaisi meidät käytävään. Perimätiedon mukaan sisältä ulos-kättely suututtaa kynnyksen alla asuvan kodinhaltijan ja tekee kättelijöistä vihamiehiä.

Asunnoissa tiedetään majailevan sekä hyviä että pahoja henkiä. Muuttajat tekevät viisaasti, jos he ensi töikseen karkottavat pahat pois. Tehtävää varten on omat kulkukissansa. Uuteen asuntoon pitää päästää ensin kissa sisään ja mennä vasta sitten itse perässä. Meidän talossamme asusti viehättävä kokoharmaa kissaneiti, jota silittelimme ohi kulkiessamme. Olimme nimenneet hänet Pantteriksi. Yhtenä aamuna Pantteri livahti meille sisään ja kiersi kämppämme. Kun pähkäilimme, miten kissa saataisiin ulos, hän oli jo poistunut omia aikojaan velvollisuudet hoidettuaan.

Vapauduimmeko pahoista hengistä? Ainakin pidimme silmät auki ulko-ovesta kulkiessamme, sillä kokemus varoitti jännittävistä yllätyksistä kuten taivaalta

putoilevista betonimöhkäleistä. Nathania sen sijaan riivasi kattohuoneistossaan aivan toisenlainen riesa: tylsistyminen.

JOHN SNOW

Nathan

Olimme palanneet Nikolain kanssa vanhaan aamurutiiniin. En ollut saanut uusia oivalluksia sitten intuition, eikä Ivaniakaan näkynyt. Jännitys, vaarantuntu ja taikuus olivat tipotiessään. Batumi oli muuttunut tavalliseksi sadantuhannen asukkaan pikkukaupungiksi, jossa ei tapahtunut mitään. Sitä paitsi olin lopen kyllästynyt Nikolain vaitonaisuuteen. Kun olimme voimistelleet ja meditoineet, äijä heilautti kättään ja katosi. Jos yritin sanoa jotain, hän nosti etusormensa suun eteen. Mitä iloa on opettajasta, joka ei opeta? Mietin ties kuinka monena aamuna kellon soidessa, että vetäisin rullaluistimet jalkaan ja kiitäisin Nikolain ohi keskaria heiluttaen. Intuitio kuitenkin kehotti jatkamaan, vaikka en edistynyt.

”Unohda tavoitteet. Älä yritä saavuttaa mitään vaan tee harjoitukset ja tyhjennä mieli. Tee se joka päivä, tee se sata ja tuhat kertaa, vaikka se tuntuisi kuinka tylsältä”, Nikolai sanoi lopulta, kun huomasi minun tarpovan lillukanvarsissa. ”Kehittyminen vaatii kurinalaisuutta. On voitettava itsensä joka ikinen päivä, yhä uudelleen ja uudelleen.”

Jatkuva itsensä ylittäminen väsytti. Mitä tutummilta sarjat tuntuivat, sitä huonommin keskityin. Tarkkaavaisuuteni herpaantui ja johti huolimattomuuteen. Mielessä kävi maiseman vaihto, mutta en halunnut luovuttaa. Mitä jos olin matkalla kohti jotain todella tärkeää? Minulla ei ollut aavistustakaan siitä, mitä se mahtaisi olla, mutta päätin antaa Nikolaille vielä muutaman kuukauden armonaikaa. Jos sinä aikana ei edelleenkään tapahtuisi mitään, pakkaisin reppuni ja jatkaisin matkaa.

Määräaikaa odotellessa hain vaihtelua. Hohdokkaat aamulenkit rantabulevardilla olivat käyneet

pitkäveteisiksi. Etsin tapoja nähdä sama reitti, palmut ja meri uudella tavalla, aivan kuin olisin nähnyt ne ensimmäistä kertaa. Sen sijaan että olisin porhaltanut pohjoiseen, etsiydyin etelään. Tarkkailin sään vaihteluja, meren aaltoja, lintujen laulua, palmujen huojuntaa, ympäristön ääniä, hajuja, ihmisiä. Yritin etsiä uutta kaikesta ympärilläni olevasta. Järkeilin, että valtaosa maailman ihmisistä elää koko elämänsä yhdessä paikassa ja katselee samoja maisemia päivästä, vuodesta ja vuosikymmenestä toiseen. Vaihtelun täytyi olla yliarvostettua. Sama pätee ihmiselämään. Sekin on pitkälti toistoa, asui sitten missä tahansa. Me kaikki synnymme, vartumme ja keräämme kokemuksia. Sepitämme tästä samasta kaavasta vain erilaisia tarinoita.

Minä jäin kaipaamaan oman tarinani huippukohtia. Se sai olla minun puolestani ihan mitä tahansa, kunhan se olisi jotain repäisevää ja jännittävää. Tasapaksuus ahdisti. Aivan kuin olisin polkenut joessa paikallani ja katsonut, kuinka pohjamuta samensi veden ympärilläni samalla kun kirkasvetinen maailma virtasi kohisten ohi.

Kun Nikolai sitten eräänä aamuna pyysi apuani, olin aina valmiina kuin partiolainen.

”Mitä voin tehdä”, kysyin tohkeissani. Ehkä minulle viimein valkenisi, mistä näissä voimistelutuokioissa oli kyse.

”Tule mukaani, niin näytän”, Nikolai vastasi ja viittilöi seuraamaan.

Kävelimme hitaasti, sillä Nikolai tervehti vastaantulijoita ja juuttui jatkuvasti suustaan kiinni. Hän osoittautui ihmeen suulaaksi. Jättikö hän tahallaan vastaamatta kysymyksiini, jotta joutuisin etsimään vastaukset itse? Nikolailla riitti ystävällisiä sanoja paitsi ohikulkijoille, myös jokaiselle kulkukoiralle. Sanottuaan *Privjet!* (”terve”) parillekymmenelle hurtalle ja rapsuteltuaan innokasta yleisöään, saavuimme viimein Magnolian eteen.

Magnolia on iso neliönmuotoinen kolossi bulevardin kupeessa. Se on Georgian suurin kerrostalo, jossa on yli 800 asuntoa ja 80 liiketilaa. Prameaa julkisivua koristavat pylväiköt ja sisäpihalla on puistoalue, mutta kaikki on päästetty ränsistymään. Maalit ovat rapisseet, seinissä kukkii musta home ja katolle on kyhätty slummia muistuttava hökkelikylä mansardeista. Navakka merituuli saattaisi puhaltaa ne koska tahansa kumoon ja pudottaa rakennusmateriaalit kadulla kävelevien niskaan.

Talo näyttää vanhalta, 1920–30 -luvuilla rakennetulta, mutta tosiasiassa se valmistui joitakin vuosia sitten. ”Valmistui” on tosin huono sana kuvaamaan talon nykytilaa. Sitä ei ole rakennettu loppuun, kuten ei monia muitakaan Batumin taloja. Magnolian rakennuttanut yhtiö meni konkurssiin, minkä jälkeen asunnonomistajille saneltiin uudet ehdot. Asuntoja ei pystynyt rekisteröimään omiin nimiinsä, ellei maksanut ylimääräistä arvonlisäveroa. Se tiesi tuhansien dollarien lisäkulua.

Alakerran liiketilat ovat paria lukuun ottamatta tyhjillään. Niistä on tullut kaatopaikkoja ja katukoirien, kodittomien ja narkomaanien yösijoja. Taloa kiertävällä jalkakäytävällä lojuu usein käytettyjä huumeneuloja.

Nikolai porhalsi edelläni jättimäisestä pääsisäänkäynnistä. En ollut koskaan käynyt sisäpihalla, sillä talo vaikutti vastenmieliseltä, vaikka siellä olikin kalliita ja hienoksi laitettuja asuntoja. Ihmettelin, minne olimme menossa, kun Nikolai sujahti sokkeloon. Kävelimme puolikuntoisen, roskien, jätemuovin ja aaltopahvin peittämän käytävän läpi portaikkoon. Ohitimme matkalla hissin, mutta Nikolai valitsi portaat.

”Tämä on hyvää harjoitusta, jos polvet ovat kunnossa”, hän huikkasi.

Nousu ei hengästyttänyt Nikolaita. Päinvastoin, hän kiristi tahtia kerros kerrokselta. Yläkertaan päästyämme jatkoimme käytävään, jossa oli rivi ovia. Nikolai pysähtyi yhden eteen ja tarttui kahvasta. Vastaamme säntäsi

keskikokoinen, kermanvaalea ja tuuheakarvainen koira, jolla oli söpöt luppakorvat. Koira ryntäsi tohkeissaan Nikolain päälle, nuoli tämän paljasta rintaa ja vinkui innosta.

”Nono tyttö, rauhoitu. Katsos kuka tuli mukanani”, Nikolai sanoi ja esitteli minut. ”Tämä on oppilaani Nathan. Nathan, saanko esitellä, tässä on ystäväni John Snow.”

Kumarruin rapsuttamaan koiraa, joka pomppasi vuorostaan minun päälleni. En ehtinyt torjua kielipusua.

”John on narttu, mutta hänet katuojasta pelastanut lemmikkikaupan tyttö nimesi hänet suosikkisarjansa henkilön mukaan. Molemmat ovat isättömiä. John on syntynyt ja elänyt kadulla koko elämänsä”, Nikolai selitti. ”Me tutustuimme pari viikkoa sitten ikävissä merkeissä. Kävelin sankarien aukiolla, jota reunustaa kaahareiden kansoittamat kaksikaistaiset tiet. John jahtasi siellä peltilehmiä ja kun hän kääntyi katsomaan minua, takaa tuleva auto töytäisi häntä. John kierähti asfaltilla pari kuperkeikkaa, mutta säästyi onneksi renkailta. Juoksin hätiin ja pysäytin kaaharit. Siinä olisi voinut käydä huonosti, ellei Johnin kallo olisi umpiluuta. Koira ravisteli hetken turkkiaan ja oli valmis jahtaamaan seuraavaa hurjastelijaa. En kuitenkaan hennonut jättää koiraa kadulle vaan toin hänet tänne. Lupasin, että etsin hänelle hyvän kodin.”

Nikolai rapsutti koiraa, joka tapitti adoptioisäntäänsä palvovasti ruskeilla silmillään. Sitten Nikolai oikaisi selkänsä ja kääntyi minun puoleeni.

”Johnilla on hurja luonto, mutta suuri sydän. Hän on vähään tyytyväinen. Riittää, kun hän saa päivittäin kolme pitkää lenkkiä, runsaasti rapsutusta ja pari kourallista koirannaksuja, ja silloin tällöin lihakaupasta luita ja läskinpalasia.”

Tuijotin Nikolaita suu auki. Oliko tämä myyntipuhe? Pidän eläimistä, mutta minulla ei ole koskaan ollut lemmikkiä paitsi äidin kulkukissat ja nekin asuivat pihalla.

En myöskään ollut jäämässä Batumiin pysyvästi. Vaalin vapauttani.

”Se on suuri sitoumus”, Nikolai sanoi ajatukseni lukeneena. ”Koiraa ei voi noin vain ottaa ja jättää, sillä ne kiintyvät isäntäänsä. Tiedän monta tarinaa siitä, kuinka uskollinen koira on maannut viikkoja, jopa kuukausia edesmenneen isäntänsä haudalla suremassa. John on parivuotias ja elää todennäköisesti vielä 8–10 vuotta. Harkitse tarkkaan. Vaistoni kuitenkin sanoo, että te olette kuin luodut toisillenne.”

Olin tyrmistynyt eikä tunnekuohuani helpottanut yhtään se, että John istahti eteeni ja lipoi kättäni karhealla kielellään. Tunsin sydämeni sulavan, mutta järki taisteli vastaan. Jos ottaisin koiran, minun pitäisi asettua Batumiin. Se ei ollut vaihtoehto. Eikö kukaan paikallinen todellakaan tarvinnut hyvää autoja hätistelevää vahtikoiraa?

”Johnilla olisi ottajia, mutta heistä ei ole koiralle isännäksi. Kaukasian paimenkoira on vaikea rotu. Se on aggressiivinen ja sillä on vahva suojelutahto ja paimennusvietti. Näitä koiria käytettiin kylmän sodan aikaan Berliinin muurin vartioimisessa”, Nikolai sanoi. ”John tarvitsee isännän, joka pystyy pitämään hänet kurissa tai muuten luontaiset vaistot kehittyvät tuhoisiksi. Minä uskon, että tämä olisi oiva koulu teille kummallekin. Oppisitte toinen toisiltanne.”

Oliko tarkoitus, että oivaltaisin koiraa kasvattaessani itsestäni jotain, mitä Nikolai oli yrittänyt minulle opettaa? Olinko yhtä kovapäinen kuin John? Olin tarjouksesta niin ihmeissäni, etten tiennyt, ottaako se kohteliaisuutena vai loukkauksena.

”Mieti rauhassa. John voi odottaa siihen saakka minun luonani”, Nikolai sanoi ja rapsutti koiraa hyvästiksi.

Kun saavuimme sisäpihalle, Nikolai kätteli minut hyvästiksi. Pitkät haivenet vain liehuivat tuulessa, kun hän paineli takaisin bulevardille. Minä taas säntäsin kotiin

kertomaan uutisen kämppikselleni.

”Ihanaa! Rakastan koiria! Näytä heti minulle kuva”, Nino intoili aivan kuin asia olisi jo päätetty.

Koiran kuvaaminen ei ollut edes juolahtanut mieleeni, sillä kaikki oli käynyt niin nopeasti. Kerroin Johnista mitä muistin ja sain Ninon tohkeentumaan. Hän oli suurisydäminen romantikko.

”Ajattele. Voimme tarjota kodin karvaturrille. Älä huoli Alexista, saan hänet varmasti suostumaan.”

Alex voisi suostua, mutta koira olisi minun vastuullani. En ollut varma siitä, halusinko sellaista taakkaa kannettavakseni.

”Höpö höpö, me pidämme koirasta hyvää huolta. Jos olet poissa, aina löytyy joku viemään Johnin ulos.”

Eikö koiralla pidä olla yksi isäntä ja johdonmukainen kasvatus? Kuvittelin mielessäni, millainen koirasta kasvaisi Ninon hoteissa. Vaikka Nino on mitä rakastettavin ihminen, hän on georgialainen. Hän nukkuu pitkään, eikä taatusti viitsisi viedä koiraa aamupissalle. Tuulihattuna hän todennäköisesti unohtaisi myös ruokinnan. Alex taas oli enimmäkseen poissa enkä ollut varma, oliko hän edes eläinrakas. Olin epätoivoinen. Miksi Nikolai oli valinnut juuri minut? Varmasti hänen tuttavapiirissään olisi tarjolla parempiakin isäntäkokelaita. Olisin tehnyt Nikolain toiveesta ihan mitä tahansa paitsi tätä. En halunnut lusia kokonaista vuosikymmentä täällä Kaukasian perukoilla näiden hemmetin hobittien parissa.

Sinä yönä en saanut unta. Mietin Johnia, joka katsoa tapitti minua pää kallellaan, pitkä punainen kieli suusta roikkuen. Tässäkö oli sparrauskaverini? Eikö Nikolai todellakaan keksinyt mitään muuta?

Jokin Nikolain pyynnössä kehotti minua kuitenkin hyväksymään haasteen, niin epämukavalta kuin se tuntuikin. Minulla ei ollut mitään käsitystä siitä, miksi minä ja koira tarvitsimme toisiamme, mutta vaisto kehotti luottamaan Nikolaihin. Luotin häneen enemmän kuin

itseeni enkä tiennyt, oliko se hyvä vai huono asia.

Niin minusta tuli koiranomistaja. Se ei ollut helppoa, sillä John oli kasvanut pellossa. Hän oli saanut örveltää vapaasti kadulla, mutta sama käytös ei sopinut kerrostaloon saati vaalein värein sisustettuun luksusasuntoon. Minun oli opetettava kaikki sisäsiisteydestä alkaen ja saatava päälle hyppiminen, haukkuminen ja ihmisten, autojen ja polkupyörien jahtaaminen loppumaan. Pänttäsin koiranomistajan oppaita ja koirapsykologiaa. Siitä tuli täysipäiväinen työ.

Vaikka koirankasvatus oli rankkaa, se myös palkitsi. John oli kuin peili. Hän heijasti mielialani, tunteeni ja ajatukseni. Jos minulla oli huono päivä, John teki siitä entistä huonomman. Hän vaistosi turhautumiseni ja käyttäytyi kuin hyperaktiivinen kauhukakara: varasti ruokaa pöydältä, latki vettä vessanpöntöstä, kurasi lakanat tai säntäsi rappukäytävään ja pihalle pelottelemaan ohikulkijat suunniltaan. Kun olin tasapainoinen, John tassutteli tyynesti vierelläni ja röhnötti tyytyväisenä ja hiljaa karvamatollaan.

John oppi nopeasti. Hän ymmärsi istumiskäskyn vartissa ja maahanmeno sujui jo seuraavana päivänä. Toisaalta hän oli itsepäinen. Joskus mentiin aimo harppaus eteenpäin, toisinaan taaksepäin mielentilasta ja häiriötekijöistä riippuen. Huonoimpina päivinä kiitin onneani kaljuksi ajellusta päälaestani. Vauhdilla harmaantuvat hiukset eivät näkyneet eikä tukkaa ollut päästä irti revittäväksi.

Palkitsevinta oli huomata, että aikaa myöten Johnin häiriökäyttäytyminen väheni. Yhä harvempi vastaantulija huuteli kauhuissaan solvauksia tai heitteli meitä kivillä. John tuli jopa käskystä luokseni ja istui eteeni, kun sille päälle sattui. Kaikkein huonoimpina päivinä minulla oli täysi työ turvata muita ihmisiä ja koiria ylisuojelevan hurtan hyökkäyksiltä tai estää Johnia tappamasta itseään autojen alle. Remmissä seuraaminen sujui useimmiten

mallikkaasti, mutta ei vapaana kasvanutta koiraa voinut aina pitää sidottuna.

Vaikeinta oli myöntää, että kärsin itse samoista ongelmista kuin John. Vaikka oppimiskyvyssäni ei ollut vikaa, asenteet harasivat vastaan. Nikolain täytyi olla minuun vähintään yhtä turhautunut kuin minä Johniin, vaikka hän ei sitä sanonutkaan. Guruni oli joka aamu yhtä aurinkoinen ja huokui hyvää mieltä. Minusta ei voinut sanoa samaa. Kun ulkona satoi, käänsin kylkeä. Vasta kun John tuli tökkimään minua kuonollaan, kiskoin kumisaappaat happamana jalkaani. Lenkin jälkeen olin aina tyytyväinen, kun oli tullut lähdettyä. Ilman Johnia olisin jäänyt nukkumaan ja herännyt entistä väsyneempänä.

John oli uskollinen. Hän seurasi perässäni kuin varjo, nukkui sänkyni vieressä ja puolusti vaaroilta. Koiran hellyttävä ulkonäkö oli pettävä, sillä sisällä asui hurja peto ja taistelija. Pohjimmiltaan kaikki koirat ovat susia, vaikka ne olisi jalostettu kääpiökokoisiksi lamppuharjoiksi. Susilta perityt vaistot näkyvät selvimmin koiralaumassa ja ruokaillessa. Lauma saalistaa yhdessä, ja kun yksi hyökkää ihmisen tai toisen koiran kimppuun, koko revohka osallistuu hölmöilyyn. Samalla periaatteella jahdataan polkupyöriä ja autoja. Kun saalis saadaan kiinni, johtava alfa syö ensin ja sen jälkeen muut arvojärjestyksessä perässä. Jos joku yrittää etuilla, alfa käy sen kimppuun. Tappelut voivat olla verisiä. Kun John alkoi pomottaa minua ja tuhoaa irtaimistoa, opettelin alfan tavoin syömään aina ensin.

Suden vaistot ja elämä kadulla olivat opettaneet Johnin pärjäämään. Uskon, että suhteemme oli tämän ansiosta tasa-arvoisempi kuin pentuna ostetun koiran. Kotikoirat tulevat riippuvaisiksi ihmisen huolenpidosta ja elävät hänen oikkujensa armoilla. Vaikka heiltä löytyvät kaikki tarvittavat selviytymiskeinot susien perintönä, kokemus vapaudesta puuttuu. Katukoira voi halutessaan koska tahansa vaatia vapautensa takaisin ja palata kadulle.

Me tarjosimme Johnin kanssa toisillemme sitä, mitä kaikkein eniten kaipasimme: kumppanuutta. Suhteemme oli mutkaton. John ei juonitellut, valehdellut eikä vedättänyt, ja hänen rakkautensa oli varauksetonta. Sitä ei tarvinnut ansaita. Riitti, kun oli läsnä, olemassa.

Johnin seura pani miettimään, miksi ihmissuhteissa on niin paljon jännitteitä. Johtuuko se kilpailusta? Vertailemme itseämme muihin ja yritämme päihittää heidät. Minulle kilpailuhenki oli ennen ollut ylpeyden aihe, mutta Nikolain opissa se oli osoittautunut pirulliseksi painolastiksi.

”Kilpaile ainoastaan itsesi kanssa”, Nikolai muistutti. ”Älä vertaile, sillä jokainen kehittyy omalla tavallaan. Ei ole vain yhtä oikeaa tapaa.”

Nappasin itseni jatkuvasti kiinni helmasynnistäni. Olin oppinut ajattelemaan, että kilpailu oli osa minuuttani, mutta ehkä se oli vain kapitalismin mukanaan tuomaa hapatusta. Olin kilpaillut opiskelupaikasta, töistä, huomiosta, suosiosta, paremmuudesta, pituudesta, fiksuudesta ja välillä jopa tyhmyydestä ja törttöilystä. Salilla piti väkisin nostaa penkistä enemmän kuin edellinen kaveri, vaikka tämä olisi ollut yli satakiloinen lihaskimppu, jonka suonet pullistelivat päästä.

”Mikset ota salilta itsellesi treenikaveria”, Nikolai ehdotti. ”Yhdessä harjoittelu on hauskempaa kuin yksin puurtaminen eikä toisen onnistuminen ole sinulta pois. Voima on raa'an lihasvoiman lisäksi kykyä jakaa ja auttaa muita menestymään. Opin tämän itse pitkän kaavan kautta valmentajana, kantapääni ystävällisellä avustuksella.”

Nikolai oli taas kerran ärsyttävän oikeassa. En kuitenkaan onnistunut tutustumaan salilla keneenkään. Siellä kävi karjuvia venäläisiä kaappeja, jotka eivät osanneet englantia, tai ainakaan heitä ei haluttanut kaveerata currynsyöjien kanssa. Venäläiset ja georgialaiset ovat ehkä jopa rasistisempia kuin Etelä-Afrikan valkoiset. Nuoret

naiset ovat poikkeus, mutta kielimuuri kuihdutti kommunikaation. Missä muussa maailman maassa on kaksi eri kieltä ja kirjainjärjestelmää eikä mikään niistä ole latinalainen?

Onneksi on Nino. Vaikka hänen englantinsa on onneton, sinnikkyyttä ja innostusta ei puutu. Teemme kämpillä kielivaihtoa. Nino opettaa minulle yksinkertaisia ilmaisuja georgiaksi (Päivää! Anteeksi. Näkemiin. Ei!) ja minä petraan hänen englantiaan (ei, englantia ei kirjoiteta niin kuin se lausutaan, rakas Nino). Nino on myös auttanut minua näkemään verenperintöni uudessa valossa. Hän on hulluna kaikkeen intialaiseen. Olen seurannut hänen hihhulointiaan huvittuneena. Nino palvoo edesmennyttä intialaista gurua, joka kehitti naisille *kaoshikii*-tanssin ja kehotti hokemaan *Baba nam kevalam* -mantraa.

Georgiassa on hieman yllättäen tilausta Intian eksotiikalle. Ihmiset harrastivat joogaa jo neuvostoaikaan, paljon ennen kuin se yleistyi lännessä. Minuakin pyydettiin kerran salilla vetämään joogatunteja kun luulivat, että intialaisena olin varttunut lajin parissa. Oli sääli tuottaa pettymys. Se oli vähän kuin olisi paljastanut kiinalaiselle, että Amerikassa syödään muutakin kuin hampurilaisia.

Tutustuin Ninoon retriitillä. Istuin ravintolasalissa parin venäläisen kanssa lounastamassa, kun huomasin iloisen georgialaistytön. Hän tuoda tohotti tarjottimella vesilaseja alakerran keittiöstä ja kompastui portaissa. Tiedättekö miltä kuulostaa, kun kaksitoista juomalasia pirstoutuu laattalattialle? Ei ainakaan zeniläiseltä yhden käden taputukselta. Säntäsin auttamaan ja sain lasinsiruista haavoja paljaisiin jalkoihini. Hoivasimme siinä sitten toisiamme. Nino kaivoi ensiapulaukusta laastarin, ja minä paikkailin Ninon kolhiintunutta itsetuntoa. Lopuksi piti vielä lepytellä Alexia, joka oli juuri raahannut Batumista laatikollisen uusia juomalaseja aiemmin särkyneiden tilalle.

Kun Nino on Batumissa, vietämme lähes kaiken ajan

yhdessä. Käymme rannalla, kävelemme kaupungilla ja poikkeamme joskus iltaisin klubeilla tanssimassa. Silloin kun Alex on täällä, hän järjestää Ninolle työvuoron retriitillä. Nino on lääpällään Alexiin, mutta tunne ei ole molemminpuolinen. Alex on avoimessa suhteessa retriitin blondiin tanssinopettajaan, mutta minusta Alexia näyttävät kiinnostavan enemmän oman sukupuolensa edustajat. Olen taivutellut Ninoa pitämään mielensä avoimena muille miehille, mutta Alexista on tullut hänelle pakkomielle.

”Luulen, että Alexilla on salaisia tunteita minua kohtaan. Miksi hän muuten pitäisi minua töissä lautasia ja laseja särkemässä”, Nino järkeili viimeksi pari päivää sitten.

Mieleni teki sanoa: ”Herää pahvi”, mutta se ei auta. Tunnen Ninon. Kun hän saa jotain päähänsä, sitä ei käännä mikään eikä kukaan. Välillä on piinallista seurata näitä tunnemyrskyjä sivusta.

Nino on georgialaisten tyttöjen tapaan kokematon. Naimisiin mennään nuorena ja avioliittoon astuessa on oltava neitsyt. Tytöt eivät voi hyppiä sängystä toiseen harjoittelemassa. Kun he sanovat seurustelevansa, se tarkoittaa yleensä etäsuhdetta. He vaihtavat jonkun pojan kanssa numeroita ja chattailevat.

Vaikka Georgia näyttää pintapuolisesti länsimaiselta ja tytöt pukeutuvat melko vapaasti, monet tavoista ovat kivikaudelta. Osa aviomiehistä varmistaa puolisonsa koskemattomuuden kidnappaamalla ja raiskaamalla alaikäisen. Tytön maine menee, eikä perheelle jää muuta vaihtoehtoa kuin naittaa tytär pedofiilille. Ei ihme, että tyttöjä varjellaan perheissä tarkoin. Isät hankkivat heille lahjaksi sähkölamauttimia, eivätkä tytöt muuta kotoa ennen kuin ovat naimisissa. Nino on harvoja poikkeuksia. Hän lähti 18-vuotiaana Tbilisiin opiskelemaan, mutta ei hänkään ole vapautunut paikallisesta naisihanteesta. Hän taistelee epätoivoisesti liikakiloja vastaan tässä juustoa,

sokeria ja smetanaa palvovassa maassa, pyörittelee hermostuksissaan pitkiä tummia kiehkuroitaan, kikattaa kuin kakara ja sanoo harvoin kenellekään vastaan.

”Tytöille teroitetaan jo pieninä, että naisen on oltava kuuliainen tai jää ilman aviomiestä. Kukaan ei halua hellapoliisia kotiinsa”, Nino selitti.

Kuka uskoisi, että Georgia on maailman ensimmäinen maa, jota nainen hallitsi. Kuningatar Tamar luotsasi Georgian 1100- ja 1200-lukujen vaihteessa kulta-aikaan. Maa laajeni, säädettiin lakeja, rakennettiin kirkkoja ja käytiin kauppaa. Naiskuningas oli kahdesti naimisissa, ja hän karkotti ensimmäisen aviomiehensä maasta. Siinä vasta roolimalli!

Nino on kotoisin konservatiivisesta pikkukaupungista läheltä Abhasian rajaa. Hänen perheensä on tavallinen: isä, äiti ja kaksi tytärtä. Ninon äiti on äidinkielen opettaja, mutta ansaitsee perheelle elannon leipomalla *shoteja*. Ne ovat rapeakuorisia, kirkkoveneen muotoisia ja suolalla kyllästettyjä leipiä. Isä ravaa kaupungilla raaka-aineita hankkimassa, ja tytöt auttavat myynnissä aina kun kiireiltään ehtivät.

Kun Nino pääsi Tbilisiin opiskelemaan maantiedettä, alkoi kapina ja kohellus.

”Olen alkoholisti ja narkkari”, Nino esitteli itsensä minulle. ”Käyn AA:ssa.”

En uskonut, että Nino oli tosissaan, sillä hän oli vain 25-vuotias. Minun silmissäni AA oli keski-ikäisille, eronneille ja muille elämän kolhimille laitapuolen kulkijoille.

”Siellä on paljon nuorempiakin”, Nino oikoi käsityksiäni. ”Juominen ja huumeidenkäyttö ovat Georgiassa yleisiä, eikä raha ole ongelma. Aina löytyy joku, joka tarjoaa.”

Päihteidenkäyttö karkasi muutamassa vuodessa käsistä. Kun Nino tajusi olevansa koukussa eikä nähnyt tietä ulos, hän yritti itsemurhaa.

”Olin yksin kotona. Jaoimme kämpän siskon kanssa,

mutta hän oli yliopistolla. Viiltelin ranteeni auki ja katselin, kuinka veri alkoi valua. Sitten ovi avautui. Panikoin. En halunnut siskon tulevan väliin. Peitin ranteeni räteillä, mutta verta tippui ympäri lattiaa", Nino muisteli.

Sisko hälytti apuun lääketiedettä opiskelleen kaverin, joka tyrehdytti vuodon ja desinfioi haavat. Hätänumerosta ei voinut tilata ambulanssia, sillä itsemurhaa yrittäneet pidätetään. Siksi pelastustoimet oli pidettävä salassa. Pahaksi onneksi haavat tulehtuivat ja kädet turposivat muodottomiksi. Kun vanhemmat vierailivat pääkaupungissa, he kauhistuivat. Teon jälkiä oli mahdoton peittää.

"Äiti itki ja huusi", Nino kertoi. "Silloin tajusin, että jonkin oli muututtava. En voinut jatkaa entiseen malliin."

Nino hakeutui katkolle, mutta päätyi ojasta allikkoon.

"Meitä kohdeltiin kuin eläimiä, ja yksi psykiatreista oli psykopaatti. Hän teki potilaat riippuvaisiksi itsestään", Nino tilitti. "Onneksi löysin AA:n. Ilman sitä en olisi ikinä päässyt kuiville."

Selvänä pysyttely ei ole ollut helppoa. Georgiassa vallitsee venäläistyyppinen juomakulttuuri, jossa kieltäytyjää pidetään jengipetturina. Kaveripiiri on mennyt uusiksi, mutta Nino on saanut tilalle uusia tuttavuuksia AA:sta ja retriitiltä.

Nino on päättänyt opintonsa, mutta koska koulutuksen mukaisia töitä ei ole tarjolla, hän jatkaa retriitillä. Hiljattain valmistuneille löytyy töitä vain suhteilla eikä Nino ole oligarkille sukua. Ninossa on myös tuhdisti taivaanrannanmaalaria. Hänellä on kauniita ajatuksia, jotka eivät jalostu teoiksi. "Haluan levittää rakkauden sanomaa ja auttaa paikallisia naisia", Nino vastasi kun kysyin, mitä hän haluaisi tehdä. Mitään sen konkreettisempaa en ole saanut hänestä irti.

Järjestelmällisyyttä vaativaan Ninosta ei ole. Hän on tyypillinen georgialainen eli armoton sählä. Hän unohtelee tapaamisia, hukkaa paperinsa ja tuhoaa tietokoneensa näppäimistön kahvilla. Vaikka ympäristö ei ohjaa itsensä

kehittämiseen, Nino yrittää parhaansa. Hän suoritti jopa ajanhallintakurssin. Se ei ollut huono idea, sillä aikataulut ovat täällä viitteellisiä, elleivät jopa tarpeettomia. Paikalliset vitsailevat GMT:stä. Lyhenne tulee sanoista *Georgian Maybe Time*.

Georgialaiset pitävät itseään niin älykkäinä, että heidän ei tarvitse tehdä mitään. Tai ainakin he jättävät kaiken viime tippaan, jolloin on jo liian myöhäistä, ellei tehtävä ole sattunut unohtumaankin ennen sitä. Välillä ihmettelen, mihin tämä maa on menossa.

Nino elää paikalliseen tapaan kädestä suuhun. Kun hän saa Alexilta palkan, se on jo käytetty. Tilillä on lareja muutaman marshrutkamatkan verran, ja nekin vähät lahjoitetaan hetken päähänpistosta jollekin internetistä bongatulle intialaiselle gurulle. Kun Ninolla on rahavaikeuksia, hän ei ylpeyttään anna muiden auttaa vaan vaalii itsenäisyyttään. Se on minusta kunnioitettavaa. Yritin auttaa toisella tavalla opettamalla taloustietoa, mutta sainkin itse ikimuistoisen läksyn neuvostoliittolaisesta talousmatematiikasta. Kysyin Ninolta: ”Jos täysin sama tuote on tarjolla kahdessa kaupassa eri hintaan, ostatko kalliimman vai halvemman?” ”Tietysti kalliimman, koska kalliimpi on aina parempi”, Nino vastasi hetkeäkään epäröimättä.

Georgialaiset eivät stressaa rahankäytöstä eivätkä prioriteetit suosi säästämistä. Koska inflaatio on korkea ja palkat kuopassa, pelkkä ruuan hankkiminen ja laskujen maksu on monille ylivoimaista. Lähes kaikki on kallistunut, toisinaan jopa moninkertaisesti, ja talousahdinkoa lisää larin romahdus. Jos yliopiston professori ansaitsi pari vuotta sitten lareja 500 euron arvosta kuukaudessa, palkka on kutistunut nykyrahassa 370 euroon.

Olen ennustanut tänne arabikevättä. Kun ihmisiltä loppuu leipä, he rynnistävät kadulle mellakoimaan. Olisiko parempi, että elintaso olisi alhaisempi, mutta kaikille sama? Vai onko parempi, että on yksi superrikas

ja loput rutiköyhiä? Ehkä ihannoin menneisyyttä, jota en ole koskaan kokenut, kuten Ivan huomautti. Senkin uhalla kallistun tasa-arvon kannalle.

Georgiassa eriarvoisuus on räikeää ja nuoret kärsivät siitä kaikkein eniten. Heillä ei ole varaa muuttaa pois kotoa ja elää omaa elämää. Olen paikallisiin verrattuna kuin eri planeetalta. Olen matkustanut, nähnyt maailmaa, elätän itseni ja teen omat päätökseni. Olen ylpeä elämäntavastani ja paikallisesta yhteisöstäni. Nino, Nikolai, Alex ja John ovat georgialainen perheeni. Voimme luottaa toisiimme pienin kulttuurisin poikkeuksin. Nikolai on täsmällinen kuin atomikello, kun taas Nino ja Alex vähät välittävät ajan pakkomielteisestä mittaamisesta. Olen tottunut molempiin. Opin säntillisyyttä vanhemmiltani ja suurpiirteisyyttä Etelä-Afrikasta. Meillä sanotaan *Just now*. Se ei tarkoita, että jotain tapahtuisi ”heti” vaan ”joskus, määräämättömän ajan päässä tulevaisuudessa” tai todennäköisimmin ”ei koskaan”.

Pidän itseäni onnekkaana, kun ympärilläni on näin erilaisia ihmisiä. Se avartaa ja pakottaa minut kohtaamaan itsessäni sellaisen, minkä mieluimmin torjuisin. Ongelmiaan, kuten kateutta, kilpailua, mustasukkaisuutta, ahneutta, tylyyttä, välinpitämättömyyttä ja itsekkyyttä ei havaitse yksin tyhjiössä. Ne paljastuvat vasta suhteissa muihin.

Vaikka Nino on monessa suhteessa täysi vastakohtani, hän kamppailee samojen haasteiden kanssa. Oivalsin tässä eräänä päivänä, että Ninon suhde Alexiin on kuin oma suhteeni Anastasiaan. Roikumme molemmat kiinni jossain, josta olisi parempi päästää irti. Minun pitäisi huutaa ”Herää pahvi!” itselleni eikä Ninolle.

Nino jakoi minulle hyvän elämänohjeen, jonka oli oppinut AA:sta: ”Minä teen omia juttujani ja sinä teet omiasi. / En ole täällä täyttääkseni sinun odotuksiasi / etkä sinä ole täällä täyttääksesi minun odotuksiani. / Sinä olet sinä ja minä olen minä, / ja jos sattumalta

kohtaamme, se on kaunista. / Jos me emme kohtaa, sille ei voi mitään."

Nino on minulle samanlainen sparrauskaveri kuin John. Kummankaan kanssa ei käy aika pitkäksi. Eilen lähdimme kolmestaan iltakävelylle. Kuljimme vanhankaupungin läpi satamaan, jossa näkee usein delfiinejä, erityisesti iltahämärässä ja auringon noustessa. Kävelimme satama-altaan reunaa, jossa matkailuyrittäjät tuputtivat venäläisille veneretkiä. Turistit olivat houkutelleet paikalle myös kylän romanilapset taskuvarkaisiin. Heidän tekniikkansa on suoraviivainen. Käsi tungetaan ohikulkijan taskuun ja mukaan napataan kaikki, mitä irti lähtee.

Jäimme Ninon kanssa läheiselle puistonpenkille tarkkailemaan lasten toimia. Useimmat osasivat varoa, mutta aina löytyi joku huoleton, joka piti lompakkoa tai puhelinta tyrkyllä takataskussaan.

Siinä istuessamme äkkäsin väkijoukosta Ivanin. Hän oli vaihtanut jehovantodistajan vetimistä ortodoksipapin pitkään mustaan kaapuun ja päähineeseen. Kaulassaan hän kantoi isoa pronssista ristiä ja kädessään hän piti rukousnauhaa, jonka puisia pompuloita hän näpläsi peukalollaan. Mistä Ivan oli hankkinut asun ja mikä hänen bisneksensä oli tällä kertaa? Nykäisin Ninoa hihasta.

"Tunnetko tuon kaverin", kysyin ja viittasin Ivanin suuntaan.

Nino pudisti päätään.

"Törmäsin häneen hiljattain jehovien ständillä, ja nyt hän on pukeutunut vanhoillisortodoksiksi. Mies on huijari, mutta mielenkiintoinen. Mennään jututtamaan häntä."

Nino myöntyi oitis. Hän niiasi Ivanin edessä, kumarsi päätään kunnioittavasti ja teki ristinmerkin.

"Isä, saanko siunauksen", hän anoi.

Ivan teki Ninon edessä ristinmerkin ja ojensi kaulassaan roikkuvan ristin suudeltavaksi.

”Tee hyvin lapseni ja rukoile, sillä hurskaitten on taivaiden valtakunta”, Ivan mumisi.

En voinut vastustaa kiusausta. Siirryin jonottamaan Ninon taakse muina miehinä, mutta Ivan tunnisti minut.

”Kas kas, herra Harekrishna. Mikäs teidät lennätti tänne kapitalismin pyhättöön”, Ivan kysyi ja viittilöi kohti rannan matkailuyrittäjiä, jotka kaupittelivat krääsää, ruokaa, viiniä, retkiä ja rahanvaihtoa.

”Kaupankäynti. Harkitsen asunnonostoa”, täräytin lonkalta. ”Kaupunki miellyttää minua. Olen laskeskellut, että teen sievoisen tilin sijoittamalla asuntoon, jota voin poissaollessani vuokrata päivähintaan turisteille.”

”Erinomainen idea”, Ivan sanoi ja hieraisi käsiään yhteen. Sitten hän kumartui supattamaan korvaani: ”Tunnen rakennuttajat ja luotottajat kuin omat taskuni. Voin auttaa kohtuullista korvausta vastaan.”

Hämmästyin Ivanin ympärillä leijuvasta kölninveden tuoksusta. Mies oli käynyt pesulla tai saanut vahingossa sadekuuron niskaansa.

”Kuulisin mielelläni ammattilaisen näkemyksiä”, vastasin.

”Mennään toimistolleni, niin saamme jutustaa rauhassa. Minulla on parikin timanttia kohdetta, joista on mahdoton kieltäytyä.”

Ivan vinkkasi meidät mukanaan mehukojulle, jonka edessä oli pieni pöytä ja pari tuolia. Hän istui alas, asetteli tarkkaan kaapunsa liepeet ja viittoi meitä istumaan alas.

”No niin. Minkälainen asunto nuorellaparilla on mielessä? Haluatteko pelkät seinät vai myös ikkunat ja ovet? Halutessanne hintaan voidaan laskea huonekalut ja kodinkoneet, niin että voitte muuttaa suoraan sisään.”

”Minkälaisista kustannuksista tässä puhutaan”, kysyin varovaisen ostajan roolissa.

”Raha on sivuseikka. Tärkeämpää on, että asunto miellyttää”, Ivan vastasi reteästi. ”Pankeista saa lainaa henkilöpapereita ja 30 prosentin omavastuuosuutta vastaan,

eikä luottokelvottomuus ole este. Jos lainan nostaa lareissa, on vuosikorko 10,5 prosenttia ja maksuaika viisi vuotta. Dollariluoton korko on edullisempi, vain 8,5 prosenttia. Teette elämänne kaupat. Kun Georgiasta tulee taas pian osa Venäjää, asuntojen hinnat pomppaavat Sotšin tasolle. Teette yhdessä yössä parikymmenkertaisen voiton."

Hieraisin leukaani ja pohdin lisäkysymyksiä, jotka saattaisivat askarruttaa nuorta asunnonostajaa. Oli yksityiskohtien aika.

"Missä asunto sijaitsee?"

"Tässä meidän takanamme", Ivan sanoi. "Parempaa paikkaa saa hakea: aivan kaupungin keskustassa esteettömällä merinäköalalla. Maisemat säilyvät ikuisesti, sillä eteen ei mahdu rakentamaan toista taloa näkymän peitoksi."

Katselin otsa rypyssä tyhjää ruohokenttää.

"Eihän ympärillä ole edes työmaa-aitaa. Onko tonttiakaan ostettu? Se näyttää minusta puistoalueelta."

"Rakennuttajalla ei ole aikaa turhanpäiväiseen paperinpyöritykseen. Markkinat käyvät niin kuumina, että asunnot revitään käsistä. Tulevasta sadanviidenkymmenen huoneiston luksustalosta on enää neljä asuntoa myymättä."

Hyväuskoiset mättivät ketkuille ropojaan, kun pelkäsivät asuntojen loppuvan kesken. Rakennusprojektit eivät koskaan valmistuneet jos edes käynnistyivät, mutta se ei menoa haitannut. Koska asunnoille luvattiin parhaimmillaan parinkymmenen prosentin tuottoa, kenelläkään ei ollut valittamista. Rakennuttajat käärivät pikavoitot, ja ostajat saivat unelmoida tulevista tuotto-odotuksista.

"Emme taida olla ihan niin rohkeita", jarruttelin.

"Herra siunatkoon, en minäkään", Ivan sanoi ja nauraa räkätti. "Batumissa on jokaista vuokraajaa kohti ainakin sata tyhjää huoneistoa, jotka homehtuvat käytön puutteessa, mutta silti hulluja riittää. Ihmiset ovat kuin sopulit. He syöksyvät muiden perässä vaikka jyrkänteeltä alas."

En voinut olla nauramatta Ivanin pikaiselle takinkäännölle. Sitä paitsi hän tiesi mistä puhui. Batumi on malliesimerkki turismin vaikutuksista. Vuokranantajat metsästävät pikavoittoja ja kehuskelevat toisilleen tienesteillään. Todellisuus on toinen, sillä asiakkaita saapuu kesän mittaan harvakseltaan, ja asunnot ammottavat loppuvuoden tyhjillään. Mutta kun joku on kerran onnistunut höynäyttämään neuvotonta turistia, muut rynnivät ahneina perässä. Sitten odotellaan ja ihmetellään, miksi kauppa ei käy. Hinnoista ei voi tinkiä, sillä silloin asunnon arvo romahtaisi omissa ja naapureiden silmissä.

Ivanin puheissa oli minun korviini monin verroin enemmän järkeä kuin paikallisten haihatteluissa. Sitä paitsi hänen tietämyksensä oli laaja. En ollut lainkaan varma siitä, että hän oli niin hullu kuin mitä Nikolai oli antanut ymmärtää. Mutta mikä Ivanin motiivi oli? Raha? Veikö hän roolinsa muiden ”asiakkaiden” kanssa päätökseen ja ansaitsi elantonsa huijaamalla? Vai tarjosiko pelkkä ihmisten jallittaminen hänelle tarpeeksi tyydytystä?

”Laumasieluisuus on geneettistä”, huomautin. ”Kivikaudella ihmiset pärjäsivät heimojen ansiosta. Ne tarjosivat suojan vihollisia vastaan.”

”Hahaa! Suuret yksilöt ovat aina erottuneet harmaasta massasta”, Ivan huudahti ja liehutteli kaapunsa liepeitä leppoisasti.

”Nykymaailmassa on haastavaa säilyttää suvereenisuutensa. Olemme mukana monessa massassa silkasta sattumasta”, huomautin. ”Olen eteläafrikkalainen, koska synnyin Durbanissa, ja koska isovanhempani ovat Intiasta, olen etninen intialainen. Kumpaakaan en ole voinut valita itse.”

”Pelkkiä leimakirveitä”, Ivan hymähti. ”Annatko muiden päättää puolestasi kuka olet? Jos annat, olet pelkkä orja ja ansaitset tulla alistetuksi. Orjat tallautuvat massan jalkoihin ja kokevat kohtalostaan vihaa ja katkeruutta. He

myrkyttävät oman elämänsä.”

”En voi sanella muille, millaisena heidän tulee minua pitää. Vaikka kuinka väittäisin olevani georgialainen, kukaan ei uskoisi minua. Se ei ole yksin minun päätettävissäni.”

”Miksi ihmeessä haluaisit olla georgialainen? Alempiarvoisempaa ihmissaastaa saa maan päältä hakea”, Ivan kysyi aidosti hölmistyneen näköisenä.

Vilkaisin Ninoon, mutta hänen englantinsa ei onneksi riittänyt keskustelun seuraamiseen. Hän oli syventynyt silittämään Johnia.

”Se oli pelkkä esimerkki. Kuu-ukko olisi kelvannut yhtä hyvin”, sanoin, ja sain Ivanin räjähtämään nauruun.

”Olet hulvattoman hauska”, hän sanoi ja pyyhki ilon kyyneleitä silmäkulmastaan. ”Seuraavaksi varmaan väität, että minä olen patriarkka.”

Oli minun vuoroni äimistyä. Ivanhan esiintyi hengenmiehenä, ainakin vaatteidensa puolesta.

”Tarkoitatko tätä kaapua”, Ivan kysyi ja hypisteli kangasta. ”Pelkkä valeasu. Olen venäläinen vakooja ja tiedustelen täällä amerikkalaisten valmistamia kemiallisia ja biologisia aseita.”

”Ilmankos sinua on niin vaikea tunnistaa, vaikka törmään sinuun kaikkialla”, kuittasin, ja jäin miettimään, kuinka perusteellisesti Ivan mahtoi tuntea peitetarinansa. ”Vakoiletko Lugar Labia?”

Olin lukenut tästä Tbilisin liepeillä sijaitsevasta salaperäisestä laboratoriosta. Kukaan ei tuntunut tietävän, mitä siellä puuhattiin ja minkä takia se sijaitsi juuri Georgiassa, mutta rahoitus tuli Yhdysvalloista. Se oli osa Venäjän ja Yhdysvaltain välistä uutta kylmää sotaa.

”En voi kommentoida työasioita. Se on erittäin salaista”, Ivan sanoi, mietti hetken ja kumartui sitten supattamaan korvaani: ”Sen verran voin paljastaa, että kyse on hermomyrkyistä, tappavista mikrobeista ja viruksista, joita testataan paikallisiin.”

Tämäkään juttu ei ollut täysin stetsonista temmattu. Kymmeniä georgialaisia oli kuollut muutama vuosi aiemmin outoihin lääketestauksiin, joiden taustalla vaikutti yhdysvaltalainen biolääketieteen yritys Gilead Sciences. Sen epäiltiin kokeilleen c-hepatiitti -lääkkeen varjolla bioaseita. Lugar Labin on huhuttu toimittaneen myös Novichokin, jolla myrkytettiin Putinia vastustanut oppositiojohtaja Alexei Navalny ja entinen KGB-agentti Sergei Skribal tyttärineen.

”Lugar Lab tunnetaan kuoleman laboratoriona, mutta Georgia on kiistänyt syytökset ja leimannut ne Venäjän sotapropagandaksi”, Ivan selitti.

”Kumpaa uskoa”, kysyin Ivanilta. ”Onko Georgia turvallinen paikka asua?”

”En ota kantaa, mutta sen sanon, että kylmä sota on palannut ja taistelu jatkuu uusin asein netissä, mediassa, lääketieteessä ja tutkimuksessa”, Ivan vastasi ja kumartui taas puoleeni supattamaan. ”Kannattaa olla varuillaan. Tbilisiin en ainakaan itse muuttaisi. Lugar Lab kokeilee bioaseitaan metrossa tarkastellakseen niiden vaikutuksia.”

”Olet siis venäläismielinen eli georgialaisittain maanpetturi ja hyökkääjä”, kysäisin Ivanilta huolettomasti.

”Syljen Georgian korruptoituneen hallituksen päälle ja kansallismielistä Venäjää siedän vain silloin kun haitat ovat pienemmät kuin hyödyt. Olen lojaali vain ja ainoastaan itselleni”, Ivan julisti ylpeänä ja oikaisi vartensa.

”Tottelet kapitalismin lakia: sen lauluja laulat, jonka leipää syöt.”

”Vain moukat myyvät sielunsa ideologioille. Kansallisuus, ihonväri ja uskonnot ovat surkimuksille, jotka eivät muuten pärjäisi. He ammentavat voimansa massasta siinä missä me menestyjät käytämme omia aivojamme”, Ivan tuhahti.

Koko keskustelumme ajan hiljaa pysytellyt Nino näytti hymynsä takana närkästymisen merkkejä.

”Mutta isä, Raamatussa kehotetaan olemaan lempeä ja

hyvä kaikille”, viimein juonen päästä kiinni saanut Nino sanoi kainosti.

”Uskotko sinä tyttö kaiken, mitä sinulle satuillaan”, Ivan kysyi pilkallinen hymynkare huulillaan. ”Hyppäätkö ikkunastakin, jos käsken?”

”En tietenkään, isä”, Nino sanoi ja näytti nololta. Hänet oli kasvatettu kuuliaiseksi. Vaikka hän tiesi Ivanin huijariksi, hän ei tohtinut olla kutsumatta tätä ”isäksi”.

”Käytä sitten sievää päätäsi ja opettele ajattelemaan itse”, Ivan tokaisi ja purki minulle turhautumistaan: ”Mistä näitä idiootteja oikein sikiää? Lisääntymiseen pitäisi olla lupakirja.”

”Mutta sehän vaatisi valtion väliintuloa. Nyt meillä on kapitalistiset, vapaat markkinat lisääntymiselle”, vastasin ja tartuin kieli poskella Ivanin illistelyyn.

”Olen opportunisti”, Ivan mylväisi ja pomppasi ylös tuolistaan. ”Suokaa anteeksi, nyt pitää mennä. Bisnekset kutsuvat.”

Käännyin katsomaan, olivatko poliisit taas Ivanin kintereillä. Tällä kertaa äkkilähdön syy oli kuitenkin toisaalla. Romanilapset lähestyivät, ja Ivan ohjasi heidät sivummalle. Näin, kuinka siellä tasattiin tienestejä. Ivanin täytyi olla porukan aivot. Hän keräsi palkkionsa: yhden älypuhelimen ja pari lompakkoa. Sitten hän poistui tyytyväisenä virttä hyräillen paikalta ja siunasi vastaan käveleviä ohikulkijoita. Hän meni täydestä kuin väärä raha.

Minä tunsin itseni aina yhtä energiseksi Ivanin nähtyäni. Mietin, miten miehellä oli minuun sellainen vaikutus. Johtuiko se siitä, että me puhuimme samaa markkinoiden kieltä? Keskustelut muistuttivat minua isästä ja liikeneuvotteluista, joissa miehet politikoivat ja paransivat maailmaa. Vaikka Nikolain opit kiehtoivat minua yhtä lailla, en aina tiennyt, olinko omaksunut sanoman. Ivan oli suoraviivaisempi, ja toisaalta hän jaksoi aina yllättää. Huomasin jo odottavani seuraavaa

tapaamistamme innolla. Miksi en enää juossut samalla intensiteetillä Nikolain luo?

Tuntui kuin olisin itsekin esiintynyt samalla kylmän sodan näyttämöllä, jossa Nikolai ja Ivan nujakoivat. Nikolai oli hyvä, rehti ja seesteinen, mutta myös tylsä ja turhauttava, kun taas Ivan oli paha, juonitteleva, arvaamaton ja jännittävä. Pitikö minun valita puoleni? Tajusin, että Ivan vetosi toiminnan kaipuuseeni. Olin ollut pitkään paikallaan, ja Nikolain harjoitukset tähtäsivät rauhaan, tasapainoon ja harmoniaan. Ne olivat hiljaisia, kun minä kaipasin vauhtia tai ihan mitä tahansa, mikä saisi minut tuntemaan, että olin elossa. Nikolain mielenhallinnan polku oli uuvuttava. Olinko siihen liian levoton, energinen ja elämänjanoinen? Pitäisikö antaa periksi ja elää kuten ikätoverini: bilettää, kerätä kokemuksia, yrittää ja erehtyä?

REIVAAJAT

Nathan

Elämääni tuli toimintaa pikemmin kuin osasin arvata. Säpsähdin hereille, kun Nino rummutti huoneeni oveen vimmatusti kuten kunnon georgialainen konsanaan. Hän oli ryminästä päätellen palannut retriitiltä.

”Nathan, herää!”

Ryskytys jatkui ja jatkui. En pystynyt enää nukahtamaan. Mitä kello oli? Vilkaisin unenpöpperössä puhelintani, joka näytti kahta aamuyöllä. Mitä Nino kohkasi tähän aikaan?

”Nathan, nouse ylös. Tarvitsen apuasi.”

”Kuka olisi arvannut”, mumisin. ”Mikä nyt on hätänä, onko joku koira jäänyt auton alle?”

”Tässä ei ole koiraa haudattuna. Nouse ylös heti, ole niin kiltti. Eihän kukaan normaali ihminen mene näin aikaisin nukkumaan. On vasta alkuilta. Minulla on sinulle jotain todella tärkeää näytettävää.”

”Millä nyt on niin kiire, ettei saa edes rauhassa nukkua”, kysyin ja vääntäydyin ärtyneenä istumaan sängyssä.

”Tättärää! Katso”, Nino huudahti ja pyörähteli edessäni ympäri kuin tonnikeiju ballerina. ”Mitä uutta huomaat?”

Oliko Nino laihtunut pari grammaa? Ei, hänen ruumiinsa oli yhtä muodokas kuin aina ennenkin, tukka näytti samalta eivätkä vaatteetkaan näyttäneet huomiota herättäviltä.

”Katso tarkemmin. Katso! Katso heti”, Nino komensi. Hän työnsi naamansa aivan silmieni eteen ja kallisteli päätään edestakaisin oikealle ja vasemmalle. Kun en vieläkään tajunnut mistä oli kyse, Nino avitti, ilmeisesti myötätunnosta uneliasta olemustani ja hidasta havainnointikykyäni kohtaan. ”Minulla on ihka uusi nenä!”

Katsoin tarkemmin ja toden totta, kookas georgialainen kyömy oli vaihtunut hitusen hillitympään georgialaiseen kyömyyn.

”Eikö ole nätti”, Nino tiukkasi tomerana.

Mitä vikaa vanhassa oli? Se oli paikallinen nenä ja istui Ninon naamaan. En ymmärtänyt, miksi oli tarvinnut turvautua kirurgin veitseen, ellei tämä sitten ollut jokin uusi jippo Alexin kalastelemiseksi. Koska Nino oli muodonmuutoksesta niin tohkeissaan, en arvannut olla rehellinen.

”Oikein kaunis, ihan yhtä kaunis kuin vanhakin”, sanoin diplomaattisesti. ”Saanko nyt palata unten maille?”

”Et saa. Me lähdemme nyt Tbilisiin!”

”Miksi ihmeessä? Ei näin aikaisin aamulla kulje edes junia eikä busseja”, vastustelin.

”Tänä yönä kulkee. Kyyti on täällä puolen tunnin päästä.”

”Mihin sinulla on niin käsittämätön kiire”, kysyin kiukuissani. Pitikö uutta nenää lähteä näyttämään pääkaupunkiin asti?

”Katso.”

Nino näytti puhelimestaan videota, joka oli kuvattu parlamenttitalon edessä Tbilisin keskustassa. Aukiolla oli tuhansia nuoria, jotka tanssivat teknoa. Mitkä bileet nämä olivat?

”Ei bileet, vaan mielenosoitus. Bassiani ratsattiin yöllä. Tämä on solidaarisuusprotesti”, Nino selitti. ”Minä menen, ja sinä tulet mukaan.”

”Mihin minua siellä tarvitaan? En voi lähteä noin vain ja jättää Johnia yksin”, estelin tyytyväisenä tekosyyhyn. Koirasta oli hyötyä.

”John lähtee mukaan, sovin siitä jo kuskin kanssa. Pistä töpinäksi, marshrutka saapuu ihan kohta”, Nino hoputti ja viiletti keittiöön. ”Siellä voi mennä pari päivää. Pakkaa vaihtovaatteet mukaan.”

Nino kuulosti niin päättäväiseltä, että en arvannut

vastustella enempää. Vedin farkut ja t-paidan päälle, heittelin reppuun, mitä vaatekaapista käteen osui ja laahustin keittiöön. Kiire kismitti. Nautin autuaista aamuista, jolloin sai kiireettömästi haahuilla ympäriinsä teemuki kädessä ja mittailla ikkunasta merta.

”Juon kupin teetä ennen kuin mennään. Siitä en tingi”, ilmoitin päättäväisesti.

”Tee on jo hautumassa”, Nino sanoi ja tuuppasi kuuman kupin käteeni. ”Eipä kestä.”

Miten Nino oli yhtäkkiä näin organisoitunut? Oliko hänen herkeämätön hölmöilynsä pelkkää motivaation puutetta? Georgialaiset jaksoivat yllättää. Toisinaan taustalla oli jokin outo uskomus, joka yllytti ihmiset toimimaan luontonsa vastaisesti. Yksi sellainen oli neuvostoperua: jos halusi matkan sujuvan hyvin, oli istuttava kotona hetken aikaa hiljaa paikallaan ennen asemalle lähtöä. Tämän uskomuksen ansiosta georgialaiset olivat aina tikkana paikalla reissuun lähtiessä.

”Nyt ei ole aikaa taikauskoon”, Nino torppasi viivyttely-yritykseni. Hän vilkaisi puhelintaan ja viiletti eteiseen kiskomaan kenkiä jalkaansa. ”Kuski odottaa alakerrassa ja John on remmissä. Liikkuu liikkuu, mikä maksaa?”

Mielialani koheni matkan alkaessa. Bussi oli täynnä meidän ikäisiämme. Jotkut oli poimittu Batumin klubeilta, toiset herätetty kodeistaan nukkumasta. Tunnelma oli tapissa. Tekno pauhasi, kun kaahasimme kuoppaista, päällystämätöntä tietä periferian pahki. Kaikki istumapaikat olivat täynnä, mutta kuski pysähtyi silti poimimaan tien varresta lisää matkustajia kyytiin. Tiivistimme rivejä. Jotkut istuivat sylikkäin, toiset seisoa kyyhöttivät käytävällä puolikumarassa. Väki nauroi ja vitsaili. John sen sijaan oli kyydistä ja väenpaljoudesta hermostunut. Hän vuoroin istui, makasi tai yritti kiivetä syliin. Johnin mielestä autoja, erityisesti roska-autoja, kuului haukkua ja jahdata eikä matkustaa niiden sisällä.

”Onpa söpö.” Vieruspenkin ihastelijat saivat Johnin

havaitsemaan tilanteen hyödyt. Koira painoi päätään silittäjien sääriin ja tapitti tyttöjä suklaasilmillään.

Marshrutkan meno oli juuri niin holtitonta kuin kuuluikin. Taivas oli sysimusta eikä näkyvyys parantunut päälle osuneesta rajusta sadekuurosta. Tuulilasin pyyhkijät sutivat vimmatusti, kunnes kuskin puoleinen pyyhin irtosi ja paiskautui kaaressa pientareelle. Olimme keskellä ei-mitään, eikä autossa tietenkään ollut varapyyhkimiä. Miten kenellekään olisi tullut mieleen, että näin voi käydä, paitsi ehkä Georgiassa. Täällä ei ole tapana haaskata aikaa autojen katsastuksiin.

Kuski vähät välitti pyyhkimestä. Hän ohitteli sokkona edessä hidastelevia muiden matkustajien hurratessa musiikin tahdissa. Minä huokasin helpotuksesta, kun saavuimme lopulta Tbilisiin hengissä ja vammoitta. Pääkadun liikenne oli suljettu, joten kuski jätti meidät kyydistä Rustavelin päässä. Kuulimme teknomusiikin sinne asti. Mielenosoituksen teema oli: *We dance together, we fight together*.

Olen kuunnellut teknoa ja elektroa teinistä, ja Georgia on ollut minulle myös sen puolesta mielenkiintoinen paikka asua. Maa on alan säihkyvä komeetta, mikä on historian huomioiden aikamoinen ihme. Parikymmentä vuotta sitten sähköä riitti vain muutamiksi tunneiksi päivässä, mutta nyt täällä miksataan maailmanluokan musiikkia.

”Georgialaiset DJ:t heittävät keikkaa kaikkialla, ja Bassiania on verrattu Berliinin Berghainiin”, Nino ylpeili.

Nino on innokas klubbaaja niin kuin muutkin georgialaisnuoret. Klubit tarjoavat heille pakopaikan ahtaasta asenneympäristöstä. Niissä puolustetaan naisten, homojen, transihmisten ja etnisten vähemmistöjen oikeuksia. Georgia on syvästi jakautunut. Suuri enemmistö, noin kahdeksankymmentä prosenttia, on vanhoillisortodokseja, ja loput ovat nuoria, hyvin koulutettuja liberaaleja. Monet ovat muuttaneet Eurooppaan, koska heille ei ole

täällä tulevaisuutta, mutta osa sinnittelee ja taistelee kansalaisvapauksien puolesta. Nuoret eivät halua samanlaista elämää kuin vanhempansa, mutta koska he kämppäävät vielä kolmekymppisinäkin kotona, heidän on elettävä vanhempiensa ehdoilla. Sen lauluja laulat, kenen nurkissa nukut.

Ymmärrän georgialaisnuorten angstin. Vanhukseni ovat OK, mutta en haluaisi enää asua heidän kanssaan saman katon alla. Arvomme ja elämäntapamme ovat hyvin erilaisia, mikä on korostunut matkojeni myötä. Matkustaminen on minulle kapinaa. Etsin maailmalta omannäköistä elämää.

Georgialaisnuoret eivät juuri reissaa ja ehkä siksi heidän kapinansa kytee klubeilla. Siellä saa olla vapaasti sellainen kuin haluaa tulematta vihatuksi ja tuomituksi. Yhteisyys perustuu samankaltaisiin elämäntyyleihin ja arvoihin. Klubeissa voi muovata minuuttaan turvallisesti yhdessä muiden samanmielisten kanssa. Se on kuin toinen perhe.

Georgialaisnuorten protestit tiivistyvät arkisiin ja lännessä itsestäänselviltä tuntuviin asioihin. Saako nainen olla sinkku ja asua yksin? Sallitaanko miesten käyttää korvakoruja? Onko OK kieltäytyä lihansyönnistä? Mieleeni muistuvat Nikolain sanat: ”Kukin kehittyy tavallaan. Ei ole vain yhtä oikeaa tapaa.” Uskon siihen. En ole koskaan ymmärtänyt, miksi kaikkien pitäisi olla samaa mieltä, näyttää samanlaisilta ja tehdä samoin kuin muut. Se olisi tylsää.

”Elämänohjeet tulevat kirkolta”, Nino selitti. ”Sillä on Georgiassa vahva asema. Jopa ministerit ja kansanedustajat karttavat patriarkkojen pannaa, koska se söisi suosiota seuraavissa vaaleissa. Ihmiset uskovat, mitä saarnamiehet sanovat, koska he julistavat Jumalan sanaa.”

Poikkeavilla ei ole täällä helppoa. Uskonnollisen orjuuden lisäksi maata vaivaa yleinen kyttäysmentaliteetti Neuvostoliiton peruna. Kun Tbilisiin perustettiin

ensimmäinen vegaaniravintola, äärioikeistolaiset tunkeutuivat sisään makkarapötköt kaulassa, ja kun viisikymmentä homoa ja transihmistä kokoontui pääkaupungissa homofobian vastaisena päivänä, paikalle rynnisti yli kymmenentuhatta äärioikeistolaista. Ortodoksipapit johtivat lynkkausmielialan vauhkoonnuttamaa väkijoukkoa nyrkit pystyssä ja hakkasivat haltioissaan transsuja.

Georgialaiset ovat hyvin homovastaisia kuten muutkin entiset neuvostokansat.

”Kuvittele: yhdeksänkymmentä prosenttia ihmisistä ei pidä homoutta millään muotoa hyväksyttävänä”, Nino huokasi. ”Kun Bassianissa pidetään LGBT+-yhteisön bileitä, turvajärjestelyt ovat tiukat. Asiakkaiden pitää rekisteröityä ennakkoon, ja jokaisen some-profiilit tarkistetaan. Jos tulee hyväksytyksi, saa puhelimeensa kutsun QR-koodina. Klubit eivät halua häiriköitä bileitä pilaamaan.”

Klubeja ympäröivät yleensä kymmenet poliisit, jotka kärkkyvät tilaisuutta päästä väärinkäyttämään virka-asemaansa. Georgiassa on Aasian maiden kaltainen ankara huumepolitiikka. Yhdestä bilepilleristä voi rapsahtaa kahdeksan vuotta vankeutta, saman verran kuin kovia huumeita kauppaaville. Poliisi on väkivaltainen rikoksesta epäiltyjä kohtaan.

”Vielä pari vuotta sitten huumetestiin kyörättiin väkipakolla vaikka kadulta”, Nino muisteli.

Vaikka en itse polta edes marihuanaa, kannatan kansalaisvapauksia. Jos poliisi voi perusteetta pakottaa testeihin, eletään totalitarismissa. Se ei poikkea mitenkään entisestä Neuvostoliitosta. Miten tähän tilanteeseen on päädytty maassa, jossa ruinataan EU:n ja NATO:n jäsenyyttä? Tuhoavatko historian haamut tulevaisuuden toiveet? Ja mitä Bassianissa oli tarkalleen ottaen tapahtunut?

”Poliisi asetti klubiin ansan. He olivat selvittävinään isoa huumeiden salakuljetukseen liittyvää tapausta ja

hyökkäsivät sisään täydessä mellakkavarustuksessa. Bilettäjiä uhkailtiin ja osoiteltiin aseilla. Kymmeniä pidätettiin", Nino kertoi.

Olin nähnyt Batumissa, miten ärhäkkäästi poliisit alkavat rähinöidä. Istuimme Ninon kanssa suositun klubin rantakivikolla auringonnousua odottamassa. Se on hieno, rauhallinen hetki aamusta. Kaupunki nukkuu, ja vain bilehileet, tenukepit ja muutama aamuvirkku lenkkeilijä ovat liikkeellä. Aurinko nousee punaisena pallona sataman takana kohoavien vuorten katveesta, lokit kiertelevät meren yllä ja horisontissa näkyy joitakin kalastaja-aluksia. Sinä aamuna rauhan rikkoi vieressämme istunut tyttö, joka vollotti kaverinsa olkapäätä vasten. Hänen paitansa oli hukkunut ja ylävartaloa peittivät pelkät rintsikat. Mitä oikein oli sattunut? Oliko poikaystävän kanssa tullut välirikko? Yhtäkkiä klubirakennuksesta syöksyi rantaan kymmenen poliisia. He ympäröivät tytön, tarrasivat häntä käsivarsista ja jaloista kiinni, ja retuuttivat potkivan ja kirkuvan uhrinsa klubin edessä odottavaan poliisiautoon. Olin tyrmistynyt. Miten yhden pienen tytön pidättämiseen tarvittiin kymmenen gorillaa? Mistä häntä oikein epäiltiin, joukkomurhastako?

Aloin karttaa georgialaispoliiseja, enkä Ninon mielestä ollut vainoharhainen.

"Jos täällä jotain kannattaa pelätä, se on poliisi."

Ajatus kuulosti minusta hälyttävältä. Miten poliisilla saattoi olla mielivaltaiset oikeudet? Kuinka oli mahdollista, että Georgiassa oli moninkertaisesti enemmän poliiseja kuin sotilaita, vaikka maa oli sodassa Venäjän kanssa? Olivatko Georgian omat kansalaiset pahempi uhka kuin suuri ja mahtava naapuri?

"Älä kysy, en osaa sanoa! Sitä paitsi Georgiaa on nyt mollattu niin rajusti, että mikä tahansa muu tuntuu satumaalta", Nino parahti surkeana. Hän kärtti minulta vastapainoksi tarinaa kotipuolen ongelmista. "Ei kai elämä Etelä-Afrikassakaan ole täydellistä", hän kysyi.

”Vielä mitä”, puuskahdin, ja kerroin esimerkin Joburgista. Bussi saapui keskiyöllä Park Sationille, ja minut jätettiin pimeälle sisäpihalle kauaksi asemarakennuksesta. Olin yksin, sillä muut matkustajat olivat jääneet fiksusti pois ennen pääteasemaa. Yritin selviytyä sokkelosta mahdollisimman nopeasti turvaan terminaaliin, koska sisäpihalla hengailee aina hämäräporukkaa. Pahaksi onneksi yksi tyyppi ehti äkätä minut. Hän veti veitsen esiin ja nosti sen kurkulleni, mutta lähistöltä kuulunut ammuskelu vei hetkeksi huomion. Käytin tilaisuutta hyväksi ja pinkaisin juoksuun. Häiskä seurasi perässä, mutta ehdin asemalle johtavaan tunneliin ensin. Siellä vastaani käveli pari vartiomiestä matkalla vuoronvaihtoon. Aseet ja univormut pelottivat päällekarkaajan.

Selvisin säikähdyksellä, mutta huonomminkin olisi voinut käydä. Yksi kaverini sai samanlaisessa hässäkässä elinikäiset vammat. Hyökkääjä puukotti selkään, niin että munuaiset vahingoittuvat. Hän joutuu ramppaamaan loppuelämänsä dialyysissa. Se sai miettimään, onko koti paikka, jossa pitää pelätä. Juureni ovat Etelä-Afrikassa ja rakastan Durbania, merta, Etelä-Afrikan kaupunkeja ja luontoa, mutta en henkeni kaupalla. Halusin nähdä, ovatko asiat paremmin jossain muualla.

Georgia on turvallisuuden suhteen kuin eri planeetalta. Täällä ei tarvitse varoa edes taskuvarkaita, ellei Ivanin kakarajengiä lasketa mukaan. Ihmiset unohtelevat huolettomasti puhelimiaan, käsilaukkujaan ja lompakkojaan kauppojen kassoille, puistonpenkeille ja ulkokuntosalien laitteiden päälle. Arvotavarat odottavat siellä kärsivällisesti omistajansa paluuta. Samaa ei tapahtuisi monessakaan muussa maassa.

”Jotkut asiat ovat meillä sentään hyvin”, Nino huokasi kuulemastaan helpottuneena. ”Ja todistaahan sekin jotain, että sinä ja Alex olette molemmat valinneet Georgian, vaikka olette asuneet monissa eri maissa. Ei teidän olisi pakko olla täällä.”

Välillä ihmettelin itsekin, miten olen jämähtänyt tänne taantumuksen tyyssijaan. Yksi syistä on epäilemättä se, että maa on hyvin erilainen ulkomaalaisille ja paikallisille. Georgialaiset kärsivät ryhmäpaineesta. He joutuvat koko ajan miettimään, mikä on soveliasta ja mitä muut heistä ajattelevat, kun taas meitä ulkomaalaisia eivät naapureiden juoruilut hetkauta. Elän omassa kuplassani omin ehdoin.

Tbilisin mielenosoituksen täytyi olla paikallisille vapauttava ja voimaannuttava kokemus. Eri tavalla elävät tai siitä haikailevat saivat massasta voimaa olla välittämättä muiden arvostelusta. Parlamenttitalon edustalle oli kerääntynyt kymmenentuhatta nuorta puolustamaan arvojaan. Musiikki soi massiivisista kaiuttimista, savukoneet värjäsivät ilman vaaleanpunaiseksi ja ihmiset tanssivat, hymyilivät ja halasivat toisiaan. Biletimme ekstaasissa monta tuntia, kunnes nälkä iski. Pistimme vieruskavereiden kesken pystyyn spontaanin piknikin. Joku toi kymmenen litran punaviinitonkan, me haimme Ninon kanssa leipomosta sylillisen shoteja, toiset hankkivat suolakurkkuja, *pkhalia*, *ajapsandalia* ja muita noutotiskin herkkuja. Istuimme lähitalon portailla Ninon punaisen huivin päällä, söimme, joimme, pidimme maljapuheita ja jatkoimme tanssimista.

Jossain vaiheessa iltaa John sai metelistä tarpeekseen. Vaisto ajoi koiran juoksemaan ihmismassan ympäri vimmatusti haukkuen ja paimentamaan heitä yhä tiukempaan kasaan. Seuraava välikohtaus syntyi siitä, kun John äkkäsi poliisiauton. Sen kimppuun piti hyökätä hampaat irvessä hurjasti haukkuen. Aivan kuin John olisi suojellut tanssivia lampaitaan niitä vaanivalta susihukalta. Meno äityi niin villiksi, että meidän oli poistuttava.

Kävelimme Ninon kanssa käsi kädessä läpi keskustan ja kuuntelimme takaa kaikuvaa, taukoamatonta jyskettä. Ehkä Nino oli manannut esiin sisäisen idealistini, mutta mielenosoitus oli minulle huikea elämys. Se osoitti, että

ihmisillä on valtava voima, kun he kokoontuvat yhteen ja tahtovat muuttaa maailmaa. Kun länsimaissa teknoklubeille mennään palvomaan itseä massan keskelle, täällä tanssiminen on poliittista. Se yhdistää ihmisiä ahtaiden lokeroiden ulkopuolella. Tavalliset ja poikkeavat, heterot ja homot, sekasyöjät ja vegaanit, venäläiset ja georgialaiset kokoontuivat kaikki yhteen. Siinä jos missä oli universaalia rakkauden sanomaa. Baba nam kevalam, niin kuin Nino sanoisi.

Olimme Ninon kanssa niin illan lumoissa, että havahduimme suutelemasta kadulla. Ajattelimme toisiamme enemmän kavereina, mutta siinä me vain kaulailimme kuin vastarakastuneet. Se tuntui oikealta.

Nukuimme yön Ninon kaverin lattialla pienessä kimppakämpässä tiukasti sylikkäin Johnin läähättäessä ja kiehnätessä jaloissa. Samassa huoneessa oli kymmenkunta muuta mielenosoitukseen osallistunutta eri puolilta maata: Kutaisista, Zugdidista, Rustavista, Mtskhetasta ja Telavista. Kämpän kaksi muutakin huonetta olivat täynnä, joten vessaan ja suihkuun riitti aamulla menijöitä jonoksi asti. Se ei haitannut ketään. Käytävällä rupateltiin, vitsailtiin ja tupakoitiin. Kun tuli Ninon vuoro kylpeä, Tbilisin vesilaitos kiskaisi hanat kiinni. Siinä ei ollut mitään ihmeellistä, sillä kaupungin vesihuolto toimii satunnaisesti. Kun asuimme Anastasian kanssa Verassa, vesikatkoja oli vähintään kolmesti viikossa ja ne saattoivat kestää koko päivän. Useimmat tulivat varoittamatta ja aina huonoon aikaan, kuten nytkin.

”Nathan, auta”, Nino parkui oven takaa. ”Vesi loppui ja minulla on shampoota päässä.”

Hain repustani litran vesipullon, joka oli puoliksi tyhjä. Ojensin sen Ninolle ovenraosta.

”Riittääkö tämä”, tiedustelin huolestuneena.

”Pakko kai sen on riittää”, Nino vastasi, mutta huokasi surkeana, kun astui suihkusta ulos. Pitkä paksu tukka oli vaahdosta valkoinen. Ehdotin jatkoja rikkikylpylässä.

Vessajono liittyi riemuissaan seuraan ja ryntäsimme kadulle heti kun Nino sai puettua ja piilotettua tukkansa pipoon.

Oli maanantai. Tbilisi oli viikonlopun jäljiltä entisellään. Vanhemmat juoksuttivat jälkikasvuaan kouluun, myöhässä niin kuin aina. Lasten jalat koskettivat hädin tuskin maata, kun heitä hinattiin perässä. Liikenne kaduilla oli ruuhkautunut, ja autoilijat tööttäilivät toisilleen ja jalankulkijoille kärsimättöminä. Kaupat availivat oviaan, katukoirat tallustelivat laiskasti väkijoukon keskellä ja ilmassa tuoksui vastapaistettu leipä, mikä innosti ajattelemaan aamiaista. Nappasimme vastaan osuneesta leipomonluukusta *khatchapurit* eli paikalliset juustopiiraat mukaamme. Ne maistuivat taivaallisilta.

Abanotoubanin aukiolla tiemme erkanivat. Miehet menivät omalle puolelleen, naiset omalleen. Tuntui hyvältä pestä viikonlopun liat pois ja lämmitellä saunan lauteilla. Oli toukokuu, ja Tbilisin kesä oli vasta tuloillaan.

Lauteilla istui kaksi vanhaa georgialaismiestä, joiden mustat rintakarvat rehottivat. Oliko heiltäkin katkaistu vesi vai oliko maanantain aamusauna jokaviikkoinen rituaali? Minua tuijotettiin kuin vinkuintiaania, mutta siinä oli etunsa: eivätpä ainakaan luulleet venäläiseksi. Se olisi nimittäin voinut olla hengenvaarallista.

Georgialaiset ovat naapuriensa suhteen kaksinaamaisia. Venäläisturistien rahat kyllä kelpaavat, mutta muuten näistä verivihollisista halutaan päästä kiireesti eroon. Minusta se on järjetöntä, sillä historiaansa ei voi kieltää. Venäläiset ovat entisiä veljiä ja tovereita.

”Venäläisvihaan on hyvä syy”, Nino kommentoi, kun tapasimme kylvyn jälkeen. ”Venäjä on hyökännyt Abhasiaan ja Etelä-Ossetiaan. Sen sotajoukot ovat alle sadan kilometrin päässä Tbilisistä. Miksi meidän pitäisi ottaa valloittajat avosylin vastaan?”

”Ehkä juuri siksi”, ehdotin. Nino mulkaisi minua niin murhaavasti, että päätin härnätä hieman lisää: ”Mihin

nyt unohtui intialaisgurun rakkauden sanoma?”

Ninon guru visioi uudesta maailmasta, jossa yhteistyö syrjäyttäisi kilpailun ja ihmisten hyvinvointi voitontavoittelun. Venäläisviha sopi siihen ajatusmaailmaan huonosti.

Minusta Georgian yhteinen historia Venäjän kanssa on rikkaus. Sen ansiosta georgialaiset puhuvat sujuvasti venäjää toisena kielenään. He voivat käydä kauppaa ja jutustella kenen tahansa entisen neuvostomaan kansalaisen kanssa, sillä venäjä on alueen *lingua franca*. Minä ainakin haluaisin oppia puhumaan venäjää.

Ekspatriaatteja arvostellaan usein siitä, että he eivät puhu paikallista, sillä kieltenopiskelua pidetään kotoutumisen mittarina. Olin kyllä aloittanut venäjän opinnot innoissani Ukrainassa, mutta hyydyin sijamuototaulukoihin. Ne olivat kahjompia kuin fysiikan ja kemian kaavat. Feminiinille, maskuliinille ja neutrille oli omat päätteensä enkä minä tiennyt edes sanojen sukuja. Lohduttauduin sillä, että osasin sentään sanoa ne kaikkein tärkeimmät asiat venäjäksi eli *Požaluista* (”olkaa hyvä”), *Otšen prijatno* (”hauska tutustua”) ja *Ruki vverh* (”kädet ylös”).

”Tuon viimeisen opettelin siltä varalta, että Georgia palaa taas Venäjän yhteyteen”, kiusoittelin Ninoa.

”Meidänikäiset eivät opiskele venäjää vaan saksaa ja englantia”, Nino korjasi tuohtuneena.

Georgialaisnuoret haluavat leimautua idän sijaan Manner-Eurooppaan. Maan paikkaa ei kuitenkaan voi peukaloida sen paremmin kuin historiaakaan. Georgia sijaitsee Itä-Euroopan, Lähi-Idän ja Aasian risteyksessä. Eri kulttuurien vaikutuksesta on kamppailtu iät ja ajat. Minusta rikas perintö kannattaisi hyödyntää kokonaisuudessaan. Miksi luoda itselleen keinotekoisia rajoitteita?

Maan historia on kiehtova. Silkkitien kulkijat, kuten maustemyyjät ja orjakauppiaat, poikkesivat Tbilisissä karavaaneineen ja lepäsivät rikkikylpylän tuntumassa. Eri kansallisuudet jättivät jälkensä myös arkkitehtuuriin, jossa näkyy Euroopan, arabimaiden ja neuvostomodernismin

vaikutus. Se tekee kaupungista mielenkiintoisen.

”Se ei ole pelkkää kulttuuria vaan politiikkaa. Politiikalla on seurauksia”, Nino vastusti. ”Emme halua osaksi Venäjää. Ukrainan ja Krimin sodasta tiedetään, että Venäjä kylvää pelkkää kurjuutta ja kuolemaa. Olemme ylpeitä maastamme. Haluamme päättää omista asioistamme.”

Georgialaisten kansallismielisyydellä ei ole mitään rajaa. Legendan mukaan Georgia syntyi, kun Jumala jakoi maatilkkuja eri kansoille. Georgialaiset olivat juhlineet edellisyönä niin railakkaasti, että nukkuivat pommiin. Kun he viimein selvisivät paikalle, Jumala kysyi, miksi he olivat myöhässä. Georgialaiset tunnustivat syöneensä ja juoneensa ylettömästi Jumalan kunniaksi. Jumala oli niin otettu heidän rehellisyydestään, että hän antoi heille palkkioksi pienen, mutta maailman parhaan maapalan.

”Se on totta”, Nino kivahti. ”Tämä maa on Jumalan lahja Georgian kansalle. Missään muualla ei voi mennä aamulla hiihtämään, uida pari tuntia myöhemmin meressä ja ihastella matkalla maailman upeimpia vuoria. Itken aina ilosta, kun kuulen *Sakartvelo*-laulun. Se on hyvin tunteellinen. Haluan pitää hyvää huolta tästä maasta, joka on meille uskottu.”

Sakartvelossa lauletaan: ”Maani, olet niin kaunis! Georgiani! Siunatut viiniviljelmät, vuoret ja niityt! Kuinka paljon teitä rakastankaan! Minun kotimaani, minun Georgiani!”

”Kauheaa paatosta”, huokasin.

”Halvatun globalisti! Haluatko, että ylikansalliset yritykset orjuuttavat koko maailman ja jyräävät kansakunnat alleen”, Nino kysyä tiuskaisi.

”En ole globalisti enkä kiihkokansallismielinen. Sitä paitsi ne eivät edes ole mitään vastakohtia”, ojensin. ”Vastustan kaikkia aatteita, jotka pystyttävät ihmisten välille keinotekoisia rajoja ja lietsovat vihaa.”

Ninon yksioikoisuus kismitti. Hän kävi tunteen palolla,

kuten suurin osa georgialaisista. Kaikki oli täällä poliittista ja joko kansallisen edun mukaista tai vastaista, oli sitten kyse kielivalinnoista, ruuasta, tanssista tai pukeutumisesta. Minusta oli yhdentekevää, oliko jollakulla rengas nenässä tai puhuiko hän venäjää. Ei se tarkoittanut, että hän oli homo, putinisti tai muuten huono ihminen. Ne ovat pelkkiä keinotekoisia asiayhteyksiä, joilla yksinkertaiset ihmiset saadaan käännytettyä toisiaan vastaan. Hajota ja hallitse.

Georgialaiset tekevät Venäjän-pelossaan niin hölmöjä asioita, että joutuvat vielä maksamaan niistä. Yksi pahimmista on NATO:n hännystely. Puolustusliiton alukset vierailevat Batumin satamassa säännöllisesti, ja ne uutisoidaan mediassa varmoina merkkeinä siitä, että Georgia hyväksytään pian sotilasliittoon. Paikalliset kuvittelevat, että he voivat sen jälkeen räkyttää vapaasti Venäjälle ja valloittaa siltä maa-alueita. Jos Venäjä iskisi takaisin, niin NATO pelastaisi.

Minusta aseistautumisella ei rakenneta rauhaa vaan provosoidaan konflikteja. Miksi ei voida hyväksyä sitä, että meissä kaikissa asuu pieni venäläinen, kutsutaan sitä sitten millä nimellä tahansa. Olemme itse itsemme pahimpia vihollisia. Pelkäämme sitä, mitä emme pysty käsittelemään ja hyväksymään itsessämme ja heijastamme sen ulkopuolelle. Minusta näihin kotiriivaajiin voisi suhtautua yhtä viileästi kuin muinainen tiibetiläisjoogi, joka kiitteli asuinluolansa ympärille kerääntyneitä riivaajia: ”Kuinka hienoa, että te paholaiset tulitte tänään. Tulkaa uudelleen huomenna! Meidän pitää keskustella usein.”

Nino ei vakuuttunut. Jos Georgiassa on yksi oppi, joka yhdistää sekä vanhat että nuoret, vanhoilliset ja uudistusmieliset, valtapuolueen ja opposition, se on ryssäviha. Venäläisiä pelätään ja vältellään. Kaikki keskustelut aiheesta ovat verisiä. Georgialaiset heittäytyvät marttyyreiksi, mikä ulkopuolisen silmin suorastaan yllyttää hyökkäämään. Heikot houkuttelevat vahvoja kimppuunsa

aivan kuten katukoiralaumoissa.

”Olet ulkomaalainen. Et ymmärrä mitään Georgian tilanteesta etkä osaa edes lukea sanomalehtiä ja kirjoja, niin että voisit oppia miten asiat täällä oikeasti ovat”, Nino torui.

Näin meidät ulkomaalaiset suljetaan aina pois keskusteluista. ”Miten te voisitte tietää?” ”Jos olisitte eläneet täällä, olisitte samaa mieltä.” ”Olet vain käymässä täällä ja voit lähteä koska tahansa. Hyvähän sinun on sanoa.” Ja niin edelleen ja niin edelleen. Aina samat tyhjänpäiväiset värssyt.

”Kansallisuusaate on keino usuttaa idiootit toisiaan vastaan”, tölväisin. ”Se palvelee poliittisia ja taloudellisia intressejä. Kansallisuus ei ole kulttuurissa, uskonnossa eikä se periydy geeneissä. Kansalaiset saadaan isänmaallisuuden avulla maksamaan veroja ja vihaamaan vääränmaalaisia.”

Jätin Ninon pyörittelemään silmiään. Palasin kylpylään jäähdyttelemään kuumentuneita tunteitani. Jos keskustelu edellytti samanmielisyyttä, se oli täyttä ajanhukkaa. Miten kukaan voi ikimaailmassa muuttaa mielipiteitään tai kehittyä, jos kaikki uudet näkökulmat torjutaan heti kättelyssä? Arvostin kohtaamisiani Ivanin kanssa yhä enemmän. Hullu tai ei, hän hallitsi keskustelun taidon.

Samat karvaiset georgialaiset saunoivat edelleen. Sain kuitenkin olla rauhassa tuijotukselta, sillä miehet makasivat lauteilla pyyhkeet naamalla. Georgialaisten ahdasmielisyys ahdisti. Viihdyin maassa sitä paremmin, mitä vähemmän olin tekemisissä paikallisten kanssa. Se sai kysymään, miksi oleilin maassa, jossa en voinut keskustella minua kiinnostavista aiheista. Ongelmat kun eivät häviä sillä, että niiltä sulkee silmänsä. Ei edes Georgiassa.

Toisaalta en usko utopioihin. Täydellistä maata ei ole olemassa, sillä kaikki ovat jollain tavoin korruptoituneita. Ne hylkivät maahantunkeutujia ja vahtivat

mustasukkaisesti kuvitteellisia etujaan. Onko ihmisluonto todella niin läpimätä kuin Ivan väitti? Ehkä hän ei ollut täysin väärässä. Toisaalta jos olisin kysynyt samaa itseltäni eilen, olisin kiistänyt sen jyrkästi. Mielenosoitus oli todistanut, että ihmisistä löytyy myös hyvää tahtoa ja kykyä sietää erilaisuutta, jopa georgialaisista.

Olen aina halunnut nähdä itseni tasaisena ja rauhallisena ihmisenä, mutta Georgia on tuonut minusta esiin uusia, yllättäviä puolia. Saatan vajota ykskaks euforiasta epätoivoon. Tunteet ilmeisesti tarttuvat jopa helpommin kuin kevätflunssa. Sain siitä saman tien todisteen, kun kuivailin pukuhuoneessa itseäni ja äijät pistivät vieressä tupakaksi. Käämini paloivat. Miten näille luolamiehille ei tullut edes mieleen kysyä, häiritseekö savu muita! Tunteenpurkausta seurasi katumus. Miten minusta oli tullut näin suvaitsematon? Oliko se kulttuurishokkia vai osa sopeutumisprosessia? Toivoin, että tulisin enemmän Nikolain kaltaiseksi. On ehkä kohtuutonta odottaa, että parikymppinen voisi saavuttaa samanlaisen mielenrauhan kuin kuusikymppinen, mutta vähintäänkin halusin oppia hänen salaisuutensa: mitkä kokemukset olivat muovanneet Nikolaista Nikolain?

Kun kiipesin toistamiseen portaita maanalaisesta kylpylärakennuksesta kadulle, aurinko lämmitti ja paistoi niin kirkkaasti, että unohdin mahorkkajuntit. Tbilisi näytti parhaat puolensa. Jäimme Ninon kanssa keskustaan vaeltelemaan pitkin vanhankaupungin kujia. Siinä tuttuja maisemia katsellessani hoksasin, että muistot Anastasiasta eivät enää satuttaneet. Kaupunki oli silmissäni yhtä innostava kuin ensimmäistä kertaa sinne saapuessani.

Kysyin päähänpistosta Ninolta, mikä olisi pahinta, mitä hänelle voisi sattua. Häpeä, hylkääminen, sairastuminen vai jokin muu?

”Kaikki”, Nino voihkaisi. ”Olen pyristellyt AA:ssa irti häpeästä. Tajusin muiden puheista, kuinka sillä

alistetaan. Poliisi hyödyntää häpeää rikoksesta epäiltyihin, papit seurakuntalaisiin, vanhemmat ja opettajat lapsiin, parlamentaarikot kansalaisiin. Häpeää pelätään. Siksi pohditaan koko ajan, mitä muut ajattelevat. Se on ahdistavaa."

Georgia ei ole poikkeus, sillä häpeällä hallitaan maailmaa. Moni suojautuu häpeää vastaan normaalilla, sillä se tekee näkymättömäksi. Kun sulautuu joukkoon, ei joudu silmätikuksi. Toinen vaihtoehto on tehdä kaikki, mitä ei ole ikinä kehdannut ja katsoa, oliko se lopulta niin kamalaa. Kun on kohdannut pelkonsa, ei ole enää mitään menetettävää. Se on voimaannuttava tunne.

Mieleeni piirtyi viesti erään viikonlopun mielenosoittajan kyltistä: "Meidän rakkautemme on äänekkäämpää kuin teidän pelkonne." Rakkaus voittaa pelon. Nikolai oli kehottanut minua kysymään aina voimakkaiden reaktioiden yhteydessä, kummasta niissä oli kyse: rakkaudesta vai pelosta. Jos ne olivat rakkautta, niitä kohti tuli pyrkiä, ja jos ne olivat pelkoa, niitä kohti tuli pyrkiä entistä määrätietoisemmin. Kaikki oli kiinni asenteesta. Maailma ei ole paha ja pelottava paikka, mutta jos pidämme sitä pahana ja pelottavana, siitä varmasti tulee sellainen. Pelko johtaa noidankehään, joka saa hölmöilemään ja väistelemään elämää.

Olen puhunut näistä asioista paljon Johnin kanssa. Saattaa kuulostaa hölmöltä, mutta koirasta on tullut uskottuni. Kerron hänelle ongelmistani ja oivalluksistani. Vaikka John ei ymmärtäisikään puheistani mitään, ajatukset kirkastuvat, kun sanon ne ääneen.

"Et vain osaa nolostua", Nino kiusoitteli mietteeni kuultuaan.

Halasin Ninoa. Hän oli kiltiksi tytöksi yllättävän jääräpäinen. Kaverien painostus ei ollut riittänyt juomisen ja kaman käytön jatkamiseen. Häneltä oli löytynyt rohkeutta sanoa "ei" ja tavoitella toisenlaista elämää.

Pieni ja pyöreähkö Nino tuntui sylissäni aivan erilaiselta

kuin hoikka Anastasia. En voinut olla miettimättä, olinko ihastunut Anastasiassa pelkkään ulkonäköön. Oliko ero sattunut siksi niin kovasti, etten uskonut löytäväni toista muiden mielestä yhtä kaunista ja seksikästä? Suhteeni Ninoon oli kehittynyt toista rataa. Olin nähnyt hänen suuren sydämensä. Suhteessamme ei ollut romantiikkaa emmekä olleet rakastuneita, mutta välitimme toisistamme sitäkin enemmän.

”Nino, Nino”, mumisin ja upotin sormeni hänen tuuheaan tukkaansa. Sitten minua alkoi yhtäkkiä naurattaa.

”Mitä nyt”, Nino kysyi hymynkare suupielessään.

”Mietin sitä, millainen puoliso minulle hommattaisiin Intiassa. Järjestetyt avioliitot ovat siellä edelleen arkipäivää. Vaikka vanhempani ovat jättäneet puolison valinnan minulle, olisi jännittävää tietää, minkälaiseen naiseen he päätyisivät. Ehkä he osaisivat poimia paremman kuin minä”, naurahdin.

Rutistin Ninon tiukasti syliini ja tanssitin häntä hullutelupuuskassa ympäri katua. Menimme vinhasti ympäri valssin pyörteissä, kunnes olimme aivan pyörällä päästämme. Ihmiset toljottivat, ja John yritti mustasukkaisena napata minua kädestä kiinni. Vanhukset paheksuivat ja nakkelivat niskojaan, nuoret hymyilivät ja kikattivat. Ehkä he näkivät tanssissamme toivoa.

”Joko uskot guruni hyvän tahdon sanomaan”, Nino kysyi hengästyneenä.

Olin suhtautunut veijariin varauksellisesti, erityisesti sen jälkeen kun Ninon kertalahjoituksesta oli taiottu toistuva kuukausittainen suoraveloitus, mutta tänään ajattelin toisin. Minuuteni oli avartunut. Elin eri todellisuuksien välillä, hämärän rajamailla, mieli avoimempana muutoksille. Siitähän elämässä on pohjimmiltaan kyse. Mikään ei pysy samana, sillä vain muutos on pysyvää. Vaikka muutos stressaa, kehittyä voi vain epämukavuusalueillaan, kuten Nikolai muisti muistuttaa. Tehtävänämme on ottaa nämä haasteet empimättä vastaan. Elämän tarkoitus

ei ole huolettomuudessa ja helppoudessa vaan kasvussa ja kehittymisessä. Kaikkein parasta on, jos sen voi jakaa muiden kanssa.

Kun paheksujat poistuivat paikalta, huomasin etäämpänä tutulta näyttävän hahmon. Nykäisin Ninoa hihasta.

”Olenko ullahtanut vai onko tuo Ivan?”

Osoitin Ninolle miestä, joka kilkutti kadunkulmassa triangelia oranssiin kaapuun verhoutuneena.

”Mitä Ivan täällä Tbilisissä tekisi? Ja tuossa asussa”, Nino ihmetteli.

”Mennään katsomaan.”

Se *oli* Ivan. Hän lauloi vivahteikkaalla baritonilla harekrishnojen mantraa: ”Hare Krishna, Hare Krishna, Krishna Krishna, Hare Hare. Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare.” Ääni oli koulittu, ja absoluuttisen sävelkorvan tunnisti jopa monotonisesta värssystä. Lähestyessämme Ivan lopetti lurituksensa riemastuneena. Hänen täytyi olla pitkästynyt.

”Kas kas, herra asuntosijoittaja ja avec. Tämäpä yllätys”, Ivan huudahti. ”Liitytttekö seuraan?”

”Unohdin helistimeni Intiaan”, vastasin.

”Sinulla on huumorintajua”, Ivan nauroi. ”Oletko kokeillut, mikä vaikutus ääniaalloilla on? Ne tunkeutuvat alitajuntaan syvemmälle kuin yksikään psykoterapeutti.”

”Korvani ovat tukossa. Vietimme koko viikonlopun terapiasessiossa.”

”Kuulin sen, kuten varmasti kaikki muutkin kaupunkilaiset. Vähintään yhtä tylsää kuin nämä hullunkuriset hokemat ja taatusti tuhoisaa liiketoimille. Meteli oli niin kova, että äänijänteeni itkivät. Oli kuin olisin kirkunut kilpaa riikinkukkojen kanssa.”

”Nyt olet ymmärtänyt asian aivan väärin. Mantrojen ei ole tarkoitus pitkästyttää vaan henkistää”, selitin semi-intialaisella auktoriteetillani. ”Teknossa pätee sama periaate. Se räjäyttää tajunnan ja tuntuu kaikkialla kropassa.”

”Yhtä hyvin voisi paukuttaa kattilankansia yhteen.

Sekin saa rintakehän värisemään ja korvat kumisemaan", Ivan hymähti. "En ole ihan niin aloittelija tässä asiassa kuin luulet. Teknomusiikki syntyi koneäänistä. Joku keksi matkia Detroitin autotehtaiden jyskytystä."

"Sitten tiedät varmaan senkin, että tekno vapauttaa endorfiineja ja avaa ihmiset ilmaisemaan itseään. Se tuottaa energiaa ja hyvää tuulta", huomautin.

"Hyvässä musiikissa on tunnetta, dynamiikkaa, variaatioita ja säröjä", Ivan vastusti. "Teknosta ne puuttuvat. Se on konemaista, tasapaksua toistoa. Pelkkää jumputusta."

"Toisto on tärkeää", vastustin. "Se imaisee mukaan hetkeen ja saa fiilistelemään musiikin tuottamaa tunnetilaa. Muunnelmat olisivat vain häiriöksi. Sitä paitsi biisit on tehty niin, että ne voidaan helposti miksata yhteen, lomittain ja päällekkäin. Biitti jatkuu ja jatkuu luupissa loputtomiin. Ei ole alkua eikä loppua, ei alfaa eikä omegaa. Se on syklistä ja johdattaa sisäiselle matkalle. Parhaimmillaan teknon avulla saavuttaa sellaisia tietoisuuden tiloja, joihin ei muilla keinoin yltäisi."

"Kukas nyt on kiihkoteknouskovainen hihhuli", Ivan riemastui vuodatuksestani. "Tuo muka-järkevä julkisivusi olikin liian laimea."

"Tekno ei ole uskonto. Se on voimaa ja positiivista energiaa", rimpuilin, mutta Ivan ei antanut periksi. Hän oli piinannut minut paasaamaan vasten tahtoani ja nautti voitostaan.

"Klubit ovat nykypäivän temppeleitä. Kun ennen mentiin kirkkoon, nyt mennään Bassianiin", Ivan sanoi ja väänsi veistään haavassani.

Vihjaus oli vastenmielinen. Kartoin kaikkea äärimmäistä enkä kuulunut niihin, jotka käännyttivät muita. En myöskään väittänyt valaistuneeni tai nähneeni universumia ja omaa paikkaani siinä. Kaihdoin tasapuolisesti kaikkia ideologioita ja hengellistä hurmosta.

"Teknossa on monia yhtäläisyyksiä uskontoihin: ajatus jumalallisesta läsnäolosta, transsendenssi, erilaiset

tietoisuuden tilat, itsen ja muiden välisen eron häviäminen, yhteisyyden tunne, ruumiista irtaantumisen kokemukset, tunne ikuisuudesta, siunauksesta ja niin edelleen", Ivan luetteli. "Ja koristellaanhan klubeja myös uskonnollisilla ja yliluonnollisilla symboleilla. Olen nähnyt niissä jopa alttareita."

"Ei se tarkoita, että symbolit otettaisiin tosissaan. Ne ovat pelkkiä lavasteita", kiivailin. "Hyvät äänentoistolaitteet ovat paljon tärkeämmät. Musiikin pitää tuntua koko kropassa."

"Jopa siinä on yhteys uskonnollisiin menoihin. Aistit ylivirittyvät, kun musiikkia huudatetaan täysillä. Autonominen hermojärjestelmä saa kehossa aikaan muutoksia. Voi mennä kananlihalle, saada vilunväristyksiä ja sydämentykytystä tai sitten aivojen kemia muuttuu ja tekee euforiseksi. Se saa tuntemaan, että elää intensiivisemmin kuin tavallisesti. Se jos mikä on hengellistä hurmosta", Ivan sanoi.

"Nyt oiotaan kyllä mutkia rajusti suoriksi. Transsissa hakeudutaan yhteyteen jumalien ja henkien kanssa. Niitä ei manata esiin teknossa, ei ainakaan siinä teknossa mitä minä kuuntelen", intin vastaan. "Äänen voimakkuus on arvo itsessään, koska tekno on parhaimmillaan isoissa, pimeissä varastohalleissa, joissa on tuhansia ihmisiä. Harva sitä kuuntelee kotona stereoista. Jos bileitä pitää verrata johonkin, ne muistuttavat entisajan heimorituaaleja eikä mitään uskontoja."

"Ukka pukka, ukka pukka, ukka pukka", Ivan alkoi hoilottaa ja tömisteli jalkojaan kuin afrotanssissa. Ohikulkijat katsoivat huvittuneina, ja pari nuorta tipautti kolikoita Ivanin keräyslippaaseen. Ivan silmäili saalista innoissaan. "Taitaa olla aika vaihtaa kirkkokuntaa. Ensi kerralla kiskon kaislahameen päälle ja tverkkaan mummot tainnuksiin."

En voinut olla nauramatta. Keskustelun kiihko leppyi yhtä nopeasti kuin se oli noussutkin.

”Montaako jumalaa oikein palvot”, kysyin muka ihmeissäni. ”Olen nähnyt sinut tähän mennessä kapitalistina, jehovana, ortodoksina ja harekrishnana.”

”Vain yhtä”, Ivan sanoi ja heristi sormeaan kuin jumalanpelkoa jakava saarnamies. ”Krishna on ikuinen kaikkivaltias. Hän on yhtä kuin Jehova, Allah, Buddha ja kaikki muut maailman jumalat. Hän on kosminen luoja, joka on läsnä siellä ja täällä ja kaikkialla, meissä ja taivaan linnuissa ja jopa näissä vähäpätöisissä maan matosissa, alhaistakin alhaisemmissa ali-ihmisissä, joita myös kutsutaan georgialaisiksi.”

John haukotteli ja käänsi kylkeä, mutta Nino näytti ymmärtäneen keskustelusta riittävästi hermostuakseen. Hän mutristi suutaan.

”Pahoitteluni, neiti hyvä, mutta siinä ei ollut mitään henkilökohtaista”, Ivan sanoi ja kumarsi yliampuvan syvään Ninon edessä. ”Olenhan minäkin paikallinen. Olen Georgian venäläinen, vaikka ahdasmieliset georgialaiset eivät meitä paikallisiksi hyväksykään.”

”Tiesitkö, että Krishnan seuraajissakin on teknofaneja”, kysyin vaihtaakseni puheenaihetta. Olin jo saanut tänään kuunnella tarpeeksi venäläisten ja georgialaisten välistä kissanhännänvetoa.

”Tiedän, tiedän. Mitäpä minä en tietäisi. Goan transsiskene on koluttu ja koettu, tik tik”, Ivan sanoi ja ruksasi silmiemme edessä näkymätöntä listaa asioista, joita hän halusi elämässään tehdä.

Olin ihmeissäni. Olisiko Ivan tosiaan käynyt Goalla? Georgiasta ei juuri reissattu ulkomaille saati Intiaan. Paikallisilla ei ollut siihen rahaa, uskallusta eikä uteliaisuutta. Miksi kukaan täysijärkinen muutenkaan matkustaisi pois tästä maailman parhaasta maasta?

”Olen täällä ja kaikkialla, nyt ja iankaikkisesti, aamen”, Ivan lausui dramaattisesti ja jatkoi ukka pukka -hyppelyään Johnin riemuksi. Sitten hän kääntyi puoleeni ja tunnusti: ”Tarvitsen seuraajan. Alan olla liian vanha

koikkelehtimaan kadulla. Osta tästä hyvä bisnes. Myyn kaikki osakkeet ja immateriaalioikeudet: tavaramerkin, brändin, designin, vetimet, asiakastietokannan ja bisnesmallin. Triangelin saat kaupan päälle."

"Kiitos vain, mutta minua ahdistelee jo yksi bisnes kotipuolessa enkä ole varma, palaanko sinne."

"Hyvällä shemeikalla on monta rautaa tulessa, eikä tästä bisnes parane. Kadut ovat temppeleitäsi ja potentiaalinen asiakaskunta rajaton. Markkinointi on helppoa. Siitä pitävät huolen meteli ja huomiota herättävät asut. Bisnestä voi halutessaan myös laajentaa käden käänteessä. Värväät vain vapaaehtoisia hihhuloimaan ympäri kaupunkia, niin saat ilmaiseksi oman franchise-ketjun. Rahantuloa ei voi estää", Ivan maalaili.

En voinut olla nauramatta. Ivan vaihtoi roolia kuin kameleontti väriä.

"Olisihan minulla kiistatta yksi lyömätön kilpailuetu: olen aito intialainen", huomautin hyväntuulisesti.

"Tartu tilaisuuteen. Tämä tarjous ei toistu", Ivan yllytti.

Olin miettimässä vastavetoa, kun huomasin Ivanin tähyilevän kadun toiselle puolelle. Meitä lähestyi viisi harekrishnaa soittimet tanassa. Heitä ei hymyilyttänyt.

"Tämä on meidän kadunkulmamme. Olkaa ystävällisiä ja painukaan helvettiin", isokokoisin heistä tokaisi Ivanille.

"Kaupunki on kyllin kookas meille kaikille. Minä olen vain yksinäinen, vanha mies. Mitä te minusta välitätte", Ivan vähätteli.

"Emme halua huijareita kaupunkiin. Yhteisömme maine kärsii", toinen oranssikaapu sanoi.

"Kuka on huijari, kuka on aito? Kas siihen jos saattaisimme vastata, olisimme viisaampia kuin itse Sokrates", Ivan pilkkasi.

"Me olimme täällä ensin", kolmas oranssikaapu liittyi kuoroon. "Olemme soittaneet ja laulaneet täällä kuukausia. Sinua emme ole ennen nähneet. Kuka olet ja mistä tulet?"

”Näin vaikeita kysymyksiä minulle ei olekaan vähään aikaan esitetty ja vieläpä peräkanaa. Kuka minä olen? Kuka on aito, kuka tekaistu? Mistä tulen”, Ivan vinoili. ”Haluatteko nähdä paperini, kuulla elämäntarinani vai pyydänkö psykiatrini paikalle tekemään teille epikriisin? Valinta on teidän. Kuuluisaa ranskalaisfilosofia lainaten: ’Älkää kyselkö, kuka olen tai vaatiko minua pysymään samana. Antaa byrokraattien ja poliisien huolehtia siitä, että paperimme ovat kunnossa.’”

”Vitsiniekka”, neljäs oranssikaapu tuhahti ja tönäisi Ivania. ”Lähde nostelemaan pappa. Olet huonoa mainosta bisneksille.”

Töniminen oli liikaa. Ivanilla alkoi keittää. Hän nosti nyrkkinsä tanaan, mutta kiirehdin väliin estääkseni käsirysyn.

”Mitä jos mentäisiin yhdessä kahville. Minä maksan”, maanittelin.

Ivan laski nyrkkinsä, mietti hetken ja virnisti tuttu ovela ilme kasvoillaan: ”Hyvä on, mutta saat tarjota pullan kaupan päälle.”

Nauroin. Vanhalla kaupparatsulla oli aina vastatarjous valmiina. Löimme kättä päälle. Harekrishnat toljottivat hölmistyneinä, kun poistuimme paikalta käsikynkässä heidän pyhää mantraansa hoilottaen.

”Tunarit! Väärässä rytmissä ja nuotin vierestä”, viimeinen, vielä tähän asti vaiti pysynyt oranssikaapu huusi peräämme ennen kuin katosimme nurkan taakse.

Aurinko paistoi entistä kirkkaammin ja lämpimämmin matkalla kahvilaan. Ilmassa väreili uskomaton energia, joka enteili kaikkia aisteja kutkuttavaa muutosta. Mutta mikä muuttuisi? Minä, Georgia vai me molemmat? Siinä hetkessä kaikki tuntui mahdolliselta.

KATUKOIRAT

Päivi ja Santeri

Batumissa ensimmäiset auringonpalvojat laahustivat kalpeina rannalle, sammakot kurnuttivat suihkulähteissä ja katukoirat rötköttivät tyytyväisinä nurmikolla. Mekin otimme rennosti. Olimme ehtineet tottua siihen, että uudessa kotipaikassamme kaikki oli suloisesti rempallaan. Emme enää stressanneet siitä, että lamput ruostuivat kiinni kantoihinsa, keittiön lavuaari oli kestotukossa ja suihkuletku piti uusia muutaman kuukauden välein, kun vettä alkoi pärskiä vääristä paikoista. Kadulla olimme oppineet väistelemään puuttuvia kaivonkansia, maasta törröttäviä raudoituksia, huumeneuloja ja irronneita laattoja, emmekä hämmästelleet taivaalta niskaan tippuvia, puluille heiteltyjä leivänmuruja, parvekkeiden pesuvesiä tai kuivausnaruilta karanneita sukkia ja kalsareita.

Toisin kuin yläkerran Nathanilla, meillä ei ollut tylsää. Näimme jännittäviä näytelmiä jopa omasta ikkunastamme. Kerran yllätimme naapurit etupihan isosta luumupuusta kiipeilemästä. He olivat laiskuuksissaan pudottaneet yläkerroksesta lompakon muovipussissa, mutta se oli takertunut latvukseen. Yhtenä yönä taas heräsimme siihen, että palokunta pysäköi ikkunamme alle ja juoksutti vesiletkua pihan poikki. Olimme evakuoitumassa, kun huomasimme, että letkua vedettiinkin kadulle. Vesisuihkulla siivottiin tietöiden sotkuja.

Viihde tunki sisään saakka. Sana oli kiertänyt, että talossa asusti outoja ulkomaalaisia. Oveamme käytiin kolkuttamassa ahkerasti almujen toivossa, ja koputtelijoihin liittyivät myös jehovantodistajat. Jopa Ivan poikkesi lainaamassa kolikkoa hissiin pitkäkarvainen paimenkoira perässään. Se oli John, joka oli heti pyrkimässä syliin.

Yhtä välitöntä vastaanottoa emme olleet saaneetkaan muilta paikallisilta, sillä georgialaisille oli kunnia-asia pitää kulissit kunnossa. He halusivat, että ulkomaalaiset ajattelisivat heistä ja heidän maastaan vain parasta. Keskustelut typistyivät tylsiksi stereotypioiden toisteluksi. Jos erehtyi mainitsemaan epäkohtia, sai kuulla olevansa pahansuopa riidanhaastaja.

Parasta seuraa tarjosi John, joka muutti pian ensitapaamisen jälkeen talomme eteen asumaan. Hän seurasi meitä kavereineen kävelyille uskollisesti. Oli aina yhtä mukava mennä ulos, kun tutut huiskuhännät olivat siellä odottamassa. Toisinaan koirat intoutuivat lenkeillä ylisuojeleviksi ja louskuttivat vastaantulijoille. Peräämme huudeltiin *Duratski* ("idiootti"), ja bulevardin papparaiset kutsuivat meitä hulluiksi koiraihmisiksi. Batumissa meitä hulluja riitti.

Elimme muutamassa vuodessa georgialaisten katukoirien koko elinkaaren, joka päättyi usein surullisesti. Kun kävelimme koiralauman kanssa turkkilaiseen leipomoon, Kettutytöksi nimeämämme lempeä, kullankarvainen narttu lähti ylittämään huonokuntoista ja kapeaa tietä. Hän ei huomannut takaa kaahannutta katumaasturia. Auton takarengas survaisi koiran alaruumiin päältä aivan meidän silmiemme edessä. Näky oli lohduton. Raajat toimivat sen verran, että koira raahautui rauhalliseen nurkkaukseen makaamaan. Vaikka verta ei valunut ulospäin, oli selvää, että nyt oli käynyt huonosti. Rakkaan ystävämme sisuskalut olivat sohjona. Katumaasturin kuljettaja pysähtyi, mutta kun hän huomasi, että autoon ei ollut tullut lommoja, hän jatkoi matkaansa.

Päivi juoksi hätääntyneenä kotiin hakemaan puhelinta ja etsimään eläinlääkäriä. Onneksi kärsimys oli ohi vartissa ja shokki pelasti pahimmalta. Santeri piti Kettutyttöä tassusta kiinni ja jutteli rauhoittavasti, kun muut koirat seisoivat vartiossa ympärillä. Koiran hengitys oheni ja hidastui olemattomiin. Vielä viimeisillä

voimillaan Kettutyttö heilautti häntäänsä hyvästiksi. Sen jälkeen Santeri sulki hellästi koiran kaukaisuuteen katsovat, lasittuneet silmät.

Seuraavina viikkoina kyyneleet nousivat silmiimme aina ulos mennessä, kun Kettutyttö ei ollutkaan pihalla odottamassa. Mietimme, miksi rahasta ja autoista oli tullut ihmisille niin rakkaita, ettei eläinten ja jalankulkijoiden hengellä tai puhtaalla planeetalla ollut mitään väliä. Määrittelemmekö minuutemme ja oman arvommekin rahassa? Olemmeko pelkkä palkkakuitti tai pankkitilimme saldo? Me tipautimme leipomon pois lenkkiohjelmasta ja kävelimme koirien kanssa vain aamuvarhain turvallisella, autottomalla rantabulevardilla.

Kun eräänä aamuna Johnia ei näkynyt pihassa, huolestuimme. Hän odotti lenkkejä aina yhtä innolla, usein tunteja ennen määräaikaa. Kiersimme naapuripuiston, lähikaupan edustan ja takapihan, mutta koiraa ei näkynyt. Laajensimme etsinnät bulevardille, puistoihin ja kaupungin keskustaan, mutta Johnia ei löytynyt. Palaisiko hän pian takaisin kuin mitään ei olisi tapahtunut? Kun päivät kuluivat eikä Johnia edelleenkään näkynyt, apeus valtasi mielen. Muistelimme kaiholla hänen hyväntuulista tohotustaan ja kiusallisia kepposiaan. Toivoimme, että koira olisi löytänyt uuden isännän. Toiveemme toteutui kun kuulimme, että Nathan oli adoptoinut Johnin.

JOULUMAA

Nathan

Päivästä oli tulossa kaunis, joten päätin jäädä Johnin kanssa kiertelemään kaupungille. Aamuistunto oli taas lusittu ja Nikolai oli häipynyt tapansa mukaan paikalta. Aurinko kuumotti jo yhdeksän aikaan niin, että Johnin kieli roikkui kaulalla. Pysähdyimme Pioneeripuiston juomalähteelle. Laitoin käteni vesikupiksi ja täytin sen raikkaalla vedellä. John latki virvokkeen kiitollisena.

Puikkelehdimme puiston läpi ohi kaupungin eläintarhan, jossa pulleat miniponit kyhnyttelivät toisiaan rautaputkiaidan takana. Pari lasta syötti niille heiniä. Suosikkini, pienet ja ketterät rengashäntämakit olivat ehtineet mennä nukkumaan. Häkkien katoista ei vilkkunut yhtään näiden kissaeläinten pitkää mustavalkoista häntää.

Jatkoimme keskustaan Gorgiladzelle ja sieltä edelleen Parnavaz Mepen eläinkaupalle. Kaupan edessä kukkalaatikossa, keltaisten ja sinisten orvokkien keskellä päivystää viehkeä musta kissa. Käyn silittämässä neitiä ohi kulkiessani ja koulin samalla Johnia, sillä Nino on tivannut taloon kissaa. Retriitin naapurissa oli syntynyt pesue, ja Nino oli menettänyt sydämensä yhdelle karvapallerolle. Epäröin suunnitelmaa, sillä Johnin ja eläinkaupan kissan tapaamiset olivat sähköisiä. John roikkui niskalenkissä etutassut ilmassa ja rähjäsi, kissa sähisi ja sylki. Olin yrittänyt opettaa Johnia siihen, että kissaa käydään katsomassa rauhallisesti turvallisen etäisyyden päästä, eikä mustasukkaisuuteen ole aihetta, vaikka kissakin sai ruokaa ja rapsutusta.

Sillä kertaa kissa oli karussa. Huhuilin talon viereisellä tontilla, joka on jäänyt joutomaaksi, mutta kissaa ei

näkynyt sielläkään. Sen sijaan törmäsin Ivaniin. Hänellä oli tällä kertaa yllään punainen sifonkimekko ja tonttulakki. Kädessään hänellä oli keräyslipas, jota hän helisytteli kuuluvasti.

”Harras asuntoja ostatteleva harekrishnaystäväni. Mehän tapaamme nykyään lähes päivittäin kaikkialla Georgiassa”, Ivan hihitteli tervehdykseksi.

”Minne matka noin valloittavissa vetimissä”, kysyin. ”Aikamoinen parannus entiseen.”

Ivan kumartui katsomaan mekkoa yllään. Se ulottui polviin ja jätti mallikkaat, mutta karvaiset sääret näkyviin.

”Ai tämäkö? Arkiston aarteita”, Ivan kuittasi.

”Toivoinkin törmääväni sinuun”, aloitin. Halusin jututtaa Ivania aiheista, joita olimme käsitelleet Nikolain kanssa. Toivoin, että keskustelu auttaisi minua ymmärtämään, miksi tunsin enemmän vetoa Ivanin terävään älyyn kuin Nikolain salaperäisiin kertomuksiin keskipisteestä. Oliko vika minussa, kasvatuksessani, arvoissani vai jossain muussa?

”Mistä tämä kunnia”, Ivan kysyi vino hymy huulillaan.

”Kysymys on pyörinyt mielessäni jo jonkin aikaa: uskotko järkeen vai tunteisiin?”

”Kas kas, ollaanpa sitä tänään filosofisia”, Ivan hymähti. ”Mistäs nyt tuulee? Viimeksi veisasit teknouskoa ja transsitanssia.”

Annoin pilkan mennä huti. Ivan provosoi mielellään, mutta minä kaipasin tällä kertaa rehtejä vastauksia sarkastisten heittojen sijaan.

”Olen aina uskonut järkeen, mutta viime aikoina olen joutunut todistamaan tapahtumia, joissa tunteet ovat peitonneet állin. En enää tiedä, mitä ajatella asioista. On kuin sisälläni kilpailisi kaksi kuppikuntaa.”

”Hmmm”, Ivan sanoi mietteliäänä. ”Tiedän, mistä puhut. Minäkin kuulen usein ääniä päässäni.”

”Jos on eripuraa, minkä äänen valitset”, kärtin malttamattomana, ja kuvittelin, miltä keskustelumme

kuulostaisi ulkopuolisen korvin: kahden mielisairaalasta karanneen keskustelulta, josta kumpikaan ei tulisi hullua hurskaammaksi.

Tiesin hyvin, mitä Nikolai olisi vastannut kysymykseeni. Hän olisi kehottanut luottamaan intuitioon, koska se oli vikkelämpi ja fiksumpi kuin aivot. Intuitiota ei myöskään voinut huijata tai vaientaa. Vaikka sen yritti kuinka järkeillä pois, se muistutti itsestään ikävänä tunteena vatsanpohjassa. Ivanin vastaus oli moniulotteisempi.

”Kuuntelen sitä, mikä sopii tilanteeseen”, Ivan tokaisi. ”Älä unohda, että olen opportunisti. Elän porsaanrei’istä ja onnenkantamoisista.”

”Mistä tiedät, mikä on parasta missäkin tilanteessa? Se ei ole välttämättä itsestäänselvää”, kysyin turhautuneena. ”Tekojensa seurauksia ei pysty ennakoimaan, ja muilla ihmisillä on oma tahtonsa. Ei heitä voi taivutella tekemään niin kuin itse tahtoo.”

”Kuka sanoo, ettei voi”, Ivan tuhahti ylimielisesti. ”Monet ihmiset ovat yhtä imbesillejä kuin Pavlovin kuolaavat koirat. Heidät pystyy ehdollistamaan mihin tahansa nykäisemällä oikeasta narusta. Siitä todistaa uskontojen ja moralismin kasvava suosio. Mistä muusta nykyisessä cancel-kulttuurissakaan on kyse? Kun yksi koirista alkaa räkyttää, niin kymmenen hurttaa peesaa perässä. Se on itsesuojeluvaistoa. Jos ei mene lauman mukana, päätyy itse pilkaksi.”

”Tarkoitatko, että uskot järkeen? Fiksut käyttävät aivojaan, kun muut luottavat vaistoihinsa”, kysyin. En halunnut arvoituksia vaan suoria vastauksia, sikäli kun sellaisia oli tarjolla.

”Mikä meissä on järkeä, mikä tunteita? On pelkkää teoreettista hölynpölyä yrittää erottaa niitä toisistaan. Se on yhtä idioottimaista kuin väittää tietävänsä, mikä on totta ja mikä valetta. Maailmassa on pelkkää kaaosta ja harmaan sävyjä. Ihmiset yksinkertaistavat asioita, jotta pystyisivät hallitsemaan elämäänsä edes jotenkin,

ja samalla he kahlitsevat itsensä orjamoraaliin ja katkeroituvat”, Ivan saarnasi.

”Eli kun ihmiset torppaavat intuitionsa ja luottavat niin sanottuun järkeen, heitä on helppo vedättää? Tieto ja uskomukset kääntyvät heitä vastaan? Sitäkö tarkoitat?”

”Tiesinhän, ettet ole ihan niin tyhmä kuin miltä näytät”, Ivan riemuitsi. ”Mikä sen vakuuttavampaa kuin vedota faktoihin ja tieteeseen? Silti nekin ovat silkkaa retoriikkaa siinä missä fiktio ja fantasiatkin.”

”En olisi valmis menemään ihan noin pitkälle”, topuuttelin. ”Ei järki ole pelkkää manipulaatiota. Se on myös tietoa, jonka voi todentaa.”

”Asiat saa helposti näyttämään juuri siltä kuin haluaa”, Ivan intti. ”Georgian talous on siitä erinomainen esimerkki. Uskotko sinä, että neljän vuoden päästä tänne rynnii yli kymmenen miljoonaa turistia, jotka hassaavat niin tolkuttomasti rahaa, että turismi tuottaa maalle kuuden miljardin Yhdysvaltain dollarin tilin? Näin talousministeri lupasi eilen uutisissa.”

Ryin kurkkuani. Hengitys salpautui, vaikka olenkin oppinut georgialaisten ylilyönteihin. Maassa on hieman alle neljä miljoonaa asukasta, mikä tarkoittaa, että turisteja tulisi yli kaksinkertainen määrä asukaslukuun verrattuna. Kaavailtujen matkailutulojen taas odotettiin tuottavan reilun kolmanneksen bruttokansantuotteesta. Se oli millä tahansa laskumenetelmällä mahdoton yhtälö. Realismi ei juuri häirinnyt paikallista budjetointia. Se perustui samanlaiseen unelmointiin kuin maan politiikka. Tosin ei maailmantalouttakaan ole rakennettu yhtään vankemmille perustuksille. Talous kun ei ole eksakteja lukuja vaan psykologiaa.

”Minulla on tapana sanoa, että järki on huono isäntä, mutta hyvä renki”, Ivan hekotti. ”Ongelma on siinä, että sinä uskot, mitä sinulle sanotaan. Kyseenalaista! Älä usko vaan kysy ikäviä kysymyksiä! Riko normeja! Herätä pahennusta! Ajattele väärin! Tee väärät mielipiteesi

kaikkien tiettäväksi! Mikä pahuksen pikkulapsi sinä oikein olet."

Kiukunpuna kohosi kasvoilleni. En pitänyt keskustelun saamasta käänteestä. Olin ylpeä vaihtoehtoisesta elämäntavastani enkä antaisi Ivanin solvata itseäni.

"Olen luonut oman elämäni uudessa maassa. Se on paljon enemmän kuin monet ikinä saavat elämässään aikaan", kivahdin.

Mieleni teki lisätä, että Ivankin roikkui lapsuutensa maisemissa sen sijaan, että olisi matkustanut katsomaan maailmaa ja avartanut itseään, mutta hillitsin itseni. Mistäpä minä tiesin, mitä Ivan oli tehnyt, eikä mollaaminen edistänyt keskustelua.

"Pelkkää pikkuporvarillista propagandaa. Jos haluat oikeasti haastaa itsesi, luovut kaikesta, mikä sinulle on tärkeää, erityisesti järjestäsi", Ivan härnäsi.

Sisälläni kiehui. Mikä Ivan oli arvostelemaan muiden valintoja? Oli ollut typerää kysyä häneltä yhtään mitään ja vielä typerämpää vaatia tomppelilta viisaita vastauksia. Hän oli elänyt koko ikänsä täällä jumalan hylkäämässä periferiassa, jossa opetuskin oli yhtä heikkoa kuin Afrikan sydämessä. Mitä olin kuvitellut saavani hänestä irti?

"Ptruu, ptruu! Turha pillastua. Tutkiskele sanojani sydämessäsi, niin oivallat mitä tarkoitan. Olen tie, totuus ja elämä", Ivan lausui juhlallisesti.

Mietin purevaa vastausta, mutta kuten yleensä Ivanin kanssa, keskustelumme loppui lyhyeen. Kadun toisella puolella seisoskellut poliisi harppoi meitä kohti, mutta ei päässyt kadun yli ohi kaahaavien autojen ansiosta. Saimme aikalisän. Viittilöin virkahenkilön suuntaan, jotta Ivan voisi vetää tilanteesta omat johtopäätöksensä. En halunnut hänelle vaikeuksia, vaikka hän olikin välillä äärimmäisen ärsyttävä.

Ivan oli heti tilanteen tasalla ja liukas liikkeissään. "Abhasian nälkäisille lapsille", hän tokaisi ja törkkäsi keräyslippaansa käskevästi naamalleni.

Kaivoin kiireellä kuvetta, vaikka tiesin ropojen päätyvän Ivanin kahvikassaan. Taskuni olivat kuitenkin tyhjät yhtä irronnutta paidannappia lukuun ottamatta. Piilotin sen kämmeneni alle ja tipautin peltilootaan. Se ei kilahtanut kuten kolikko, mutta kadulla kaasuttelevat peltilehmät peittivät petoksen äänen.

Ivan nyökkäsi, tunki laatikon kainaloonsa ja säntäsi tiehensä poliisi perässään. Ivan oli iästään huolimatta hyvässä kunnossa ja tunsi keskustan kuin turistien taskut. Tonttulakin hiippa vain heilahti, kun hän vilahti lähitalon porttikäytävään. Hetkellinen ahdistuksenpuuskani vaihtui vapautuneeksi nauruksi. Melkoinen äijä, ja jos uskalsin olla itselleni rehellinen, hänen puheissaan oli perää. En vain halunnut myöntää sitä. Halusin nähdä itseni liberaalina, mutta vapauteni oli pelkkää pikkuporvarillista päiväunelmointia. En ollut koskaan elänyt vaarallisesti, sillä minun ei tarvinnut pelätä joutuvani katuojaan. Turvaverkot pitivät siitä huolen. Jos kokeiluissani kävisi huonosti, vanhempani kustantaisivat lennon kotiin, täyttäisivät taskut rahalla ja etsisivät asunnon. Oliko turvallisuuden hintana se, että jäin paitsi tärkeistä kokemuksista? Eikö elämän pitänyt olla itsensä koettelua, kasvamista ja kehittymistä eikä mukavuudenhalua ja turvallisuuden tavoittelua?

Annoin kysymysten upota alitajuntaan. Mieleni saisi työskennellä vastausten parissa Nikolain ohjeiden mukaan, järjen ja tietoisuuden häiritsemättä. Prosessoitu tieto pulpahtaisi jonain päivänä mieleeni kuin liukuhihnalta uutena ideana tai intuitiona. Kätevää eikö totta?

Vastauksia odotellessani lähdin taluttamaan Johnia kotiinpäin. Olin herännyt aamulla viideltä. Kello huiteli kymmentä, ja vatsani valitti äänekkäästi. Kokkaisinko riisiä ja dahlia vaiko pastaa tomaattikastikkeessa? Kurniminen äityi äänekkäämmäksi. Pistin töppösiin vauhtia ja mietin kadun päässä, ehtisinkö kyökkipuuhiin nopeammin koukkaamalla kotiin oikean vai vasemman kautta.

Kesän työmaat olivat sotkeneet kävelyreittejä niin, että koskaan ei tiennyt, mitkä tiet olivat milloinkin tukossa. Syynä olivat asfaltin alta esiin kaivetut, puhki ruostuneet neuvostovesijohdot, joita korjattiin kuumeisesti.

Tällä kertaa muutos oli mittavampi. Vanhat kerrostalot, niiden edessä olevat pikkukaupat ja jalkakäytävälle levittäytyneet vihannestiskit olivat kadonneet. Niiden paikalla oli puisto, jonka sisäänkäyntiä reunusti suuri punainen *shinto*-portti. Olinko harhaillut ajatuksissani Keskuspuistoon? Vilkuilin otsa rypyssä olan yli ja huomasin, että eläinkauppa oli entisellä paikallaan. Turhauduin. Mikä mätti? Mikä oikein teki elämästäni Georgiassa yhtä sietämätöntä sekoilua? Aamukin oli aivan liian aikainen auringonpistokseen.

Seuraavaksi piti päättää, oliko parempi palata eläinkaupalle ja kulkea kotiin keskustan kautta. Se veisi enemmän aikaa, mutta näytti varmemmalta vaihtoehdolta. Olin kääntymässä, kun sana ”varma” tunki tajuntaani. Juuri tästä Ivan oli kettuillut. Hänestä elin varovasti, kartoin riskejä ja suojelin selustaani. Todistinko hänen otaksumansa oikeiksi?

En kääntynyt takaisin, ettei Ivan voittaisi tätäkin taistoa. Katselin edessäni kohoavaa porttia, jonka takana hiekkapolku haarautui kolmeksi. Käännyin oikealle, mikä olisi johtanut asemakaavan mukaan Gorgiladzelle, sikäli kuin kaupungissa olisi ollut asemakaava. Tuttujen kauppojen sijaan näin jättimäisiä magnolioita silmänkantamattomiin. Kävelin valtavien lehvien varjossa ja nuuhkin kukkien viettelevää tuoksua, joka kuljetti minut ajassa taaksepäin Uuteen-Seelantiin. Se muistutti Anastasian parfyymistä, jossa yhdistyivät vanilja, meripihka, magnolia ja iiris. Tuoksu oli yhtä herkkä ja moniulotteinen kuin kantajansa. Muistin tavan, jolla Anastasia sipaisi tukkansa pois silmiltä, ja näin hänen pitkät silmäripsensä, huulten kaaren, terhakat tissit ja kapean uuman. Katseeni valui mielikuvissani yhä alemmaksi niin, että minun oli

lopulta lähes mahdotonta vapautua huumauksesta.

Pakotin itseni jatkamaan eteenpäin. En ehtinyt tarpoa polkua kuin tovin, kun tajusin taivaan muuttuneen syvänsiniseksi. Päivä oli jo vaihtumassa yöksi. Olinko menettänyt ajantajunikin? Aamusta kehkeytyi aina vain kummallisempi. Nuppini oli turta kuin turnipsilla, mikä sopi tähän mielettömään mielentilaan. Järjenkäyttö on Georgiassa muutenkin turhaa, sillä maassa ei eletä logiikan sääntöjen mukaan. Viisaampaa on luottaa keskipisteeseensä tai toisiin aivoihin niin kuin Nikolai asian ilmaisi. Monille länsimaalaisille tämä hulluus on liikaa, mutta minua se muistuttaa kaoottisuudessaan Intiasta. Uusi ja vanha, tuttu ja outo törmäävät. Lopputulos on sekava ja käsittämätön, mutta laimeaksi sitä ei voi moittia.

Etsin tuttuja maamerkkejä, mutta vastaani tuli ostoskeskuksen sijaan tiheäkasvuinen bambumetsä. Puiden sorjat ja sileät rungot kohosivat korkeuksiin, ja niiden lomaan syttyi pimenevässä illassa valoja. Runkojen välissä lenteli Pegasuksia ja enkeleitä ja juurilla pomppi jäniksiä. Valoja oli ripustettu myös metsän toiselle puolelle pensaisiin, lyhtypylväisiin ja isoon suihkulähteeseen. Kaukana loisti korkea joulukuusi, jonka latvassa törrötti jättimäinen kumisaapas. Oli kesäkuu ja kirsikka-aika. Kohta toreille saapuisivat mansikat, persikat, nektariinit ja aprikoosit. Kaupungin joulukoristeiden olisi pitänyt olla tähän aikaan vuodesta varastossa.

Järkeni sanoi yhtä, mutta silmäni todistivat toista. Kumpaa oli uskominen? Nikolai olisi neuvonut luottamaan intuitioon, kun taas Ivan olisi innostanut ottamaan tilaisuudesta ilon irti. Päätin kerrankin sivuuttaa Nikolain ja kokeilla, mihin Ivanin ideat johtaisivat.

Jatkoin matkaani kohti joulukuusta. Sen ympärillä olivat markkinat, jotka olivat houkutelleet paikalle tuttuja. Ohitin sontsasuutarin, joka korjasi sateenvarjoja otsalamppu päässään. Hänellä riitti asiakkaita jonoksi asti, sillä hennot, kokoontaitettavat härpäkkeet särkyivät

helposti merellisissä myrskyissä. Suutaria seurasi leipomo, jossa polkkatukkainen hujoppi leipoi *lobianeja*, paputahnatäytteisiä patonkeja. Poikkesin toisinaan tukemassa hänen bisneksiään Gorgasalilla. Poika ei osannut englantia, mutta hän hymyili aurinkoisesti kuten aina, ja kopeloi kaikki leivät läpi varmistaakseen, että sain lämpimimmän käteeni.

Leipomon viereen oli parkkeerattu venäläiseen tyyliin iso pyörillä kulkeva tynnyri kotikaljaa, ja sen vieressä oli paikallista pontikkaa kauppaava pakettiauto. Molemmilla myyntiartikkeleilla on pitkät perinteet. Kun katsoimme kerran Anastasian kanssa venäläistä dekkarisarjaa, näimme samanlaisia *kvas*-tynnyreitä 1800-luvun Pietarin katukuvissa.

Vanhanajan kulttuuri viehätti. Georgiassa sitä osattiin arvostaa, koska ihmisillä ei ollut kiire eikä varaa hankkia kaikkea heti ja helposti kansainvälisen valintamyymälän hyllyltä. Verotuskaan ei ollut tappanut käsityöläisammatteja, joten vanhan korjaaminen kannatti. Mutta mitä ihmettä kaikki nämä kauppiaat tekivät joulumarkkinoilla keskellä kesää?

Kaikki mitä näin oli tuttua, mutta väärään aikaan väärässä paikassa. Olivatko hermoratani aisteista aivoihin menneet sekaisin? Hämmennykseni kruunasi pieni kumarassa kulkeva luutimummo, joka kaupusteli yleensä talomme kulmilla. Kuulin hänen honottavan mainosvärssynsä *Tshotshki, tshotshki* ylimpään kerrokseen asti. Perässä köpötteli bulevardilla päivystävä marjanmyyjä, joka tarjosi *malinaa*, vadelmia. Palveluista puuttuivat vain Intian ulkoilmaklinikat, joissa sai huollattaa korvansa, silmänsä ja hampaansa.

Oliko Ivan hypnotisoinut minut vai oliko päässäni vikaa? Vilkaisin Johnia, joka tassutteli vierelläni kuten aina ennenkin. Hän huiskutti häntäänsä lobianin myyjälle ja antoi pusun luutimummon kädelle. Koirilla sanotaan olevan hyvät vaistot. Se tarkoitti, että jos tämä vaikutti

minusta oudolta, vika oli minussa. Oliko eteläafrikkalaisen lääkärin diagnoosi sittenkin oikea? Karistin ikävän ajatuksen saman tien mielestäni. Lääkäri oli jäänyt kiinni huijaamisesta. Miksi hän olisi ollut oikeassa vain minun kohdallani mutta ei kenenkään muun?

Etsiydyin viinitiskille selvittääkseni päätäni. Tilasin lasillisen vahvaa ja rotevaa paikallista punkkua. Olin ennen pitänyt eteläafrikkalaisia viinejä maailman parhaimpina, kunnes muutin Georgiaan. Hitaampi ja tyhmempikin ehtii oppia viinin valmistuksen kahdeksassatuhannessa vuodessa.

Kun lasini oli tyhjä, tapailin lompakkoani, mutta viinuri kieltäytyi korvauksesta.

”Talo tarjoaa”, mies sanoi ja tarttui toiseen pulloon. Hän ei kitsastellut vaan täytti lasin piripintaan. ”Tämä on vielä parempi kuin edellinen. Se on *qvevri*-viiniä, joka on tehty perinteisellä menetelmällä saviruukussa. Ruukku sinetöidään ja haudataan maahan puoleksi vuodeksi.”

Kun olin tarttumassa lasiin, viinuri pysäytti minut.

”Ensin maljapuhe”, hän muistutti.

Naurahdin. Maljapuheet ovat georgialaisille kuin suola tequila-lasin reunalla. Ne maustavat makuelämystä. Jokaisessa ryyppyseurueessa on *tamada*, joka kohottaa maljoja Jumalalle, Georgialle (oi Sakartvelo!), kuolleille, vanhemmille, lapsille, naisille, ystäville, rakkaudelle, mille tahansa, jopa kolarissa puskurinsa pudottaneelle autolle. Minä kohotin lasini vieraanvaraiselle ja ystävälliselle isännälleni.

”*Gaumarjos!*”

”*Cheers*”, viinuri vastasi ja paljasti tiskin takaa oman lasinsa.

Viini rentoutti. Miksi murehtisin sitä, mikä oli totta, kun saatoin nauttia tästä ainutlaatuisesta elämyksestä? Se ei maksanut mitään paitsi korkeintaan mielenterveyteni. Viinuri kallisti päätään tiskin takana ja nyökytteli ymmärtäväisesti. Olinko ajatellut ääneen? Asiat taisivat olla vielä

huonommalla tolalla kuin olin pelännyt. Kysyisikö joku kohta: ”Ja miten täällä voidaan tänään?”

Mietteeni keskeytyivät, kun John ryntäsi päätä pahkaa luotani. Komensin koiraa, mutta hän ei kuunnellut vaan haukkui ja murisi. Mikä ihme noin ärsytti? Menin lähemmäksi ja näin kauhukseni, mihin koira oli kiukustunut: se oli täydellisen metamorfoosin läpikäynyt Nikolai. Miehen ennen niin keveä ja ripeä käynti oli vaihtunut raskaaksi laahustukseksi ja valkoiset vaatteet mustiksi. Kädessään hänellä oli pieni kello, jota hän kilisti kulkiessaan.

”Jumala rankaisee syntisiä. Tehkää parannus ennen kuin on myöhäistä”, Nikolai kailotti synkästi. ”Maailmanloppu tulee. Tuomiopäivänä mitataan, mitä me olemme saaneet aikaan. Se joka uskoo Jumalaan ja on tehnyt hyvää, palkitaan, mutta muut kärventyvät helvetin tulessa. Kumman te syntiset ruojat valitsette?”

Menin lähemmäksi tervehtimään, mutta Nikolai ei reagoinut vaan tuijotti minua lasittunein silmin.

”Kaipaatko synninpäästöä, sinä saastainen kuolevainen”, hän jyrisi.

”Mutta Nikolai, se olen minä, Nathan.”

”Nathan”, Nikolai toisti ja kurtisti kulmiaan.

”Olen oppilaasi. Harjoittelemme joka aamu yhdessä bulevardilla.”

”Painu matkoihisi, sinä Luciferin lakeija”, Nikolai huudahti kauhistuneena ja teki käsillään suojaavan ristinmerkin kuin olisi torjunut paholaista.

Katsoin Nikolaita surullisena. Mitä hänelle oli tapahtunut? Hän oli vaikuttanut niin tasaiselta, rauhalliselta ja selväjärkiseltä, että minun oli vaikea uskoa silmiäni. Mistä oudossa muodonmuutoksessa mahtoi olla kyse paitsi mielenterveyden järkkymisestä? Mikä tauti saattoi saada aikaan näin nopeita ja jyrkkiä muutoksia? En ollut psykiatrian asiantuntija. Toivoin, että asia selviäisi seuraavana aamuna bulevardilla, sikäli kuin huominen vielä koittaisi tuomiopäivän sijaan.

Ikävä välikohtaus unohtui, kun joulukuusen ympärillä alkoi ilonpito. Musiikki raikui, ja karvaisiin kasakkahattuihin ja kansallispukuihin sonnustautuneet miestanssijat hyppivät ja pyörivät vimmatusti. Taidokkaimmat tekivät piruetteja polvillaan. Seurasin innoissani taidonnäytteitä ja taputin käsilläni tahtia. Kun ripaska alkoi, minut kiskaistiin riehaan mukaan.

”Ripaskahan on venäläistä”, estelin.

Tanssijat katsoivat minua pöyristyneinä ja kurtistelivat kulmiaan. Soimasin itseäni. Enkö vieläkään ollut oppinut olemaan kiroilematta?

”Ripaska on kasakkatanssi. Sillä ei ole mitään tekemistä Venäjän kanssa”, miehet korjasivat. He kertoivat tanssin syntyneen sattumalta, kun eräs karjalainen kasakka oli kyykkinyt metsässä isolla hädällä ja susilauma oli käynyt kimppuun. Siinä tarpeita tehdessään hän oli joutunut hätistelemään hukkia jaloillaan ja käsillään.

Miehet lennättivät minut käsivarsista rivin jatkoksi. Kevyen näköinen kyykkyhyppely sai uusia ulottuvuuksia, kun yritin pysyä perässä. Jalkalihakseni menivät hetkessä maitohapoille ja pyllähdin maahan. Kasakat nauroivat. He auttoivat minut pystyyn, pudistelivat pölyt vaatteistani ja taas mentiin. Jalkani olivat velliä enkä pysynyt tahdissa mukana, mutta hauskaa oli. Nauroin sydämeni kyllyydestä.

Ilonpitoa jatkui läpi yön. Viini virtasi, ihmiset tanssivat ja musiikki soi. Paikalla oli jopa kaupungin keskustassa balalaikkaa soittava mummeli, joka säesti nuotin vierestä lauluaan viiden sormen rämpytyksellä. Ihailin mummelin sisukkuutta, sillä hän musisoi sinnikkäästi joka ikinen päivä. Mikä häntä oikein motivoi?

”Pidetäänkö täällä aina joulumarkkinat keskellä kesää”, kysyin viinurilta, kun palasin baaritiskille vetämään henkeä.

”Miten niin kesä”, viinuri kysyi ihmeissään. Hänen viinikellarinsa valikoima oli ehtymätön. Vannoin ties

monettako kertaa, että tämä lasi olisi viimeinen.

”Eikö nyt ole kesäkuu”, ihmettelin.

”Olet liian nuori murehtimaan tällaisia asioita. Kesä, talvi, joulu, juhannus. Ketä kiinnostaa. Elämä ei parane panttaamalla. Hyvästä viinistä nautitaan silloin kun siihen tarjoutuu tilaisuus”, mies vastasi ja täytti taas kerran lasini.

Miehen sanoissa oli vinha perä. Sitä paitsi hän antoi minulle idean seuraavaan maljapuheeseen.

”Viinin jumalalle. Eläköön Dionysos!”

”Ave Bacchus”, viinuri lisäsi, ettei roomalaisiakaan unohdettaisi.

Katselin tummaa viiniä, joka huljui paksuna ja punaisena. Pyöritin lasia kiivaasti ja nuuhkaisin ilmaan vapautuneita aromeja. Mausteet ja väkevä maaperä tuoksuivat ja maistuivat. Jokaisesta siemauksesta urkeni uusia ulottuvuuksia paitsi viiniin, myös mieleen. Häivähdys pippuria, bergamottia ja vaniljaa. Maistoin yhä uudelleen ja uudelleen, ja maku syveni syvenemistään.

En tiedä, kauanko olin ehtinyt siinä mietiskellä, kun väsymys voitti. Olin onneton tamada, sillä maljannostajalta vaaditaan verratonta viinapäätä. Kuppeja tulee kohotella illan aikana kymmenittäin, mutta känni ei saa näkyä. Toisaalta parhaimmatkin juhlat loppuvat joskus. Nyt oli tullut sen aika. Halusin kotiin, mutta en tiennyt, miten sinne löytäisin. Pitäisi vain kokeilla ja toivoa parasta.

Kun tein lähtöä, viinuri kätteli minut riuskasti, rapsutti vieressä torkkunutta Johnia ja toivotti onnea matkaan. Kumarsin ja vannoin viinurille ikuista kiitollisuutta. Olin oppinut juuri elämäni läksyn, tosin tietämättä vielä minkä.

”*Kargat*”, viinuri naurahti. Hän läimäisi minua tuttavallisesti olkapäälle ja vatkasi vielä tovin kättäni ennen kuin laski minut menemään.

Kävelin ympäri markkinoita sinne tänne. Jatkaisinko eteenpäin loputtomana jatkuvaan Joulumaahan vai

palaisinko samaa reittiä takaisin? Päätin pakittaa. Jos eläinkauppa olisi vanhalla paikallaan, todennäköisyys löytää sieltä kotiin olisi suurempi. Väsymys sai seuraamaan järkeä eikä intuitiokaan jaksanut pistää hanttiin. Tällä kertaa en kuullut edes Ivanin ilkkuvan, kuinka säälittävän sovinnainen arkajalka olin.

Matka oli pitkä ja polku haarautui niin moneen kertaan, että menin lopulta ilmansuunnista sekaisin. Yö vaihtui päiväksi, ja tuli nälkä. Lobianista oli aikaa monta tuntia, mutta markkinat olivat kaukana takanapäin ja ympärillä oli pelkkiä puita ja pensaita.

Oli varhainen aamu ja ihmisiä oli liikkeellä vähän. Kävelin puoli tuntia yksikseni. Sitten vastaani juoksi venäläinen tyttö, johon törmäsin usein aamuisin bulevardilla. Hihkaisin ja heilutin hänelle kättä innoissani.

”Hei, osaisitko auttaa? Olen eksynyt”, tunnustin nolona.

”Sinähän tunnet nämä kulmat paremmin kuin minä”, tyttö nauroi. Hän luuli, että vitsailen.

”Olen tosissani. En tiedä, missä olen.”

”Meillä on sanonta: jos et tiedä minne mennä, seuraa nenääsi”, tyttö sanoi, pörrötti Johnin turkkia hyväntuulisena ja spurttasi tiehensä.

Turhauduin. Kaipasin ilmansuuntia aforismien sijaan. Olin tarponut ties kuinka monta tuntia tietämättä yhtään, missä olin. Sain kuitenkin tytön ohjeesta idean. Höllensin remmiä ja annoin Johnin näyttää suunnan.

Saimme lentävän lähdön, sillä John oli äkännyt ruohikosta kissan. Kissa oli nopeampi ja pakeni puuhun. Se tiiraili maassa reuhaavaa koiraa huolestuneena. John oli kiihkoissaan, ja minä kiskoin koiraa kaikin voimin remmistä. Johnista oli tullut yhä voimakkaampi. Aiemmin olin pitänyt hänet aisoissa yhdellä kädellä, mutta nyt sain roikkua hihnassa molemmin käsin ja harata vastaan koko painollani.

Harmillisesta takaiskusta toivuttuaan John alkoi nuuskia tormakkaana. Toivoin, että nyt tärppäisi. Koira kiskoi

taas niin, että minunkin oli pistettävä juoksuksi, mutta meno vaikutti lupaavalta. Ehkä löytäisimme viimeinkin ulos! Ravasimme puiston kävelyteitä vimmattua vauhtia. Hiki valui otsalta ja kainaloista. Kosteankuuma ilma liimasi vaatteet ihoon, mutta epämukavuus palkittiin. Näin edessäni saman punaisen portin, josta olin astunut sisään, ja sen takana siinsivät tutut talot. Kaupunki oli ennallaan, tosin eläinkauppaa ei näkynyt. Oli vain tyhjä joutomaa, jossa olin huhuillut mustaa kissaystävääni yhtä merkillistä kokemusta köyhempänä.

Oli kysyttävä neuvoa. Jalkakäytävällä pienen ruokakaupan edessä hääri vanhempi rouva. Hän pesi kaupan rappusia selkä kyyryssä, niin että mustat nailoniset polvisukat vilkkuivat hameen alta. Kysyin osaisiko nainen auttaa, mutta hän pudisteli naama rypyssä päätään:

”*Inasaridze qucha? Me ar vitsi.*”

Olin uumoillut, että tästä ei tulisi ihan helppoa. Vannoin pärjääväni omin avuin, mutta mieleni muuttui, kun näin puistossa tutun kadunlakaisijan. Ehkä yrittäisin uudelleen. Mies hymyili minulle aina ystävällisesti, vaikka olimme vaihtaneet bulevardilla vain muutaman kohteliaisuuden. Säntäsin hänen pakeilleen.

”Älä luovuta, vaikka et ymmärtäisikään kaikkea”, kadunlakaisija vastasi väistellen. ”Tämä maa koettelee kävijöitä. Mikään ei ole sitä, miltä se näyttää.”

”Saattaa olla, mutta miten löydän takaisin”, tiedustelin epätoivoisena.

”Takaisin mihin”, kadunlakaisija kysyi.

”Kotiin.”

”Niinpä, niinpä”, kadunlakaisija sanoi ja nyökytteli minulle päätään yhtä ymmärtäväisesti kuin viinuri. Sitten hän uppoutui työhönsä ja sulki korvansa.

Miten tässä tuppukylässä ei tunnettu suuntia? Katumme oli sen verran iso ja sen varrella sijaitsi niin suosittuja kauppoja, että ihmisten oli pakko tietää se. Toisaalta täytyi olla täysi tollo, että onnistui eksymään

näin pienessä kaupungissa. Paikalliset vähät välittivät kadunnimistä, koska löysivät perille ilmankin.

John oli ollut ylivoimaisesti paras oppaani tähän mennessä, joten luovutin ohjat takaisin hänelle. Se tiesi uutta ravia. Meno oli määrätietoista ja herätti toivoa. Ehkä Johnkin oli saanut tarpeekseen kyläluutailusta ja halusi omaan petiinsä lepäämään. Arpani ei voittanut. John kiskoi minut lihakaupalle, josta jaettiin juuri kulkukoirille luita. John rohmusi vahvimman oikeudella suurimman ja etsiytyi rauhalliseen nurkkaukseen nauttimaan aarteestaan. Lysähdin bussipysäkin penkille. Pääsisinkö ikinä kotiin vai pitäisikö oikaista tähän? Ainakin olisi katto pään päällä sateensuojaksi.

Johnilla ei ollut kiirettä. Koiran hampaat työskentelivät hartaasti lähes metrin mittaisen makupalan kimpussa. Tuijotin apaattisena tyhjyyteen. Havahduin vasta kun näin Nikolain köpöttelevän tutussa valkoisessa lannevaatteessaan tien toisella puolella. Mies näytti olevan jälleen oma itsensä.

”Nikolai, hei, odota, pysähdy, älä mene”, huusin ja säntäsin pystyyn, mutta Nikolai jatkoi matkaansa eikä kuullut. Huhuilin turhaan perään.

Rojahdin takaisin penkille Johnin viereen ja oivalsin yhtäkkiä jotain, mikä herätti minut kuin pitkästä unesta. Tajusin, että en voinut odottaa jonkun muun tekevän ratkaisuja puolestani. En voinut odottaa vastauksia sen paremmin Nikolailta kuin muiltakaan sattuman tielleni johdattamilta ihmisiltä. Minun oli vastattava itse omiin kysymyksiini. Asia oli harvinaisen selvä ja yksinkertainen, mutta olin kolunnut sen ymmärtääkseni puoli maailmaa. Olin odottanut, että jokin, joku toinen ihminen, kokemus tai tilanne, kirkastaisi minulle elämäni tarkoituksen. Odotus oli turhaa. Minun oli itse luotava elämälleni tarkoitus.

Mitä se tarkoitti? Vastaus odotti kirkkaana mielessäni: unelmieni toteuttamista. En halunnut uskoa pessimistejä,

jotka yrittivät survoa minut takaisin massaan. ”Kohta olet naimisissa, kahden lapsen isä, asuntovelallinen ja uraputkessa. Siinä ovat unelmasi ja vapautesi”, korvissani kaikui. Minä uskoin, että unelmistaan voi tehdä totta. Vaikka siitä seuraa haasteita ja epäonnistumisia, se on vaivan väärti. Oma elämä on elettävä omannäköisesti.

Halusin olla rohkea, kohdata pelkoni ja selvittää, millainen ihminen minä olin. Paikkani ja tehtäväni tässä maailmassa eivät selviäisi tuumimalla vaan toimimalla. ”Olemme sitä mitä teemme, emme sitä mitä sanomme, haluamme tai luulemme olevamme”, oli Nikolai minulle opettanut.

Matkani tähän ratkaisevaan oivallukseen oli alkanut puistosta. Tajusin, että Joulumaa oli alitajuntani, jossa mennyt, nykyisyys ja tulevaisuus kohtasivat. Olin löytänyt intuition lähteen ja imeytynyt elämänvirtaan, jossa kaikkien ihmisten tarinat ja menneisyys elivät yhteen kietoutuneina. Olin kulkenut polkuja ja yrittänyt järkeillä, mutta se ei auttanut, sillä alitajunta noudatti omaa logiikkaansa. Piti unohtaa järki, muiden ihmisten neuvot ja kohtalo, ja luottaa niiden sijaan vaistoon kuten Nikolai neuvoi.

Ivankin oli ollut oikeassa. Valaistumiseni oli alkanut heti, kun hyväksyin hänen haasteensa ja hylkäsin tutun ja turvallisen. Olin hypännyt rotkon reunan yli katsomatta eteeni ja jäämättä kuuntelemaan vaaroista varoittavia.

Säntäsin pystyyn ja kytkin Johnin takaisin remmiin. Nyt mennään, meillä on kiire, ilmoitin. Koira katsoi minua ihmeissään ja nousi vastentahtoisesti ylös. Luu oli kesken. Hetken vastaan harattuaan John nappasi aarteen suuhunsa. Kaluamisen riemu vaihtui luulla pätemiseksi. Sitä esiteltiin kuin harvinaista ja arvokasta metsästysmuistoa.

Halusin löytää Nikolain ja raportoida hänelle oivallukseni. En tiennyt, mistä hänet tähän aikaan päivästä löytäisi, mutta kiertelin lähikortteleita. Hän ei voinut

olla kaukana, koska olin juuri nähnyt hänen pyörähtävän näillä kulmilla. Risteilin katuja niin, että ne alkoivat näyttää yhä tutummilta. Kun palasin lopulta Parnavaz Mepelle, eläinkauppakin oli palannut vanhalle paikalleen. Jopa musta kissa nukkui tutulla paikallaan kukkalaatikossa ja sai Johnin vauhkoontumaan.

Olin kumartunut rapsuttamaan kissaneitiä, kun takaani kuului iloinen *Privjet!* Pyörähdin ympäri. Se oli Nikolai! Olin niin innostunut, etten tiennyt mistä aloittaa.

”Rauhallisesti, rauhallisesti. Meillä on kaikki aika maailmassa. Yhä edelleen”, Nikolai rauhoitteli aistiessaan kiihtymiseni.

Kerroin seikkailuistani Joulumaassa, jotka olivat auttaneet minut oivaltamaan, että kaikista kysymyksistä käänteentekevin oli: ”Kuka minä olen?” Me kaikki havainnoimme muita ja ympäristöämme, mutta sukellamme pinnanalaiseen intuition valtakuntaan vasta kun tarkkailemme itseämme ja kyseenalaistamme oman olemassaolomme. Se on kuin kopernikaaninen vallankumous, joka näyttää, että egomme ja järkemme ovat vain pikkuriikkisiä osia meistä. Ne palvelevat paljon mahtavampaa voimaa, alitajuntaa. Tehtävämme on vapautua minuutemme kahleista, sillä vasta silloin voimme ymmärtää itseämme, muita ihmisiä ja elämää.

Miten olin saapunut tähän pisteeseen? Tavanomaiset koordinaattini ajasta ja paikasta olivat järkkyneet. Olin kokenut puistossa ikuisuuden ja tarttunut hetkeen pitämättä mitään itsestäänselvänä. Kun harhailin puiston polkuja eteenpäin, olin avoin yllätyksille. Mikä tahansa oli mahdollista.

Mihin nämä oivallukset johtivat? Tiesin, että arki ja uraputki, opiskelu, työ ja perheen perustaminen eivät olleet minua varten. Se oli sääntöjen ja järjen valtakuntaa, jossa tavoiteltiin virtaviivaisia ja tehokkaita saavutuksia, suoritettiin velvollisuuksia ja pelattiin varman päälle. Sieltä puuttuivat mysteerit, epävarmuus

ja todentamattomat väitteet. Oli vain oikeita ja vääriä vastauksia ja elämäntapoja.

Uskoin imeytyneeni elämän virtaan, josta ei ollut paluuta. Tapahtumaketju oli käynnistynyt kotoa Etelä-Afrikan sairaalasta ja kuljettanut minut eri maiden ja kokemusten kautta tänne Batumiin. Olin tavannut ihmisiä, joista jokainen oli valmistanut minua tähän hetkeen. Me olimme kaikki yhtä. Olin Nikolai ja Ivan, ja Nino ja Alex, ja kaikki ne ihmiset, joita olin elämässäni tavannut. Olin oppinut heiltä kaikilta tärkeitä asioita, jotka oli nyt aika ottaa käyttöön. Tiesin pyrkiväni kohti elämän suurinta päämäärää. En tiennyt mitä, mutta epätietoisuus ei häirinnyt minua. Tulevaisuus tarjosi minulle enemmän mahdollisuuksia kuin uhkia.

Mitä minun piti tehdä vai pitikö minun tehdä mitään? Katsoin jaloissani makaavaa Johnia, joka oli palannut luunsa pariin. Hän muistutti minua siitä, että elämän tarkoitus saattoi olla kaikessa yksinkertaisuudessaan elämässä itsessään, ei sen ulkopuolisessa. Nauttia, tarkkailla, tehdä, osallistua tai yksinkertaisesti vain elää ja olla. Nikolai oli ollut oikeassa sanoessaan, että John oli minulle täydellinen henkiopas.

”Oivia oivalluksia”, Nikolai sanoi.

”Kiitos sinun ja Johnin”, kiittelin.

Jätin kertomatta, että olin törmännyt Joulumaassa Nikolain kaksoisolentoon, joka oli ollut tämän hyvän tahdon lähettilään irvikuva. Se kaikki oli ollut mielikuvitukseni tuotetta. Olin nähnyt mustan valkoisena ja valkoisen mustana ymmärtääkseni, että meissä kaikissa on kumpaakin. Mikään ei ole yksiselitteistä ja juuri se tekee elämästä mielenkiintoisen. Meissä on mahdollisuuksia moneen, ja vain toiminta paljastaa, mitä puolia me käytämme.

Tunsin oivalluksestani syvää kiitollisuutta Nikolaita kohtaan.

”Onko jotain, mitä voin tehdä hyväksesi”, kysyin.

”On”, Nikolai vastasi kainostelematta. Hän katsoi minua pilke silmäkulmassa ja antoi minun hetken arvuutella, mitä hän hautoi mielessään.

Aina kun minulta oli pyydetty apua tai olin itse pyytänyt sitä, koko elämäni oli mennyt uusiksi. Olin tutustunut uusiin ihmisiin tai tullut äkkiarvaamatta koiranomistajaksi. Mitä mahtoi tapahtua seuraavaksi? En enää odottanut Nikolain pyyntöä kuin osviittaa tulevaisuuteen. Se olisi vain yksi haaste tiellä, jota raivasin itselleni.

”Kerro mitä voin tehdä”, sanoin.

”Järjestä minulle ja Ivanille shakkiottelu. Haluan tutustua häneen uudelleen tyhjältä pöydältä. Ivan on hyvä shakissa enkä minäkään ole ihan onneton. Se olisi mainio tapa kohdata ja toivon mukaan myös löytää toisemme uudelleen”, Nikolai vastasi.

Paiskasimme kättä. Saattaisin mielelläni kaksi murhan erottamaa ystävystä takaisin yhteen, enkä tietenkään tehnyt sitä pyyteettömästi. Tapaaminen tarjoaisi minulle erinomaisen tilaisuuden tutustua Nikolaihin ja Ivaniin paremmin. Keitä nämä kaksi elämäni myllännyttä miestä oikein olivat?

საქართველო - დედოფლების ქვეყანა
GEORGIA - COUNTRY OF QUEENS

SHAKKIMATSI

Nathan

Sinä iltana meri myrskysi. Aallot kiipesivät metrin korkeuteen. Ne näyttivät kaukaa mustilta kuten Mustassameressä kuuluukin, mutta rantaan pärskähtäessään ne hajosivat hienoksi valkoiseksi vaahdoksi. Vettä oli pyyhkiytynyt bulevardille asti. Siellä lojui kiviä, hiekkaa ja karahkoja. Katselimme Johnin kanssa, kuinka katusiivoojat lapioivat roippeita rantakiville. Tehtävä oli loputon, sillä hetkeksi tauonnut sade oli alkamassa uudelleen. Meri huuhtoisi pian kaiken takaisin bulevardille.

Ensimmäiset sadepisarat tippuivat jo taivaalta, mutta halusin kuunnella vielä hetken väsymättömänä möyryävää merta. Rakastin näitä päiviä, jotka olivat täynnä lempeää raivoa. Kotona Durbanissa tyrskyt olivat tuhoisampia. Vesi lensi trooppisissa myräköissä vaakasuoraan ja monin paikoin tulvi. Kevytrakenteiset hökkelit hajosivat ja ihmisiä hukkui.

Kun sade yltyi, pistimme Johnin kanssa juoksuksi. Koira innostui aina vauhdista. Hän laukkasi vierellä pää ylös alas pomppien ja kieli tuulessa lepattaen kuin Kelju K. Kojootti maantiekiitäjien kintereillä. Kiskoin raikasta meri-ilmaa keuhkoihin. Se virkisti sisällä kökkimisen jälkeen yhtä tehokkaasti kuin uimahallin karkaisuallas.

Olin tehnyt koko päivän valmisteluja: levittänyt ruokasalin pitkälle pöydälle pesulasta palanneen valkoisen liinan, nostanut esiin hopeiset, kuusihaaraiset kynttilänjalat ja kattanut lautaset, ruokailuvälineet ja viinilasit piirun päälle paikoilleen. Olin esteetikko, ja yksityiskohdat olivat minulle elintärkeitä. Saatoin hioa haarukan paikkaa loputtomiin. Illan menu oli myös minun miettimäni. Tarjoaisin vieraille *palak paneeria* basmatiriisipedillä

äitini reseptillä. Ruokajuomaksi olin valinnut pari pulloa samaa qvevri-viiniä, jota viinuri oli juottanut minulle Joulumaassa. Se parantaisi paatuneimmankin pahantekijän ja kirvoittaisi kielenkannat.

Kun saavuimme takaisin kämpille, syöksyin suihkuun lämmittelemään. Annoin kuuman veden karkottaa sateen synnyttämän vilun. Tunnustelin tyytyväisenä, miten lämpö levisi sormiin ja varpaisiin. Ulkona oli parikymmentä astetta, mutta pudotus yli kolmestakymmenestä oli saanut sään tuntumaan kylmältä. Kun suihkukaappi alkoi muistuttaa turkkilaista saunaa, käänsin hanan kaakkoon, nappasin paksun kylpytakkini naulasta ja astuin tohveleihin. Kuului kotoinen ujellus. Vesipannu vihelsi hellalla.

Laitoin keittiössä teen hautumaan ja siirryin olohuoneen sohvalle chillaamaan. Elämäni oli ylellistä. Vain nainen uupui, mikä toi tietenkin mieleeni Anastasian. Kuvittelin, miltä hän näyttäisi vieressäni kylpytakki päällä, meikittä ja valkoinen pyyhe päässään turbaanina. Hän oli luonnonkaunis. Kuinka mielelläni olisin jakanut tämän hetken hänen kanssaan!

Karistin kaihon keskittymällä koitokseen. Tunnistaisiko Ivan Nikolain? Saisiko tapaaminen hänen muistinsa palaamaan ja jos niin kävisi, olisiko se hyvä vai huono asia? Ivan oli häivyttänyt hirmuteon mielestään muistinmenetyksellä. Vaikka Nikolai oli antanut Ivanille anteeksi, pystyisikö Ivan antamaan anteeksi itselleen?

Selailin soittolistojani ja mietin musiikkia. Klassista vai jazzia? Päädyin pitkän harkinnan jälkeen saksofonimusiikkiin. Siinä ei voinut mennä vikaan, sillä en tuntenut ketään, jolla olisi soittimen äänestä fobia. Se ei ollut niin kimeä kuin viulu ja paljon pehmeämpi kuin trumpetti. Minun mielessäni saksofoni sointui sulavasti sateiseen säähän, kun kaupungin valot kuulsivat veden viruttaman ikkunan läpi. Oliko mitään romanttisempaa?

Kello kävi kahdeksaa. Oli aika pukeutua valkoiseen kauluspaitaan ja mustiin housuihin. Tietyt tilaisuudet

tuli toteuttaa tyylillä, ja tämä ilta kuului niihin. En ollut jättänyt mitään sattuman varaan. Ruoka odotti keittiössä puolivalmiina. Kun vieraat tulisivat, esittelisin heidät toisilleen ja vetäytyisin itse hienovaraisesti keittiöön, jotta he saisivat viettää hetken kahdestaan. Kun he rupattelisivat, minä napsauttaisin riisinkeittimen päälle, avaisin viinin ilmaantumaan ja pistäisin pinaatit ja juustot pannulle paistumaan.

Ovikello soi. John alkoi haukkua ja linnoittautui oven eteen hurjasti häntäänsä vispaten. Koira oli aina innoissaan vieraista, vaikka tunne ei yleensä ollut molemminpuolinen. Raotin ovea varovasti, ettei yli-innokas karvakasa syöksyisi tulijan kimppuun, ja pitelin koiraa vielä varmuuden vuoksi pannasta. Räyhäys laantui heti kun John näki oven taakse. Siellä odotti Ivan. Edes virtsantuoksu ei ollut antanut tulokasta ilmi koiralle. Ivan oli laittautunut mustaan smokkiin, kiiltonahkakenkiin ja rusettiin. Puku oli aistikas ja istui kuin räätälillä teetetty. Pitkä rastatukka oli keritty siististi taakse pompulalla, ja miehen ympärillä leijui tyyriin partaveden tuoksu.

”Tervetuloa”, sanoin ja ohjasin Ivanin sisälle. Johnin komensin sivummalle, sillä koira oli vieraasta niin ylivirittynyt, että tukki koko tilan tohotuksellaan.

”Tuliaisia”, Ivan sanoi ja veti selkänsä takaa metallisen putkilon. Sen sisällä oli pullo single malt -viskiä.

Pyörittelin kallista lahjaa kädessäni ja mietin, montako turistia romanikakarat olivat putsanneet sen maksamiseksi. Oli varmasti parempi, että en tiennyt, joten otin pullon kiitollisena vastaan. Se tekisi siistin säväyksen illallispöytään.

Ohjasin Ivanin olohuoneeseen, ja kuten yleensä kyläilijöiden saapuessa, juutuimme maisemaan. Myrskypilvet tekivät illasta pimeän ja sitäkin tunnelmallisemman. Ivan ei tuntunut kiinnittävän mitään huomiota asuntomme prameisiin puitteisiin. Keskustelumme solahti silmänräpäyksessä tutuille urille.

”Joko olet lopettanut harekrishnailun ja päättänyt, kuka haluat olla isona”, Ivan kysyi.

”Minkä harekrishnailun”, kysyin huvittuneena.

”Olet esiintynyt asuntosijoittajana ja tasa-arvohörhönä, ateistina ja harekrishnana, järjen orjana ja intuition opetuslapsena. Kuka oikein olet?”

”Voisin kysyä samaa herra jehovantodistaja, ortodoksipappi, rakennuttaja ja taskuvarasliigan johtaja”, nauroin.

”Touché”, Ivan riemuitsi. ”Unohdit venäläisen vakoojan.”

”Mikä näistä on todellinen Ivan?”

”Todellista Ivania ei ole. Ivan on joukko mielenkiintoisia tapahtumia ja tekoja vailla päätä ja häntää.”

Tuijotin Ivania ihmeissäni. Mies muuttui alati arvoituksellisemmaksi. Hänen puheensa kuulosti Nikolailta. Oliko Ivan opiskellut idän filosofioita vai mistä hän oli kuullut mushinista?

”Minuus on pelkkää harhaa. Elämämme on puhdasta sattumaa vailla tolkkua tai muuta minuuden sidosainesta, mutta ihmiset eivät kestä kuulla sitä. Se on heistä kuin huono vitsi”, Ivan jatkoi.

”Tarkoitatko, että olen etsinyt itseäni turhaan kaikki nämä vuodet, vaikka pelkkä peiliin pällistely olisi piisannut”, kysyin kieli poskessa.

”Oho, aivosi alkavat uhkaavasti herätä”, Ivan piruili. ”Meillä ei ole pysyvää persoonallisuutta. Eilispäivän minä ei ole sama kuin tämänpäiväinen. Kuten Herakleitos jo havainnoi: kaikki virtaa.”

”Monia jatkuva muutos rassaa”, virkoin vastahankaan. ”Nuorena haluaa vielä vääntää vitsaa ja kokeilla kaikenlaista, mutta kolmikymppisenä pestaudutaan, pariudutaan, perheellistytään ja paikallistutaan.”

”Sovinnainen oodi soveliaisuudelle”, Ivan torppasi ajatuksen ja paasasi perään: ”Kuka haluaa olla pystyyn kuollut sivuhenkilö tappavan tylsässä saippuaoopperassa, kun voisi valita tieteisseikkailun. Siinä saa vaihtaa

useammin pukua, peruukkia ja planeettaa.”

”Kaikki eivät innostu scifistä”, estelin ja mietin, pitäisikö Ivan Nikolaitakin tylsänä poroporvarina, joka ei osannut irrotella. Nikolailla tuntui olevan yksi ainoa vakaa persoonallisuus: viisaan tietäjän.

Samassa ovikello soi ja päällepäsmäri John säntäsi ovelle haukkumaan. Kun lukko rapsahti auki ja raotin ovea, John änki tohkeissaan oven raosta ulos ja hyppäsi Nikolain päälle naamaa nuolemaan. En ehtinyt estellä.

”Olen pahoillani. Koulutus on vielä kesken”, harmittelin. ”John käy helposti ylikierroksilla ja silloin koiralle on turha yrittää sanoa mitään. Aivot menevät pois päältä ja vaistot ottavat vallan.”

”Koulutus ottaa aikansa itse kullakin”, Nikolai vastasi ja iski silmää.

Hymähdin. Puhuiko hän koirasta, minusta, meistä molemmista, meistä kaikista, itsestään, Ivanista, vai ei kenestäkään? Oliko sillä oikeastaan mitään väliä?

Nikolai oli sonnustautunut samanlaiseen smokkiin ja kiiltonahkakenkiin kuin Ivan, mutta vitivalkoisiin. Oliko vanhoilla kaveruksilla telepaattinen yhteys vai tapasivatko georgialaiset ilmaantua aina illanistujaisiin ykkösissään? Pudistelin Nikolain smokista huolestuneena tassunjälkiä ja karvapalleroita.

”Ei huolta. Tassut olivat kuivat ja karva irtonaista”, Nikolai rauhoitteli. Hän kääntyi Johnin puoleen. ”Miten sinusta ikinä saadaan koulittua salonkikelpoinen, kun olet tuollainen rasavilli? Hienot neidit eivät hypi ja hauku vaan istuvat nätisti paikallaan ja ojentavat korkeintaan tassunsa käskystä käteltäväksi.”

John katsoi Nikolaita pää kallellaan, haukotteli ja lipaisi kielellään tämän kiiltävää kenkää. Oliko se anteeksipyyntö, kiintymyksen osoitus vai oliko kengälle joskus tipahtanut jotain koiran mielestä maukasta?

Johdatin Nikolain eteisestä olohuoneeseen. Olin miettinyt etukäteen erilaisia tapoja esitellä miehet toisilleen.

”Ivan, tässä on Nikolai, oppi-isäni Batumista”. ”Ivan, tässä on Nikolai, toinen batumilainen. Teillä on varmasti yhteisiä tuttuja.” Vai kenties: ”Ivan, tässä on Nikolai, jota ammuit päähän vuosikymmeniä sitten, mutta epäonnistuit kurjasti. Uhrisi nousi kuolleista.” Esittely sujui kuitenkin aivan toisin kuin olin kuvitellut. Ivan virnisti Nikolain nähdessään, ja Nikolai ryntäsi suutelemaan miestä tuttavallisesti kummallekin poskelle. Hehän tunsivat toisensa! Mihin rooliin minua oli tarvittu tässä teatterissa?

”Mitä ihmettä”, sain henkäistyä ennen kuin rojahdin hämmästyksestä sohvalle. ”Mitkä kertomistanne tarinoista olivat totta?”

Katselin vuoron perään kumpaakin veijaria, jotka myhäilivät partoihinsa.

”Kaikki. Tai ainakin melkein. No, jos ollaan ihan rehellisiä niin ainakin osa. Tosiasiassa totuus on kovin yliarvostettua, joten olisiko se niin paha asia, jos kaikki olisikin ollut puhdasta potaskaa”, Nikolai kysyi. Hän istui viereeni ja laski kätensä rauhoittavasti olkapäälleni.

”Puhdasta potaskaa”, matkin ivallisesti. ”Miksi ihmeessä valehtelitte minulle?”

En suuttunut helposti, mutta nyt minua oli käytetty härskisti hyväksi. Millä oikeudella minua oli vedätetty? Vai olisiko syytä aloittaa siitä, mitkä kaksikon tarinoista eivät olleet tosia?

”Ivan ei murhannut minua”, Nikolai vastasi.

”Ei tietenkään, tarina olikin aivan liian paksua pajunköyttä ollakseen totta. Mutta miksi piti valehdella ja teeskennellä, että ette tunteneet toisianne? Kävikö aika pitkäksi? Tarvitsitteko jonkun helposti höynäytettävän huvitukseksenne”, tivasin kiukkuisena.

”Meidän piti saada mielenkiintosi herätettyä”, Nikolai jatkoi. ”Ja onnistuimme siinä.”

”Ahaa. Kaikki keinot ovat siis sallittuja kuten sodassa, kunhan vain tavoitteet saavutetaan. Niinkö? Miten tämä

istuu saarnaamaasi hyvän tahdon filosofiaan, jossa kaikki ovat universumin kanssa yhtä ja elävät sovussa ja onnellisesti keskenään", pistelin pilkallisesti. En ollut tuntenut itseäni vähään aikaan yhtä typeräksi. Nikolain tarina oli ollut täynnä aukkoja, mutta olin antanut sen mennä täydestä.

"Oivalsit tarinan avulla asioita, joita olisit muuten märehtinyt turhaan vuosikausia", Nikolai vastasi.

"Ja mitä minä tästä kaikesta opin? Älä luota ryssiin?"

"Opit läksyn intuitiosta. Älysi varoitti, että tarina kuulosti liian uskomattomalta ollakseen totta. Miten joku voisi nousta kuolleista ja jatkaa elämäänsä paitsi ehkä uskonnollisissa legendoissa? Miten päähän ammutusta luodista olisi voinut selvitä hengissä, ja miten trauma olisi vienyt murhaajalta muistin edeltävien vuosien tapahtumista? Järkesi sanoi, että tarina oli hihasta ravistettu, mutta intuitiosi kehotti katsomaan sen loppuun todenperäisyydestä piittaamatta. Voitit ennakkoluulosi ja kuuntelit sisintäsi. Pääsit irti ahtaista totuuskäsityksistä ja ymmärsit tiedostamatta, että tarinan todenperäisyydellä ei ollut mitään väliä. Ratkaisevaa oli se, mihin tarina sinut johdatti, ja mitä oivalsit tämän matkan varrella minuudestasi."

"Ja mitäkö mahdoin oivaltaa? Että olin tarpeeksi typerä kahden venäläisen hullun vedätettäväksi", puuskahdin kiukuissani.

"Soosoosooosooo", Nikolai rauhoitteli. "Kiukku on osa oivallusta. Suomut tippuvat silmiltä. Meillä mentoreilla on prosessissa epäkiitollinen tehtävä, sillä saamme vihat niskoillemme. Sokrateen sanoin: 'Ystäväni, et voi uskoa kuinka monet ihmiset vihastuvat minuun niin, että voisivat purra minua, kun otan heiltä pois heidän hölynpölynsä. He eivät tahdo uskoa, että teen sen silkasta hyvästä tahdosta.'"

Oli Nikolailla otsaa verrata itseään Sokrateehen! Mitä hän oikein kuvitteli itsestään? Mies oli pelkkä puoskari

ja pummi siinä missä Ivankin. Vaikka olin itsekin rinnastanut Nikolain ja Sokrateen, oli aivan eri asia kehua jotakuta toista kuin itseään. Silkkaa ylimielisyyttä, sanon minä. En aikonut kuunnella moista roskaa enää hetkeäkään kauempaa.

”Teidän olisi nyt korkea aika poistua”, käskin uhmakkaasti. ”Illan tavoite on saavutettu. Te tunnette toisenne ja voitte jatkaa juonimista keskenänne. Minä sanoudun irti tästä troikasta. Voitte viedä myös hurtan mukana. Koirahan oli osa konnankoukkua.”

Hain eteisestä remmin ja kiinnitin sen Johnin pantaan. Koira nuolaisi kasvojani kielellään ja tapitti minua hätääntyneenä ruskeilla silmillään. Kurkkua kuristi. Teki mieli heittäytyä koiran kaulaan ja vannoa ikuista ystävyyttä. En häviäisi mihinkään, olisin tässä nyt, aina ja iankaikkisesti. Me olimme erottamattomat. Pidättelin kyyneliä, kun tuuppasin hihnan Nikolaille.

”Eipäs hötkyillä. Oli meillä taka-ajatuskin”, hiljaa sivusta seurannut Ivan sanoi rauhallisesti. Seurasi kiusallinen muutaman minuutin hiljainen hetki menetetyn luottamuksen muistolle.

”No tulihan se sieltä kaiken lässytyksen jälkeen. ’Sinun parhaaksesi’, ’sinä oivalsit’, ’olet oppinut’”, matkin Nikolaita. ”Sen kun kakaisette suoraan, mitä haluatte. Jos olette rahan perässä, ette olisi voineet valita huonompaa uhria. Asunto ei ole minun. Olen köyhä reppureissaaja.”

”Raha ei meitä kiinnosta”, Ivan retosteli. ”Tarvitsemme apuasi ihan muuhun.”

”Miten ihmeessä kuvittelette, että auttaisin teitä kaiken tämän vehkeilyn jälkeen”, hymähdin.

”Emme tiedäkään sitä vielä”, Ivan vastasi. ”Se selviää shakkiottelun jälkeen.”

”Illanvietto on ohi. Painukaa pelaamaan pelejänne muualle”, sanoin painokkaasti. Kävelin kohti eteistä ja tapailin ulko-ovea todistaakseni, että olen tosissani.

”Olen varma, että tarjouksemme kiinnostaa. Kysymys

on sinun, Johnin ja koko Georgian tulevaisuudesta”, Nikolai sanoi.

Kurtistin kulmiani.

”Oletko pestautunut ennustajaeukoksi vai mitä oikein horiset”, pilkkasin.

”Mitä jos nauttisimme kaikessa rauhassa illallista ja antaisimme harmistuksen hiipua. Pelataan sen jälkeen erä shakkia ja katsotaan, miten ottelu päättyy”, Nikolai sovitteli.

Yllätin itseni myöntymällä, vaikkakin vastahakoisesti. Olin lupautunut järjestämään ottelun eikä sopimusten rikkominen kuulunut käytöstapoihini. Kävelin keittiöön kiukuissani. Räppäsin riisinkeittimen päälle ja paiskasin paistinpannun liedelle. Sappi kiehui kilpaa öljyn kanssa, kun käristin juustokimpaleita upporasvassa. Äidilläni on tapana tokaista, että tunteet tarttuvat kokkaajasta kasviksiin. Siksi pitää aina muistaa kysyä, kenen mielenliikkeitä sitä lautaseltaan suuhunsa lapioi. Tänään olisi tarjolla aimo annos kitkeryyttä, mutta sehän sopii paikalliseen pinaattiin, päättelin pilkallisesti.

Kävin lorauttamassa viiniä laseihin ja huomasin Nikolain ja Ivanin istuneen omatoimisesti ruokapöytään. Mietin, piilottaisinko aterimet käytännön pilana, kun tarjolla oli aitoa intialaista ruokaa. Saisin naureskella, kun äijät pyörittelisivät riisipalloja paljain käsin, mutta annoin olla. Se olisi ollut lapsellista kiukuttelua. Päätin viedä illan kunnialla loppuun lankeamatta halpoihin houkutuksiin.

Ruuasta tuli kitkerän sijaan maukasta, ja viinin vahvuus ja aistikkuus terästivät lempeähköä vihreää chiliä. Olin tyytyväinen tulokseen. Nikolai arasteli mausteita ja siirteli chilejä lautasen reunalle, mutta Ivan maiskutteli menemään tyytyväisen näköisenä. Molemmat olivat ripustaneet isot kankaiset lautasliinat smokkiensa suojaksi. Vaikka tulinen ruoka ei maistunut Johnille, hän kiehnäsi toiveikkaana pöydän vieressä kerjäämässä. Olin yrittänyt kitkeä käytöstä pois, mutta se oli kadulta opittu

selviytymiskeino, joka istui tiukassa. Lopulta oli kyörättävä koira omaan nurkkaansa sohvan päähän niskasta retuuttamalla. Pienikin lipsahdus kostautui Johnin kanssa satakertaisesti. Yhtä onnetonta töppäystä sai oikoa viikkoja turhaan.

Söimme syvän hiljaisuuden äärellä. Tunnelmaa sähköisti ulkona puhjennut rajuilma. Salamat räiskivät taivaalla, ukkonen jyrähteli ja sade piiskasi lasia. Olin päättänyt olla kysymättä Nikolailta mitään. En halunnut osoittaa minkäänlaista kiinnostusta kaksikon konnuuksiin.

Nikolai söi ronkeloinniltaan hitaimmin. Kun hän sai viimein lautasensa tyhjäksi, siivosin pöydän ja etsin Alexin shakkilaudan. Entisissä neuvostomaissa kaikki pelaavat shakkia. Anastasian setä oli intohimoinen harrastaja ja perehdytti minut lajin historiaan Ukrainassa asuessamme. Shakkia opiskeltiin kommunismin aikaan ammattimaisesti, sillä sitä käytettiin työkaluna sotilaskoulutuksessa ja puolueen johtotehtäviin valmentautumisessa. Sittemmin peliä opetettiin myös työläisille, koska sen uskottiin kerryttävän kulttuurista pääomaa. Vankka perusta takasi, että Neuvostoliitto oli shakissa yhtä voittamaton kuin voimistelussa. Lähes kaikki maailman parhaat shakkimestarit toisen maailmansodan jälkeen ovat tulleet Neuvostoliitosta.

Ivan ja Nikolai riisuivat takkinsa ja ripustivat ne suurieleisesti tuolien selkänojille. He käärivät hihansa, istuivat alas ja ottivat ryhdikkään asennon. Valmistelut muistuttivat entisajan kaksintaistelua. Pörhistelyllä puntaroitiin vastapelurin valmiustilaa.

Nikolai sai kolikolta valkoiset pelinappulat, Ivan mustat. Ensimmäinen siirto kuului siis Nikolaille, mikä oli tilastojen valossa etu. Valkoiset voittavat peleissä keskimäärin useammin kuin mustat. Joidenkin asiantuntijoiden mukaan kyse on kolonialismin sijaan psykologiasta, jonka vaikutukset voivat olla arvaamattomat. Vaikka avaussiirto

antaa itseluottamusta, se voi myös prässätä voittoon, mikä saattaa kääntyä pelin kuluessa kiviriipaksi.

Katselin mustaa Ivania ja valkoista Nikolaita. En voinut olla ajattelematta tilanteen symboliikkaa.

”Hyvä poliisi, paha poliisi”, huomautin sarkastisesti. ”Ja te yritítte sivistää minua sanomalla, että mustaa ja valkoista ei ole. On vain harmaan sävyjä.”

”Me venäläiset olemme tunteikkaita ja menemme äärilaidasta toiseen, mutta emme niinkään huoju hyvän ja pahan kuin pahan ja pahemman välillä”, Nikolai hymähti. ”Meillä on sanonta: jos tarjolla on kaksi pahaa, valitse kolmas.”

Ivan kuulosteli hetken keskusteluamme ja pomppasi ylös.

”Sain loistavan idean. Löytyykö talosta sakset ja punaista teippiä?”

Äimistelin kysymystä, mutta poistuin keittiöön etsimään tykötarpeita. Olimme sulloneet yhteen vetolaatikkoon tilpehööriä. Siellä piti olla ainakin jeesusteippiä, mutta kun pengoin laatikon pohjia myöten, löysin ohuen punaisen teippirullan. Vein askartelutarpeet Ivanille, joka leikkasi teippirullasta pieniä punaisia paloja ja kiinnitti ne pöydän reunaan.

”Teemme tällä viisiin”, Ivan avasi aivoitustaan. ”Merkkaamme puolet valkoisista ja puolet mustista nappuloista punaisella teipillä, samat nappulat kummastakin väristä. Minä pelaan teipillisillä, Nikolai teipittömillä. Näin saamme molemmat pelata yhtä aikaa mustilla ja valkoisilla.”

Ivan vilkaisi meitä voitonriemuisena.

”Loistavaa”, Nikolai huudahti. ”Että älysitkin.”

Miehet alkoivat yhteistuumin teippailla nappuloita. Lopputulos näytti minusta sekavalta. Ivan ja Nikolaikin mittailivat muunnosta arvioivasti, mutta nyökkäsivät lopulta toisilleen hyväksyvästi.

”Jos minä voitan, aloitamme operaation M. Jos taas

Ivan voittaa, käynnistämme operaation V", Nikolai ilmoitti juhlallisesti.

M ja V? Mitä v*****? Yrittikö Nikolai houkutella minua ylenmääräisellä mystiikalla? Olin päättänyt olla piittaamatta. Antaisin heidän pelata pelinsä, minkä jälkeen he saisivat luvan mennä matkoihinsa. Jos tapaisimme jatkossa kaupungilla, katsoisin poispäin ja kiirehtisin ohi monien muiden kaupunkilaisten tapaan. Olisin välinpitämätön, pidättyvä ja etäinen. Hieno suunnitelmani havainnollistaisi, että minua ei vedätetä kahdesti. Olin tukahduttanut intuitioni ja annoin järjen viedä niin kuin olisi pitänyt tehdä jo alusta alkaen. Onneksi mitään vakavampaa ei ollut ehtinyt sattua. Vain ylpeyteni pyryharakka oli saanut siipeensä.

Ottelu alkoi. Ivan ja Nikolai olivat päteviä pelaajia. Siirrot seurasivat toisiaan ripeään tahtiin eikä värimagiikan hävittäminen tuntunut haittaavan heitä. Minulle se teki pelin seuraamisen tuskalliseksi. Päätin keskittyä tarkkailemaan elekieltä siirtojen sijaan. Se tuotti yllätyksen. Olin uumoillut, että Nikolai tekisi siirtonsa intuitiivisesti, mutta hän pohti jokaista liikkua perinpohjin. Ivan sen sijaan pelasi pelottomasti. Hän uhrasi nappuloitaan holtittomasti ja hyödynsi Nikolain heikkouksia. Mietin, mistä ristiriita Nikolain persoonan ja pelityylin välillä mahtoi johtua. Mikä sai hänet shakissa laskelmoimaan, vaikka hän muuten uskoi intuitioon?

Kun Ivan läpäisi Nikolain kuningasta suojelevan rivistön, pelinappulat alkoivat huveta hurjaa vauhtia. Teipillisiä ja teipittömiä oli suurin piirtein saman verran. Miehet syventyivät siirtoihinsa ympäristöstä piittaamatta. Peli oli imaissut heidät mukaansa. Huoneessa vallitsi niin täydellinen hiljaisuus, että Ivanin äkkinäinen äännähdys säikäytti minut.

"Näpit irti nappuloistani", Ivan tiuskaisi.

"Olen pahoillani", Nikolai sanoi, mutta huomasin, että hän oli tahallaan koetellut Ivanin tarkkaavaisuutta.

”Luulit, etten huomaa”, Ivan kiukutteli.

”Ajatusvirhe, ei mitään sen vakavampaa”, Nikolai selitti ja hymyili Ivanille rauhoittavasti.

”Tunnen temppusi, senkin vanha ketku”, Ivan tuhahti. ”Ei ollut ensimmäinen eikä taatusti viimeinen kerta. Piiloudut pyhimysmäisen olemuksesi taakse, niin voit tehdä melkein mitä tahansa. Ihmiset pitävät sinua korkeintaan hulluna, mutta tulevatkin itse vedätetyiksi.”

”No no, kukas nyt puhuu”, Nikolai naurahti. ”Kusettajien kuningas.”

”Keskity, tai kuninkaasi kuolee”, Ivan varoitti.

”Kerro jotain uutta”, Nikolai huokasi ja selitti minulle: ”Ivan on shakissa lyömätön. Hänen siirtojaan on vaikea ennakoida. Hän etsii luovia ratkaisuja ja pelaa niin kuin elää, täysillä ja uhkarohkeasti.”

”Tiedätkö, mikä on Nikolain paras valtti”, Ivan kysyi ja katsoi pisteliäästi Nikolaita. ”Hän on hyvä bluffaamaan. Hän on laskeskelevinaan siirtojaan tarkasti, mutta se on kaikki pelkkää teatteria. Sitten hän tekee yhtäkkiä siirron, jossa ei ole mitään järkeä. Se paljastaa, että taas mennään.”

Ivanin analyysi selitti täydellisesti sen, miksi Nikolain persoona ja pelityyli erosivat niin rajusti toisistaan. En ymmärtänyt, miten tämä puoli Nikolaista oli jäänyt minulta kokonaan huomaamatta kuluneiden kuukausien aikana. Mahdoin olla herkkäuskoinen, mikä taas pisti kysymään, missä muussa minua oli petetty. Miesten hyväntuulinen nahistelu ja lojaalius toisiaan kohtaan pilasivat mököttämiseni. He olivat kuin vanha aviopari. He täydensivät toinen toistaan.

Nikolai johti, mutta Ivan jatkoi määrätietoisesti impulsiivisia temppujaan. Kun Nikolai vietti jälleen yhtä petollista mietintätaukoaan, kävin hakemassa viskilasit ja korkkasin Ivanin tuliaispullon. Nenääni tulvahtivat viskin voimakkaat aromit: savu ja terva. Kaataessani juomaa laseihin ihailin sen kullanruskeaa sävyä ja havahduin hetkeen. Mitä sitten, jos minua oli huijattu? Mitä järkeä

oli kantaa kaunaa, kun asian saattoi ohittaa olankohautuksella tai tässä tapauksessa viskinkulautuksella? Jos olin rehellinen itselleni, Nikolai oli oikeassa. En olisi oppinut läksyäni ilman hänen apuaan tai ainakin olisin hakannut päätäni turhaan seinään. Minulla ei ollut mitään menetettävää, ei edes mainetta varjeltavana. Saatoin olla juuri niin typerä ja naiivi kuin mitä oikeasti olin eikä sillä ollut mitään väliä.

Ihmettelin, kuinka helppoa täyskäännöksen tekeminen oli. Kiukkuni katosi, kun huljuttelin viskiä lasissa ja kuuntelin Ivanin ja Nikolain sukkelaa sanailua. Tuntui kotoisalta. Aivan kuin olisin ollut isän kanssa liikeneuvotteluissa, joissa vanhat parrat väänsivät kättä päivän politiikasta, hinnoista ja tuotteiden laadusta. Sekin oli peliä. Jokaisella oli omat siirtonsa, ja kaupanteko sujui hyvässä hengessä näennäisen sanaharkan siivittämänä.

”Shakki”, Ivan hihkaisi ja herätti minut ajatusteni raunioilta. Mitä oikein olin menettänyt?

Nikolai katsoi pelilautaa otsa rypyssä ja mietti mitä ilmeisimmin samaa. Tällä kertaa hän ei petkuttanut. Tilanne näytti hänen kannaltaan heikolta. Hetken harkittuaan Nikolai teki vastasiirron.

”Matti”, Ivan huudahti riemastuneena ja kaatoi Nikolain kuninkaan laudalle voitonriemuisena.

Nikolai huokasi raskaasti ja painoi päänsä käsiinsä, mutta vaistosin, että sekin oli teatteria. Pelaaminen ja voittaminen olivat tärkeämpiä Ivanille kuin Nikolaille.

”Jotenkin aavistin, että näin tässä taas käy. Usein mietin, miksi pelaan kanssasi, kun lopputulos on selvä jo ennen ensimmäistä siirtoa”, Nikolai sanoi ja nousi tuolilta kättelemään Ivanin.

”Paistaa se päivä risupartaankin”, Ivan vinoili eikä peitellyt tyytyväisyyttään.

Ojensin miehille lasit, ja Nikolai omaksui tamadan tehtävän.

”Ivanille. Parempi voitti jälleen kerran”, hän sanoi ja

kohotti lasiaan.

Ivan muikisteli tyytyväisenä huomiosta. Hän kulautti lasistaan ja maiskutti viskiä hartaana.

”Kunpa georgialaiset oppisivat vielä viskinteon, niin täällä olisi hitusen siedettävämpää oleilla”, hän sanoi ja kääntyi minun puoleeni. ”Operaatio M alkakoon. Tässä kohden sinä Nathan astut kuvaan.”

En ollut lainkaan varma, halusinko osallistua yhteenkään operaatioon, mutta olin utelias. Viski oli vieraannuttanut minut kohteliaan etäisestä roolistani. Olin valmis kuuntelemaan, mitä pääni menoksi oli tällä kertaa juonittu. Ohjasin seurueen olohuoneeseen, jossa saatoimme tehdä olomme mukavaksi. Laitoin taustamusiikin soimaan ja vilkaisin ikkunasta. Sade huuhtoi edelleen kaupunkia, mutta salamointi oli siirtynyt meren ylle.

Ivan ja Nikolai istuutuivat kulmasohvalle ja minä valtasin Alexin laiskanlinnan. Katselin miehiä ja arvuuttelin, kumpi oli parivaljakon aivot. Veikkasin Ivania, jonka terävä äly oli vietellyt minutkin. Toisaalta Nikolai oli paljastunut petolliseksi. Kuka tiesi, mitä hän juoni hyväntahtoisen hölmön roolissaan. Ivan oli osunut oikeaan arvioissaan Nikolaista ja miksipä ei. Miehet olivat tunteneet toisensa puoli vuosisataa.

”Operaatio M koskee Johnia ja siten myös sinua, koska olet koiran isäntä”, Nikolai aloitti. ”Kerron jotain, mitä en ole aiemmin paljastanut, koska sillä ei ollut merkitystä. Nyt tilanne on muuttunut ja vaatii toimintaa. Lyhyesti sanottuna: John edustaa rotunsa harvinaista sukuhaaraa. Hän polveutuu kantaäidistä, jonka jälkeläiset ovat olleet vuosisatoja georgialaisen kuninkaallisen perheen suojeluksessa.”

Katsoin Nikolaita ärsyyntyneenä. Mitä satuja minulle taas sepitettiin? Olin kyllä kuullut Georgian kuninkaallisista, jotka vaativat valtaistuimensa palauttamista, mutta miten tämä liittyi koiraan? Kuninkaalliset oli syrjäytetty

ensin bolševikkivallankumouksessa ja myöhemmin uutta itsenäistä Georgiaa perustettaessa, kun maasta tuli tasavalta. Jalosukuisten vallanjanoa ei ollut viime vuosikymmenten varrella auttanut yhtään se, että sukuhaaroja oli useita ja ne kilpailivat keskenään. Silti kuninkaallisilla oli Georgiassa edelleen omat kannattajansa. Mutta väittikö Nikolai ihan tosissaan, että paikallisella paimenkoirarodullakin oli omat aatelisensa? Tämä oli jo aika paksua puppua.

”Kun näin Johnin ensimmäistä kertaa, kiinnitin huomiota siihen, miten tyylipuhdas rotunsa edustaja hän oli. Se on harvinaista, sillä Kaukasian paimenkoira on kehittynyt pitkälti luonnonvalinnan seurauksena. Koska maassa on paljon kulkukoiria, rodut sekoittuvat”, Nikolai jatkoi. ”Aloin selvitellä Johnin tarinaa. Törmäsin eläinkaupassa myyjään, joka tiesi Johnin emän ja joka oli myös hoivannut Johnia pentuna. Emä oli menehtynyt pian pentujen vartuttua, mutta myyjällä oli hänestä kuvia. Pyysin niistä kopiot ja toimitin ne rotuasiantuntijalle. Hän selvitti parissa viikossa Johnin sukupuun ja vahvisti epäilyni. John on rotunsa aatelia. Hänen äitinsä karkasi georgialaiselta eliittiperheeltä pennut mahassaan ja synnytti pesueensa kadulla täällä Batumissa.”

”Hauska kuulla, että omistan muotovalion, mutta mitä sitten? Näyttelyynkö tässä pitäisi lähteä vai teetänkö leikatulla koiralla pentueen”, kysyin.

”Kyse on aivan muusta”, Nikolai torjui. Hän huokasi syvään ennen kuin jatkoi: ”Olet varmaan kuullut Lugar Labista. Siellä on aloitettu projekti, jossa Kaukasian paimenkoiria jalostetaan sotilaskäyttöön. He takavarikoivat koiria geenimanipulaatiota varten. Pelkään, että John kaapataan koe-eläimeksi kansalliseen etuun vedoten. Hän on muotovalio, ja hänellä on kaikki sotilaskäyttöön vaaditut luonteenpiirteet. Hän on utelias, rohkea, sosiaalinen, aggressiivinen ja kova.”

Katselin epäuskoisena Johnia, joka kuorsasi ja piereskeli

omalla paikallaan sohvan päässä. Tassut vispasivat, kun koira juoksi unissaan, ehkä kissan tai pulun perässä. Makasiko tässä Georgian tulevaisuus?

”Haluan, että viet Johnin pois maasta. Se on koiran ainoa pelastus”, Nikolai sanoi.

”Jos koira on niin arvokas, miksi et itse pelasta häntä?”

”Koiran mahdollisuudet ovat paremmat sinun matkassasi. Rajavartijat eivät tutki ulkomaalaisia samalla tavalla kuin paikallisia. Heidän mieleensä tuskin edes juolahtaa, että turistilla olisi paikallinen koira seuranaan”, Ivan ehätti väliin. ”John pääsee kanssasi kuin koira veräjästä, kirjaimellisesti.”

”Haluatte, että ryhdyn salakuljettajaksi. Tämäkö oli juonenne”, kysyin epäilevästi.

”Kiinnijäämisen riski on pieni. Hoidamme kaikki tarvittavat paperit ja hankimme teille laivakyydin EU:n puolelle. Sieltä Johnia ei palauteta takaisin”, Ivan sanoi.

”Kenelle veisin koiran?”

”Et kenellekään. Aloitatte yhdessä uuden elämän valitsemassanne paikassa”, Nikolai vastasi.

”Minun pitäisi siis muuttaa Georgiasta pois juuri kun olen alkanut juurtua tänne”, kysyin ärsyyntyneenä. Keitä Ivan ja Nikolai olivat määräilemään, missä minun pitäisi elää?

”Täällä tapahtuu pian asioita, joita et tahdo jäädä todistamaan. On parempi, että menette molemmat turvaan pois jaloista”, Nikolai selitti.

”Tapahtuu mitä”, kysyin. ”Vallankumous? Uusi sota Venäjän kanssa?”

”Emme voi paljastaa sitä. Sinun on luotettava meihin”, Nikolai sanoi.

”Ette ole tehneet sitä kovinkaan helpoksi”, huomautin sarkastisesti.

”Ymmärrän varauksellisuutesi”, Nikolai nyökytteli. ”Olemme sen ansainneet. Mutta katso asian positiivista puolta: me uhraamme Ivanin kanssa oman

uskottavuutemme teidän kahden takia."

"Mitä uskottavuutta teillä on koskaan ollut? Pelkkiä kylähulluja! Sitä paitsi kuka nyt heittäytyy uhriksi", tölväisin. "Teidät tuntien ette tee tätä hyvää hyvyyttänne. Mikä teitä motivoi?"

"Olemme venäläisiä. Mikä tahansa Georgian etua ja armeijaa vahvistava on meille vahingoksi. Voimavaroja käytetään venäläisvihan lietsontaan ja uhitteluun äiti-Venäjää vastaan", Nikolai vastasi.

"Vaikka olemme varttuneet ja asuneet Georgiassa melkein koko ikämme, olemme aina sielultamme venäläisiä", Ivan vahvisti ja iski nyrkillä rintaansa lojaalisuuden merkiksi.

Toljotin parivaljakkoa epäuskoisena. Mitä tästä yhtäkkisestä isänmaallisuuden purkauksesta piti ajatella? Koko tarina vaikutti juuri niin epäuskottavalta kuin sen kertoneet ystävyksetkin. Sitä paitsi olin alkanut kiintyä Georgiaan. Asiani olivat täällä paremmin kuin hyvin. Minulla oli työ, tuttavapiiri, luksuslukaali ja näköjään jopa kuninkaallinen koira. Nikolain mestarointi alkoi toden teolla pänniä.

"Opetit minua tekemään itse päätökseni. Nyt haluatte Ivanin kanssa sanella tulevaisuuteni. Mitä oikein haluatte? Jättäkää minut rauhaan", parahdin tuskastuneena. "Älkääkä jaksako väittää, että tämä on 'minun parhaakseni'. Teillä on oma koira tässä ojassa haudattuna. En usko satuihinne venäläisestä sielusta. Eihän ateisteilla edes ole sielua! Vai oliko uskonvastaisuuskin pelkkää bluffia? Sepitättekö seuraavaksi palvelevanne patriarkaattia?"

"Epäluulosi eivät ole perusteettomia. Siksi tarjoamme sinulle todisteen tarinamme todenperäisyydestä", Nikolai vastasi. "Oletko huomannut viime aikoina mitään outoa itsessäsi?"

"Kuten esimerkiksi mitä", tivasin hämmästyneenä.

"Tuntemuksia, kuten esimerkiksi huimausta, pyörrytystä, tinnitusta, oksentelua, keskittymisvaikeuksia,

pää- tai korvasärkyä? Oletko kuullut outoja ääniä tai unohdellut asioita?”

Ainoa poikkeavuus minkä muistin oli vierailuni Joulumaassa. Tuntui kuin ajantaju ja suuntavaisto olisivat pettäneet. Muistin myös sitä seuranneen huimauksen ja omituisen olon. Mutta miten tämä liittyi operaatioon?

”Tietojemme mukaan Georgiassa on kokeiltu ääniaaltohyökkäystä. Sellaisia tehdään aallonpituuksilla, jotka ovat joko liian korkeita tai liian matalia korvan kuultavaksi. Keho sen sijaan reagoi ääniin voimakkaasti. Oireet ovat samankaltaisia kuin aivotärähdyksessä”, Nikolai selitti.

Ensiepäilykseni hälvenivät, kun muistin lukeneeni samanlaisesta hyökkäyksestä vuosia aiemmin Havannassa Kuubassa. Yhdysvaltain suurlähetystön työntekijät olivat alkaneet kärsiä oudoista oireista. Kun potilaita tutkittiin, mitään elimellistä syytä ei löytynyt.

”Juuri näin”, Nikolai sanoi ja nyökkäsi. ”Kuuban hallitusta pidettiin syypäänä. Koska teorialle ei kuitenkaan saatu riittävää tieteellistä näyttöä, se painettiin villaisella ja leimattiin propagandaksi. Tutkijat eivät silti luovuttaneet, vaan jatkoivat työskentelyä tapauksen parissa. Heidän mukaansa hyökkäyksessä oli todennäköisesti käytetty voimakkaita, tarkkaan kohdennettuja ultraääniaaltoja.”

”Meillä on varmaa tietoa siitä, että tätä äänihyökkäyksiin kehitettyä teknologiaa on tuotu Yhdysvalloista Georgiaan. Sitä on todennäköisesti myös käytetty, tietolähteemme mukaan viime viikolla”, Ivan tarkensi.

Tämä selitti oudot kokemukseni, mutta niitä täytyi olla muillakin. Oliko puoli Batumia joutunut ääniaaltojen uhriksi? Kuvittelin mielessäni seurauksia. Mitä jos kymmenettuhannet ihmiset seikkailisivat mielensä syvyyksissä tajuamatta ympäröivästä maailmasta mitään, aivan kuin he kärsisivät äkillisestä massamuistisairaudesta?

”Ääniaallot pystytään tähtäämään tarkasti”, Nikolai torjui kauhukuvani. ”Otaksumme, että hyökkäystä

kokeiltiin kohdennetusti talosi kulmilla. Miksi juuri täällä, sitä emme tiedä."

Se selitti joitakin talossa havaitsemiani ilmiöitä, kuten kummallisia ääniä ja lattian vajoamista. Ne saattoivat kaikki olla pelkkiä tuntemuksia, jotka johtuivat tasapainoelimen häiriöstä. Kaikki tuntui olevan vinksallaan, vaikka todellisuudessa niin ei välttämättä ollut.

"Epäilettekö, että näitä hyökkäyksiä aletaan käyttää laajamittaisemmin? Ketä vastaan", kysyin.

"Venäjää tietenkin", Ivan vastasi. "Hyökkäykset kohdennetaan todennäköisesti Abhasiaan ja Etelä-Ossetiaan, jonne Venäjälle ystävällismieliset ovat rakentaneet rajoja. Georgialaiset ovat katkeria alueista. He ovat valmiita tekemään mitä tahansa valloittaakseen ne takaisin."

"Georgian äärioikeisto on radikalisoitumassa. Venäjä on pääkohde, mutta vainot ulottuvat myös muihin ulkomaalaisiin. Georgia halutaan sulkea ja rakentaa siitä saareke, jonne muulla maailmalla ei ole asiaa", Nikolai selitti. Hän vilkaisi minua huolestuneena ennen kuin lisäsi: "Siksi sinun ja Johnin olisi hyvä poistua."

Tuijotin Nikolaita silmiin ja yritin päätellä, puhuiko hän tällä kertaa totta. Sinisissä silmissä oli lempeä ja vakaa katse eikä ilmekään värähtänyt. Intuitioni kehotti uskomaan, mutta järki harasi vastaan. Tämä iankaikkinen ristiriita velloi sisälläni valtoimenaan.

Mitä georgialaiset kuvittelivat saavuttavansa eristäytymällä? Toisaalta kansan tuntien asiaa ei todennäköisesti oltu mietitty niin pitkälle, jos lainkaan. Paikalliset kokivat tulleensa loukatuiksi, janosivat kostoa ja vetäytyivät kuoreensa, jotta vastaavaa ei enää pääsisi tapahtumaan. He olivat saaneet itsenäisyyden ja siitä oli tullut pakkomielle, josta pidettiin kiinni kansalaisten elintason kustannuksella. Kansainvälisen politiikan ja talouden lait eivät tukeneet georgialaisten strategiaa. Globaalissa maailmassa erakoituminen onnistuu vain palaamalla vaihtokauppaan.

Jos Nikolain kertomus piti kutinsa, operaatio M oli järkevä tai oikeammin ainoa vaihtoehto. Miksi jäisin maahan, jossa joutuisin jatkuvasti tuntemaan itseni epätoivotuksi? En tahtonut olla kuokkavieras. Toisaalta, jos kertomus oli kaverusten sepittämä, lähtöni olisi turha. Vaihtaisinko huonompaan?

Kysymyksiä oli liikaa ja vastauksia liian vähän. Olisi pitänyt toimia, mutta olin kuin halvaantunut. Syytin sattumaa siitä, että olin sotkeutunut näiden kahden huijarin verkkoihin. En kaivannut elämääni ylimääräistä draamaa, jossa mustat ja valkoiset pelinappulat tuhrittiin teipinpaloilla. En kyennyt ennakoimaan seuraavaa siirtoa enkä edes tiennyt, millä nappuloilla pelasin.

”Meidän on nyt aika lähteä”, Nikolai sanoi ja huiskaisi viskin huiviinsa. ”Jätämme Johnin kohtalon sinun käsiisi. Punnitse rauhassa vaihtoehtoja. Kun olet päättänyt, ilmoita meille.”

Miehet nousivat sohvalta ja kumarsivat kohteliaasti.

”Sulkeudumme suosioonne, lady Sakartvelo”, Ivan sanoi ja teki liioitellun syvän kumarruksen Johnin suuntaan.

John pomppasi Ivanin sanat kuullessaan sängystä pystyyn, venytteli raajojaan ja sipsutteli siroilla tassuillaan miesten perässä eteiseen. Hän oli kerrankin kuin hieno neiti. Kaunis huiskuhäntä vispasi ilmaa kuin viuhka.

Suljettuani oven miesten perässä rojahdin sohvalle ja komensin Johnin viereeni. Mitä siitä, jos sohva olisi koirankarvoissa. Tällaisina hetkinä siisteysintoilu olisi ollut silkkaa nipotusta.

”Mitä ihmettä me teemme”, kysyin koiralta. ”Pitäisikö noita kahta uskoa vai ei?”

John huiskutti häntäänsä kummallekin vaihtoehdolle. Tajusin, että minäkin tahdoin samaa: sekä syödä että säästää kakun. Miten tämä ongelma ratkaistaisiin? Ja miten oli mahdollista, että olin sekaantunut sotkuun koiran takia? Enhän ollut edes koiraihminen. Tunsinko itseäni lainkaan? Muistelin aiempia aivoituksiani. Olin pohtinut

sitä, kuinka maailmassa pysyvää on vain muutos. Se oli tuntunut luonnolliselta ja jopa välttämättömältä, mutta nyt kun ajatus konkretisoitui, muutosta oli vaikea hyväksyä. Olisin tahtonut nauttia elämästäni tässä ja nyt, juuri näin, paikallaan, mutta eteeni heitettiin yhä uusia haasteita. Oliko niihin kaikkiin vastattava?

AAVEKAUPUNKI

Päivi ja Santeri

Nathanin tarina loksautti palaset kohdalleen. Se selitti vuotavat putket, naapurien valitukset, vajoavan lattian ja Nikolain varoituksen ”Be careful!”, jonka olimme kuitanneet käännöskukkasena. Mutta selittikö Nathanin tarina myös sen, miksi ihmeellisyydet olivat ulottuneet talomme seinien ulkopuolelle Batumiin ja koko Georgiaan?

Olimme havainneet ympäristössämme muutoksia. Kun eräänä aamupäivänä kävelimme keskustassa, huomiomme kiinnittyi kolmekymppisiin naisiin, jotka seisoskelivat pääkadun varrella. Kaikilla oli yllään aivan liian pienet minihameet, mutta muuten heidän asunsa eivät olleet huomiota herättäviä. Jalassaan naisilla oli matalakantaiset kävelykengät, tanakoita sääriä verhosivat tummat sukkahousut, paidat olivat leveät ja löysät eikä huulissa tai poskissa ollut punaa. Silti merkit olivat selvät: naiset olivat ansiossa. He seisoivat jalat harallaan kolmiossa ja pälyilivät ohiajavia autoja. Vaikka Batumi vetää turistikaupunkina prostituoituja puoleensa, kauppa käydään häveliäästi piilossa paheksuvilta katseilta. Vanhoillisortodoksinen kulttuuri ei salli seksin katukauppaa.

Paikallisilla tuntui olevan kova hätä haalia käteistä. Nettiin ilmaantui myyntiin mitä ihmeellisempiä tavaroita käytetyistä kenkärajoista varastettuihin autostereoihin. Panttilainaamojen ovet paukkuivat ja köyryselkäiset mummot kauppasivat bulevardilla vanhanajan pitkiä, puuvillakankaisia yöpaitoja vastaantulijoille. Myös rajumpia keinoja otettiin käyttöön. Kauppojen ikkunoita rikottiin. Erityisesti lasten lelut ja lääkkeet kelpasivat.

Kaupungin infrastruktuuri osoitti myös rappeutumisen merkkejä. Sähkö- ja nettikatkoja esiintyi yhä

useammin, kaupat eivät saaneet tavaraa entiseen malliin ja hinnat jatkoivat nousuaan, mikä ahdisti paikallisia. Paljonko maksaa? Kolme laria, viisi laria, kymmenen laria. Riistohinta! Inflaatio oli maanjäristystäkin pahempi luonnonmullistus, sillä se ei tappanut laakista vaan näännytti nälkään.

Kenen rahat enää riittivät sähköön ja kaasuun? Laskunmaksu tosin ei ollut paikallisten vahvuus edes normaalioloissa. Naapurimme eivät olleet maksaneet vesilaskujaan vuosiin, mutta se ei haitannut, koska tunnolliset maksoivat kaikkien puolesta. Tällaistako elämä oli ollut entisessä Neuvostoliitossa? Vai olivatko epätoivo ja köyhyys kapitalismin tuotteita?

Valtio alkoi tukea sähköä, kaasua ja peruselintarvikkeita, kuten sokeria, pastaa ja vehnäjauhoja. Näin vältettiin välitön kansannousu. Kun maan valuutta *lari* sitten päätyi syöksykierteeseen, käynnistyi hintaralli. Mitä enemmän valuutta heikkeni, sitä jyrkemmin hinnat nousivat. Ne joilla oli lareja, tallettivat rahojaan dollareiksi ja euroiksi.

Georgia ajautui Argentiinan, Libanonin ja Zimbabwen tielle, eikä samaan aikaan syttynyt poliittinen kriisi helpottanut tilannetta. Yksi ainoa puolue valtasi parlamentin. Se oli varmistanut voittonsa ostamalla ääniä enemmän kuin niitä oli kaupan. Opposition jäseniä vangittiin, ja kun pääministeri erosi protestiksi, hän teki tilaa autoritaariselle seuraajalle. Uusi keulakuva ylisti ”sankaripoliiseja”, jotka taltuttivat kurittomia kansalaisia kyynelkaasulla. Poliittisia vastustajia pistettiin putkaan roskien laittamisesta väärään koriin, tarrojen kiinnittämisestä aitaan, telttailusta ja väärään aikaan hautausmaalla vierailemisesta.

Georgia oli jakautunut lopullisesti eikä yhteistä agendaa löytynyt. Eriarvoisuutta kärjisti se, että rikkailta mailta saadut tukimiljardit päätyivät harvojen taskuihin samalla kun tavalliset georgialaiset taistelivat jokapäiväisestä

leivästä.

Venäjälle Georgian kriisi oli lottovoitto eivätkä Eurooppa ja Yhdysvallatkaan olisi välttämättä estelleet, mikäli Georgia olisi pyyhkiytynyt maailmankartalta. Se olisi tarkoittanut yhtä elätettävää vähemmän. Venäjä ei kuitenkaan kaivannut muutosta. Abhasia ja Etelä-Ossetia riittivät puskureiksi NATO:n laajentumista vastaan.

Tilanteen kärjistymiseen ei tarvittu sotaa. Yleinen sekasorto ja kurjistuminen olivat monille riittävä syy poistua maasta. Ekspatriaatteja virtasi takaisin Eurooppaan, Yhdysvaltoihin ja Venäjälle. He pelkäsivät, että georgialaiset nousisivat kaikkia ulkomaalaisia, ei vain venäläisiä ja homoja vastaan. Jos oli alun perin etsinyt maasta rauhaa ja turvallisuutta, tilanne oli muuttunut kuin taikaiskusta.

Batumista oli tulossa aavekaupunki. Olimme kuvitelleet, että pahimmillaan talomme sortuisi, mutta Nathanin kertomus ja viimeaikaiset tapahtumat viittasivat massiivisempaan mullistukseen. Vaikka elämämme Georgiassa oli lupsakkaa, kysyimme Nathanin tavoin itseltämme, oliko elämän tarkoitus olla mahdollisimman helppoa. Helppouden kääntöpuolena oli haasteettomuus, joka johti tylsyyteen. Olimme poteneet tämän vääjäämättömän taudin, oman kodin kammon, ensioireita. Batumi ei ollut enää meille pelkkä levähdyspaikka vaan uusi koti. Vaikka olimme ihastuneet kaupunkiin ensi silmäykseltä, paikalleen asettuminen oli ollut haasteellista. Uudesta ympäristöstä oli karissut eksotiikka, kun olimme löytäneet sopivat kävelyreitit, kaupat, ruuat ja päässeet perille paikallisista tavoista. Olimmeko päätyneet samanlaiseen ansaan kuin missä tahansa paikallaan asuessa? Kulkisiko elämä samaa tuttua rataa ajasta ikuisuuteen? Kävelisimmekö joka ikinen päivä samaa rantabulevardia, morjestelisimme sanoja tuttuja ulkoilijoita, katselisimme samoja merenrannassa huojuvia palmuja, pälyilisimme samoja delfiinejä ja tuijottaisimme samaa mustaa merta?

Missä olisi jännitys ja uutuudenviehätys, jotka haastaisivat meidät kokemaan ja oppimaan uutta itsestämme ja maailmasta?

Toisaalta elimme Georgiassa edelleen kuin turistit. Emme puhuneet kumpaakaan paikallista, georgiaa tai venäjää. Kunnon ulkomaalaiset olisivat hankkiutuneet aikapäiviä sitten kielikurssille ja lyöttäytyneet paikallisten seuraan, sillä kaikki on kiinni suhteista. Miten muuten saa itsenäisyyspäivän iltana putkimiehen hätiin, kun viemäri tukkeutuu tai vesiputki räjähtää? Meidän strategiamme oli päinvastainen: kielipuolina elimme jatkuvasti kuin ulkomailla.

Strategia toimi vain kohtalaisesti, sillä turistin rooli ei tyydyttänyt Päivin vaellusviettiä. Hänen sisäinen nomadinsa surffasi edelleen lentoyhtiöiden sivuilla, katseli karttoja, haaveili risteilyistä ja halusi milloin Kongoon, Päiväntasaajan Guineaan, Surinamiin tai Ranskan Guayanaan. Minnepä nomadi ei tahtoisi matkustaa paitsi tietysti sinne, missä hän jo on.

Mietimme aika ajoin lähtöä. Nostimme rinkat kaapista ja tarkistimme, että ne eivät olleet homehtuneet. Teimme myös listoja mukaan otettavista ja pois annettavista tavaroista. Rojut tosin olivat jälkeen jäävistä asioista kaikkein vähäpätöisimpiä. Eniten kaipaisimme koiria. Tämä oli meille uutta. Aikaisemmin emme olleet viettäneet missään niin pitkää aikaa, että yhtä vahvoja tunnesiteitä olisi syntynyt. Lähteminen oli ollut helppoa, koska se oli aina tarjonnut enemmän kuin paikalleen jääminen. Toisaalta uskoimme, että olimme yhtä universumin kanssa. Koirat kulkisivat aina kanssamme minne ikinä menisimme.

Kaupungilla ja bulevardilla kävellessämme katselimme maisemia ja rötisköjä nostalgisina. Mietimme, olimmeko onnistuneet tavoittamaan aidon Georgian. Se oli kompakysymys, sillä aito Georgia on aina toisaalla. Sitä ei löydä Tbilisistä, Batumista tai turistinähtävyyksistä. Se kätkeytyy vaikeakulkuisen Kazbegin huipuille ja sokkeloisiin

soliin. Sitä ei voi tavoittaa, sillä se elää vain paikallisten mielikuvissa ja matkailumainoksissa.

Miltä Batumi näyttäisi viiden vuoden päästä? Olisiko nousuhuumassa rakennettujen talonraatojen määrä moninkertaistunut? Montako asukasta olisi jäljellä, jos turisteja ei riittäisi elättämään kaupunkia? Georgialaisia tungeksi Eurooppaan maatalousavuksi, murtovarkaisiin ja turvapaikkaturisteiksi ja Israeliin kotiapulaisiksi. Poislähtijöiden määrä ei ainakaan tulevaisuudessa vähenisi.

Ehkä Batumissa koettaisiin ihkaoikean Neuvostoliiton uusi tuleminen. Olimme saaneet esimakua sellaisesta vuosia aiemmin Venezuelassa, kun kävimme ostoksilla puolityhjissä puodeissa. Tarjolla oli muutamaa tuotetta hyllytolkulla. Valinnanvaikeutta ei tarvinnut potea ja ylellisyystuotteitakin löytyi, kunhan rahat riittivät mustan pörssin markkinoille. Beirutissa ja Chennaissa koimme, millaista oli elää rapautuvan infrastruktuurin varassa. Sähköä piisasi vain pariksi tunniksi päivässä.

Kuinka kauan me sinnittelisimme? Nathan mietti lähtemistä ja niin mekin. Matka kohti vaikeaa ratkaisua oli alkanut keskeneräisistä rappusista, jotka olivat pakottaneet meidät hissiin, joka oli kuljettanut meidät kattokerrokseen ja tutustuttanut Nathaniin. Päivän tapahtumat muistuttivat perhosen siiveniskun aiheuttamaa myrskyä toisella puolen maapalloa. Kaikki vaikutti kaikkeen, eikä mitään pystynyt ennakoimaan saati kontrolloimaan. Sattumat ohjasivat ja intuitio kehotti odottamaan ja katsomaan, miten tässä kävisi. Pohdimme kuumeisesti mielessämme, mikä motiivi Ivanilla ja Nikolailla oli kyörätä Nathan ja John pois Georgiasta. Oliko heidän tarinansa totta vai mitä koiruuksia heillä oli mielessään? Tapahtuisiko Georgiassa kohta jotain sellaista, jota meidänkin olisi parempi seurata turvallisen etäisyyden päästä?

Kysymykset olivat turhia, sillä motiivit voi halutessaan selittää monin tavoin. Vaikka ne olisivat kuinka

uskottavia, mikään selityksistä ei saavuta kaikkein olennaisinta: kyseessä oli uskonasia. Päätöksen järkevyydellä, hyödyillä ja kustannuksilla ei ollut väliä. Piti kuunnella sisintään. Tämä päätös, niin kuin valtaosa muistakin elämän isoista päätöksistä, tehdään tilanteissa, joissa on rajallisesti tietoa eri vaihtoehdoista ja niiden seurauksista. Ratkaisuja on etsittävä rohkeasti, vaikka lopputuloksesta ei ole varmuutta.

Meitä kiinnosti, mitä Nathan päättäisi. Uskoisiko hän Ivania ja Nikolaita ja lähtisi, vai jäisikö hän Batumiin? Miten hän tekisi päätöksen? Saimme vastauksen kysymyksiimme muutamaa viikkoa myöhemmin, kun tapasimme Nathanin videochatissa. Juttutuokiomme valotti myös omaa tulevaisuuttamme, mutta kaikkein mukavinta oli nähdä John huiskuhäntineen vielä kerran.

PAKO

Nathan

Kun Ivan ja Nikolai lähtivät shakki-illasta, selvitin Johnin sukupuuta. Päädyin samaan johtopäätökseen kuin Nikolai: John on rotunsa aatelina jalostajien riistaa. Meidän oli parempi poistua. Päätös ei ollut helppo. Tiesin, että kaipaisin Batumin leppoisaa elämäntyyliä, lukaalia ja merinäköalaa. Vaikka Nikolain kertomuksen todenperäisyys vakuutti minut, mielessä kalvoi epäilys. Mitä Ivanilla ja Nikolailla oli operaatiossa pelissä? En uskonut heidän horinoitaan ”venäläisestä sielusta”, sillä kumpikaan ei kärsinyt kansallismielisyydestä. Ivan käänsi takkiaan useammin kuin minä vaihdoin kalsareita, ja vaikka Nikolai oli selvästi kiintynyt koiraan, sekään tuskin oli riittävä syy näin mittaviin manöövereihin.

Minulla oli kaksi vaihtoehtoa: joko luottaa Ivaniin ja Nikolaihin tai olla luottamatta. Päätin luottaa. Nikolailla oli vahva intuitio, ja kuukausia hänen kanssaan harjoitelleena opin, että siihen kannatti luottaa. Sain lisävahvistusta kun kuulin, että Alexkin oli lähdössä. Hän ei edes jäänyt myymään omaisuuttaan vaan otti hatkat kun vielä voi. Realisoiminen olisi ylipäätään ollut turhaa, sillä kuka hassaisi nykytilanteessa rahaa luksusasuntoon tai resorttiin.

Lähdimme seuraavana päivänä. Ivan ja Nikolai pitivät sanansa matkavalmisteluista. He järjestivät meille kyydin EU:hun ja Johnille passin, mikrosirun ja rokotustodistukset rajanylitystä varten. Istuin lähtöiltana olohuoneen sohvalla tuntia ennen määräaikaa kuin taikauskoinen venäläinen. Kymmentä vaille yksitoista kiskoin kengät jalkaan ja nostin rinkan selkään. Kävelimme Johnin kanssa taskulampun valossa tienvarteen odottamaan.

Pirssi oli pelottavan tarkasti aikataulussa, mutta kuski oli ilmiselvä Giorgi. Suupielestä roikkui sätkä ja suusta lemahti vanhan viinan katku.

”Se on menoa”, ilmoitin sisään hypänneelle hurtalle. ”Meistä tuli kulkureita!”

Satamassa meitä odotti kapteeni Jacques Cousteaun näköinen mies pienessä pyöreässä piposssa piippu suussa. Hän murahti tervehdykseksi ja riuhtaisi rinkkani auton perästä laivan kannelle säilytyslaatikkoon. Purtilo oli pieni. Siinä oli ohjaamon lisäksi yksi hytti, joka toimi keittiönä, olohuoneena ja makuuhuoneena. Hyttiä reunusti sohva, jossa oli nukkumatilaa kolmelle. John ihmetteli laivan keikkumista, mutta meni hytin lattialle makaamaan ja nukahti saman tien.

Satama oli hiljainen, joten lähtömme ei herättänyt huomiota. Vain muutamassa turistiveneessä näkyi liikettä, sillä yrittäjät asuivat työpaikoillaan. Se piti varkaat loitolla. Merivartiosto vahti vesiliikennettä ja teki laivoihin pistotarkastuksia.

”Mihin John piilotetaan, jos on tarvetta”, kysyin kapteenilta.

”Sohvan alle laatikkoon. Kai koira osaa olla hiljaa?”

”Toivottavasti, mutta en menisi siitä sataprosenttisesti takuuseen.”

”Siinä tapauksessa on paras huolehtia riittävästä taustamelusta. Jätetään moottori käymään ja radio huutamaan”, kapteeni totesi.

Kyllä elämä voi olla mielenkiintoista. En olisi muutamaa viikkoa aiemmin ikinä kuvitellut ryhtyväni salakuljettajaksi! Kuka tietää, vaikka siitä urkenisi uusi ura, veistelin mielessäni. Alalla on tulevaisuutta, sillä niin monet pakenevat köyhyyttä ja sotia. Bisnesmahdollisuudet ovat rajattomat, niin kuin Ivan sanoisi, ja romantiikkaakin riittää.

Minulla ei ollut vielä siinä vaiheessa suunnitelmia Bulgariaa pidemmälle. Päätin antaa vaiston viedä, jotta voisin

tehdä tarvittaessa nopeita päätöksiä. Aloin oppia Nikolaista, vaikka shakin jälkeen en ollut ollenkaan varma siitä, kumpi kaveruksista oli vapaampi järjen ylivallasta, Ivan vai Nikolai.

Laivan moottorit käynnistyivät. Musta savu tuprusi piipusta, kun jätimme satama-altaan ja suuntasimme ulapalle. Olin katsellut lukuisia kertoja rannalta, kuinka isot rahtialukset saapuivat satamaan luotsien saattelemana. Satama oli syvä, ja laivat kaarsivat aivan Alin ja Ninon patsaan, Batumin kuuluisimman maamerkin, kupeesta. Liikenne merellä on vilkasta. Rahtilaivojen lisäksi siellä seilaa kalastaja-aluksia, turistiveneitä, ruoppaajia ja NATO:n sota-aluksia.

Mustameri on maantieteellisesti tärkeä, sillä se yhdistää Itä-Euroopan ja Länsi-Aasian. Minulle ei koskaan selvinnyt, miksi merta kutsutaan mustaksi. Ei se ainakaan mustalta näytä, paitsi joskus harvoin myrskysäällä tai öljyonnettomuuden jälkeen. Muuten se välkkyy valosta riippuen eri sävyissä syvänsinisestä turkoosiin.

”Nimi johtuu siitä, että Mustaamerta pidettiin entisaikaan vaarallisena ja vaikeana purjehtia. Rannoilla vaani villejä”, harvasanainen kapteeni intoutui turinoimaan. ”Se tosin on vain yksi teorioista. Joidenkin mukaan nimi tulee siitä, että laivojen hylyt ja hukkuneiden ruumiit mätänevät meressä hitaasti, koska vesi on happiköyhää. Se on synnyttänyt kauhutarinoita merenpohjaan kätkeytyvistä salaisuuksista. Toiset taas yhdistävät nimen mustaan lietteeseen, johon mereen pudonneet esineet peittyvät.”

Mustanmeren kerrotaan olleen makean veden järvi vielä seitsemäntuhatta vuotta sitten aina siihen saakka kunnes Välimeren pinta nousi ja suolainen merivesi pääsi valumaan järveen. Tätä kutsutaan Raamatun suureksi vedenpaisumukseksi, joka sai Nooan pakenemaan arkkeineen. Legendan mukaan arkki päätyi Araratin vuorelle nykyisen Turkin alueelle, noin viidensadan kilometrin päähän Batumista.

”Eräänlainen Nooan arkkihan tämäkin on”, naurahdin kapteenille. ”Pelastamme koirakuninkaallista kansallismielisten terrorilta.”

Kapteeni oli Ivanin ja Nikolain tapaan venäläinen eikä ottanut lausahdustani itseensä. Katselimme yhdessä huvittuneina jaloissamme tuhisevaa karvakasaa, johon tiivistyi kokonaisen kansakunnan kuolinkamppailu.

Uskon, että Georgialla voisi nykyisestä rappiotilastaan huolimatta olla toivoa, jos aktivistinuoret jatkavat taistoaan. Se on pitkä tie, sillä aktivistit ovat pieni vähemmistö. Jaksavatko he, vai houkutteleeko vapaampi, länsimainen elämäntyyli muuttamaan muualle? Mustameri oli vielä Neuvostoaikaan näkymätön, vaikeasti ylitettävä raja lännen kapitalismin ja idän kommunismin välillä, mutta nyt se avaa uusia mahdollisuuksia.

Minulle Georgia oli ollut kiehtova koetinkivi. Vasta siellä ymmärsin, kuinka iso vaikutus yhteiskunnalla, kulttuurilla ja arvoilla on. Ne eivät katoa sillä, että niiltä sulkee silmänsä ja kuvittelee elävänsä omassa kuplassaan vapaana ympäristön paineista. Arvot ja normaalit ovat osa meitä. Ne ovat vuosien sisäistämisen tulos, jota ei tule edes tiedostaneeksi. Jotkut asiat ja näkemykset vain tuntuvat luonnollisilta. Juuri siihen niiden vaikuttavuus perustuu: niitä ei ymmärretä kyseenalaistaa.

Etäisyys avartaa. Uskon sanontaan: ”Joskus pitää mennä kauas, että näkee lähelle.” Ehkä minua inspiroi myös se, että Georgia on niin nuori maa ja kahden hyvin erilaisen aate- ja arvomaailman puristuksessa. Käymistilassa syntyy väistämättä yhteentörmäyksiä, ja ne vaikuttavat kaikkien maassa asuvien elämään. Ne sysäävät reunan yli arvioimaan omia arvojaan.

Opin itsestäni paljon uutta. Tajusin, että minusta ei ole aktivistiksi. En ole sitoutunut mihinkään aatteisiin niin vahvasti, että olisin valmis nousemaan niiden puolesta barrikadeille. Toisaalta mielessäni kaihertaa Nikolain muistutus siitä, että pitää hakeutua

epämukavuusalueilleen, koska vain siellä voi kehittyä. Olenko liian mukavuudenhaluinen?

Juuri silloin laivan peti tuntui kaikkein houkuttelevimmalta. Tosin en ollut varma, saisinko nukuttua, sillä kävin veneen moottorin tahdissa ylikierroksilla. Väsymys voitti viimein vasta aamun valjetessa. Kallistuin penkille ja annoin laivan keinuttaa itseni uneen. En ehtinyt torkahtaa pitkään, kun kapteeni tuli kolistelemaan hyttiin. Hän herätti Johnin, joka puolestaan herätti minut.

”Kuulin radiosta varoituksen partioaluksesta”, kapteeni sanoi. ”On aika pistää koira piiloon.”

Pomppasin penkiltä ja avasin sen alle kätkeytyvän säilytyslaatikon. Paikka ei ollut järin juonikas, mutta ehkä merivartiosto pitäisi yllä georgialaisten instituutioiden mainetta leväperäisinä. Johnia suunnitelma ei sytyttänyt. Hän rimpuili vastaan ja yritti paeta ahtaasta loukosta. Tungin koiran suuhun puruluun, suljin kannen, peitin sen pitkällä sohvatyynyllä ja istahdin päälle.

Kuikuilin hytin pienestä pyöreästä ikkunasta, kuinka partioalus kiinnittyi kylkeemme. Kaksi tummansinisiin virka-asuihin pukeutunutta miestä kiipesi kannelle matkalaukut käsissään. He kävelivät suoraan hyttiin ja peruuttivat sisään selkä edellä.

”Passit ja paperit”, toinen komensi kääntymättä katsomaan minua.

Pudotin hermostuksissani passini lattialle ja olin kumartumassa nostamaan sitä, kun tunnistin miehet.

”Ivan ja Nikolai! Mitä helvettiä te täällä teette?”

Miehet kääntyivät kannoillaan.

”Tämäpä yllätys! Mister vinkuintiaani”, Ivan huikkasi ja vatkasi innostuneena kättäni.

Syynäsin Ivania ihmeissäni. Hän näytti merivartioston asussa ryhdikkäältä, jopa komealta. Nikolailla oli yllään samanlainen univormu. Hän hymyili minulle lämpimästi niin kuin aina. Mistä nyt tuuli?

”Kaikki aikanaan”, Nikolai toppuutteli. Hän oli

istumassa viereeni, kun John alkoi tutut äänet kuullessaan haukkua ja vikuroida vimmatusti ulos piilopaikastaan. Kova pää kolisi puisen laatikon kanteen. Kun päästin koiran pinteestä, hän säntäsi suutelemaan Nikolain kasvoja.

”No no, tyttö. On minustakin mukava nähdä sinua”, Nikolai sanoi ja painoi Johnin lempeästi ja päättäväisesti alas.

Oliko minua taas huijattu? Pyörittelin mielessäni salaliittoteorioita. Olivatko Ivan ja Nikolai pakomatkalla vai salakuljettivatko he jotain kiellettyä kapsäkeissään? Mille vaaroille olin laittanut itseni alttiiksi?

Mietteeni keskeytyivät, kun kapteeni tarjoili aamiaista. Ivan kaappasi kahvimukin käteensä ja katosi kapteenin kanssa kannelle. Nikolai iski kiinni tomaatti-kurkkuvoileipään ja ryysti äänekkäästi kahvia. Mulkoilin miestä epäluuloisena.

”Kuin inkvisitiossa konsanaan”, Nikolai naurahti. ”Saanko kuitenkin syödä ja juoda ensin rauhassa? Hiukoo hieman.”

Tuijotin Nikolaita herkeämättä, kunnes hän viimein antoi periksi ja laski leipänsä lautaselle.

”Hyvä on. Syöminen onkin yliarvostettua, pelkkä pikkuporvarillinen pahe”, hän huokasi. Sitten hän vilkaisi hytin ikkunasta, ettei Ivan ollut kuulolla ja kumartui puoleeni supattamaan: ”Ivanilla on mennyt viime viikkoina vähän turhan lujaa. Hän joutui alvariinsa poliisin kanssa kahnauksiin ja sai kirjallisen varoituksen. Seuraavalla kerralla hänet vangitaan ja suljetaan hullujenhuoneeseen. En toivo parhaalle ystävälleni sellaista kohtaloa. Vien hänet turvaan siksi aikaa, kunnes tilanne rauhoittuu.”

”Miksi ette menneet Venäjälle Vladikavkazin tai Abhasian kautta? Tai laivalla Sotšiin”, kysyin. Olin kyllästynyt näihin satuihin. Tuliko tälle tarinalle ikinä loppua?

”Näin oli helpompaa. Pääsemme pakoon sinun ja Johnin siivellä”, Nikolai vastasi.

”Pitikö meidän poistua maasta vain siksi, että te pääsisitte kätevästi karkuun”, tivasin. ”Eikö lähtö olisi ollut järjestettävissä muuten? Miksi teidän piti sotkea minun elämäni?”

”Sinun ja Johnin oli joka tapauksessa korkea aika lähteä. Meidän matkamme samalla kyydillä on pelkkää bonusta”, Nikolai torjui. ”Muistat meitä tästä vielä niin maan perusteellisen lämpimästi.”

”Onko teillä edes paperit kunnossa vai tyssääkö meidän kaikkien matka tämän takia”, kysyin syyttävästi. EU:ssa oli vastikään tiukennettu georgialaisten maahanpääsyn ehtoja, sillä turvapaikkaturismi oli kasvanut räjähdysmäisesti. Se oli suututtanut monet jäsenvaltiot.

”Ei huolta, kaikki on kunnossa. Ivanilla on hyvät suhteet alamaailmaan”, Nikolai hymähti. ”Menemme Bulgariasta Itä-Euroopan halki pohjoiseen ja sieltä edelleen Pietariin. Olemme puhuneet pitkään siitä, että haluamme vielä kerran nähdä Nevan rannat.”

”Miksi Merivartioston asut”, jatkoin kuulusteluani.

”Nämäkö? Ivanin draamantajua. Hänet oli helpompi houkutella mukaan, kun hän sai punoa jännittävän juonen, miettiä vuorosanoja ja sonnustautua rooliasuun”, Nikolai nauroi. ”Et tiedäkään tätä Ivanista, mutta kun hän joutui jättämään voimistelun, hän hakeutui Tbilisiin näyttelijäkouluun. Ivan esiintyi pääkaupungin suurilla näyttämöillä vuosia. Vanhat taidot ovat vielä tallella.”

Keskustelumme kuihtui, kun Ivan palasi hyttiin. Hän istahti Nikolain viereen, otti lisää kahvia ja ahmaisi loput voileivät kuin olisi ollut pidempäänkin nälässä.

”Jos teitä ei pieni ruokalepo haittaa, taidan ottaa nokoset. En ehtinyt nukkua yöllä ja näin vanhalla iällä valvominen väsyttää”, Nikolai sanoi, oikaisi hytin lattialle ja sulki silmänsä.

Hetken päästä Nikolai jo kuorsasi ja tuli Ivanin vuoro avautua. Hän kumartui salamyhkäisesti pöydän yli ja kuiskutti:

”Voin paljastaa, miksi olemme täällä, mutta älä kerro Nikolaille. Lupaatko?”

Nyökkäsin ja mietin, oliko tämäkin Ivanin draamantajua, ja pitäisikö hänen tarinansa yhtä Nikolain kertomuksen kanssa. Toisaalta mitä tahansa Ivan kertoisi, se tuskin olisi tylsää.

Ivan vilkaisi huolestuneena lattialle ja tarkisti, ettei Nikolai ollut kuulemassa ennen kuin aloitti.

”Nikolailta on löydetty parantumaton syöpä. Hänellä on enää muutamia kuukausia elinaikaa”, Ivan supatti. ”Hän kieltäytyi hoidoista, eikä hän tahdo kenenkään tietävän sairaudestaan, sillä hän kammoaa sääliä yli kaiken. Kuskaan Nikolain takaisin vanhoille kotikulmille, kun vielä voin. Nikolai on puhunut jo vuosia siitä, että hän haluaisi nähdä vielä kerran Pietarin ennen kuolemaansa.”

Katsoin vuoroin Ivania, vuoroin kuorsaavaa Nikolaita. Kumpaa uskoa? Ehkä molemmat tarinat pitivät paikkansa ja miehet kertoivat saman asian omista näkökulmistaan. Kumpikin halusi tehdä palveluksen vanhalle hyvälle ystävälleen, ja lopputulos oli sama. Kaverukset olivat päättäneet matkustaa Georgiasta Pietariin. Joko minua oli höynäytetty perusteellisesti tai sitten kaikki yrittivät parhaansa mukaan pelastaa toinen toisensa: Nikolai Ivanin, Ivan Nikolain, minä Johnin ja John puruluunsa. Kuinka söpöä.

En päässyt spekuloinnissani pidemmälle, sillä kapteeni karjaisi kannelta: ”Merivartiosto, ja tällä kertaa aito!”

Ivan säntäsi penkiltä ravistelemaan Nikolain hereille.

”Vaatteidenvaihto, äkkiä. Merivartiosto on täällä”, Ivan hoputti.

Kaverukset kaivoivat matkalaukuistaan siviilivaatteet ja piilottivat univormut. Minä sulloin protestoivan Johnin takaisin laatikkoon ja sinetöin sohvatyynyn takapuolellani. Kaivoin passini esiin ja vielä varmuuden vuoksi tukun dollareita, jos vaadittaisiin voitelua.

Kurkistelin hytin ikkunasta kuin huonona uusintana,

kuinka laivaan nousi kaksi univormuihin sonnustautunutta miestä. He loivat pikaisen silmäyksen kannelle ja tulivat sen jälkeen hyttiin.

”Merivartiostosta päivää. Passit, olkaa hyvä.”

Miehet vertasivat asiakirjojen kuvat naamoihimme ja poistuivat alukselleen. Odotin lopputulosta jännittyneenä. Jos Ivanin ja Nikolain papereissa olisi jotain pielessä, minuakin epäiltäisiin.

Kaikeksi onneksi passimme palasivat yhtenä pinona, ja rajavirkailijat toivottivat meille hyvää matkaa. Olisimme pian selvillä vesillä! Mutta juuri kun ehdin riemuita, John päätti pistää kupletin juonen uusiksi haukahtamalla laatikossaan.

”Onko täällä koira”, rajavartijat kysyivät epäluuloisina.

”Ystävälläni on hikka”, Nikolai naurahti ja osoitti peukalollaan Ivania.

Ivan päästi Johnin haukkua muistuttavan hikotuksen.

”Vanha vaiva, hik! Se iskee, hik, aina väärään aikaan”, Ivan pahoitteli ja jatkoi tuskaisen näköisenä nikottelua.

Virkailijat nyökkäsivät sympatian merkiksi, astuivat ulos ja sulkivat hytin oven perässään. Tällä kertaa en nuolaissut ennen kuin tipahti. Odotin, kunnes viranomaiset olivat poistuneet omalle alukselleen.

”Läheltä piti”, Nikolai henkäisi, kun vaara oli ohi.

”Lastenleikkiä. Tuurilla nämä laivatkin seilaavat”, Ivan vähätteli. ”Olisivat edes vähän kovistelleet, niin olisi ollut jotain jännitettävää.”

Minulle jännitys oli riittänyt. Vapautin Johnin laatikosta, sillä vaara oli virallisesti ohi. EU:n aluevesillä koirasta ei ollut enää huolta, ja kaikkien paperit olivat mitä ilmeisemmin kunnossa.

”Meinasit söösiä koko operaation”, toruin Johnia ja kurmuutin häntä lempeästi korvista. ”Koska opit pitämään kuonosi kiinni?”

John riemastui vapaudestaan niin, että alkoi pomppia, haukkua ja säntäillä ympäriinsä. Vilkuilimme

huolestuneina, etteivät merivartioston miehet palaisi yhtäkkiä takaisin ilonpidon houkuttelemana, mutta he olivat onneksi ehtineet seilata silmänkantamattomiin.

”Olisiko aika juhlia”, kapteeni ehdotti. ”Minulla on pullo chachaa.”

Ivan oli jo menossa auttamaan pullonkannossa, kun pysäytin hänet.

”Hetki pieni”, sanoin, ja pyysin Nikolaita nousemaan ylös vastapäiseltä penkiltä.

Nikolai siirtyi ja teki tilaa. Kumarruin avaamaan penkin alla olevan säilytyslaatikon ja vapautin sieltä Ninon, joka oli paikat epämukavasta asennosta jäykkänä. Hän venytteli käsiään ja jalkojaan tuskaisena mutta huojentuneena.

”Jopas jotakin”, Nikolai virkkoi hämmästyneenä ja kääntyi minuun päin. ”Nyt on sinun vuorosi selittää, Nathan.”

”Ei vaan Ninon”, tokaisin tukkansa vetyperoksidilla blondanneelle Ninolle. ”Mitä ihmettä olet mennyt tekemään kutreillesi?”

”Eikö ole upea”, Nino kysyi ja pyörähteli edessäni keimailevasti, onnellisen tietämättömänä pian koittavasta juurikasvusta.

Huokasin. Nino ja Ninon tempaukset. Koska oikein opin, että hänellä oli aina viimeinen sana sanottavanaan, oli siinä mitään järkeä tai ei.

”Teillä oli tässä pelissä omat siirtonne. Tämä oli minun tornitukseni”, hymähdin Nikolaille.

”Ei, tämä on kaikki minun syytäni”, Nino torjui ja selitti Nikolaille. ”Halusin Eurooppaan, mutta minulla ei ollut rahaa eikä passia. Kun kuulin Nathanin laivakyydistä, rukoilin häntä ottamaan minut mukaan.”

”Viisi kärpästä yhdellä iskulla, jos ilmaisu sallitaan näin humanitaarisessa yhteydessä”, Ivan hohotti. Hän oli silmin nähden piristynyt tarinan uudesta käänteestä.

”Miten aiot pärjätä Euroopassa papereitta”, Nikolai kysyi Ninolta huolestuneena.

”En tiedä”, Nino vastasi ja pyöritteli vitivalkeita kiehkuroitaan hermostuneena. ”Kun pääsen Ukrainaan, niin selviän varmasti venäjälläni.”

”Papereita on aina hyvä olla taskussa. Minulla on niitä useita. En halua antaa valtioille yhtään enempää valtaa kuin mitä niillä jo on”, Ivan reteili. ”Kun entisaikaan kannettiin heimosta ja alkuperästä kertovia tatuointeja, nyt henkilöllisyyttä todistellaan muovinpalasilla. Näissä nykyisissä on se hyvä puoli, että niitä voi tarvittaessa vekslata.”

”Mitä jos jäät kiinni”, Nino kysyi.

”Kun en jää”, Ivan hymähti ja mittaili Ninoa arvioivasti katseellaan.

”Mitä neuvoisit minua tekemään”, Nino kärtti.

”Tarvitaan oveluutta ja osaamista, ja jos haluat rehellisen vastauksen, sinulta bimboseni ei löydy kumpaakaan niistä”, Ivan töräytti. ”Parempi olisi, jos uisit rantaan ja luikkisit takaisin kotiin äidin helmoihin.”

Nino pidätteli kiukun kyyneleitä. Jännitys epävarmasta tulevaisuudesta purkautui.

”Kaikki järjestyy, älä huoli”, lohdutin ja kiersin käteni Ninon ympärille. ”Pahimmillaan saat viettää pari kuukautta EU:n kustannuksella hotellissa, ja sen jälkeen sinut lennätetään ilmaiseksi takaisin Georgiaan. Siitä tulee luksusloma!”

”Papereitta ei ole helppo matkustaa ja rahattomuus moninkertaistaa haasteet”, Nikolai muistutti. ”Jopa hanttihommia on vaikea saada ilman passia. Työnantajat tarvitsevat todisteen siitä, kenen kanssa he ovat tekemisissä.”

Nikolai oli Ninosta ilmeisen huolissaan. Uumoiliko hän, että matka kosahtaisi ennen kuin se ehtisi edes alkaa?

”Tiedän, ja olen pahoillani tästä tunteenpurkauksesta”, Nino kuittasi. Hän nosti leukansa pystyyn ja kuivasi kyyneleet poskiltaan päättäväisesti.

”Hyvä. Itkupillit ja salamatkustajat istuvat huonosti

yhteen", Ivan sivalsi.

Nikolai vilkaisi Ivania vihaisesti. Ninoa oli ilmeisesti loukattu hänen mielestään jo tarpeeksi, mutta Ivan ei malttanut luovuttaa.

"Rehellisyydellä ja viattomuudella ei pärjää. Kielitaidon puute ja ulkomaalaisuus tarjoavat tilaisuuden, josta harvat paikalliset kieltäytyvät. Kyynisty ja kovetu tai jäät lattiamatoksi, johon kaikki pyyhkivät kuraiset kenkänsä", Ivan tykitti.

Mietin, sitäkö vuodet maailmalla olivat minullekin opettaneet. Vaikka en pitänyt itseäni sinisilmäisenä, minua oli huijattu mennen tullen, jopa Georgiassa. Kun katsoin reissuvuosiani taaksepäin, löysin yhden yhteisen nimittäjän ikäville kokemuksille. Köpelöimmin minulle oli käynyt silloin, kun olin järkeillyt varoittavan intuition pois kulttuurieroilla, omalla tietämättömyydellä, huolimattomuudella tai väsymyksellä. Parhaimmin taas olin pärjännyt silloin, kun olin uskaltanut luottaa intuitiooni. Ihmisluonto on sama kaikkialla maailmassa. Huijarit tunnistaa samoista elkeistä, kuten pälyilevästä katseesta tai silmien välähdyksestä, oli sitten kotona tai ulkomailla.

"Intuitio on tärkeä tietolähde", Nikolai sanoi ja nyökytteli analyysilleni hyväksyvästi.

Juuri tätähän Nikolai oli yrittänyt kaataa päähäni, ja ehkä näin loppumetreillä aloin viimein ymmärtää, mitä hän oli tarkoittanut.

"Aika ja elämänkokemus auttavat. Tämä matka on askel oikeaan suuntaan teille molemmille", Nikolai sanoi. "Seurasitte rohkeasti intuitiotanne ja lähditte, vaikka se kuinka pelotti ja arvelutti."

"Mitä intuitio tarkoittaa", Nino keskeytti uteliaana.

"Hyvä kysymys", Nikolai naurahti tyytyväisenä, kun pääsi mentoroimaan. "Se on aavistus tai tunne vatsanpohjassa, jota ei pysty erittelemään. Siksi se joskus sotketaan muihin ilmiöihin. Intuitiota ei esimerkiksi ole se, että mustalaisen nähdessään tarraa käsilaukkuunsa. Se on

ennakkoluuloa. Intuitiota ei ole myöskään se, että kuulee päässään ääniä. Se on järkeilyä, joka tuottaa pahimmillaan ikävää jossittelua: kunpa, olisi pitänyt, miksi en."

"Mistä arvasit", Nino parahti surkeana. "Minua kiusaa nytkin ajatus siitä, teinkö väärin kun lähdin."

Ivanin ilme paljasti, että kysymys ei ollut hänestä aiheeton. Minä taas mietin, kärsikö Ivan patologisesta naisvihasta vai tunsiko hän georgialaisten järjenjuoksuttomuuden liiankin hyvin. Vai oliko hän vain kärsimätön kokematonta kohtaan? Ehkä kyse oli kaikista. Ivan inhosi heikkoutta. Elämä oli hänelle riskipeliä, jossa vain vahvat ja rohkeat selvisivät. Nikolai taas reagoi Ninoon päinvastaisesti. Tyttö herätti hänessä valmentajan.

"Kuvittele, että sinussa asuu kaksi erilaista minuutta", Nikolai kehotti. "Toinen on vihamielinen ja hyökkäävä, toinen loukkaantuu helposti. Tarkkaile näiden kahden minäsi suhdetta etäältä, kuin ventovieraita kadulla. Näetkö ongelmasi selkeämmin?"

"Mutta sehän on ihan skitsoa", Nino ihmetteli.

"Se on mielikuvaharjoitus, siinä kaikki", Nikolai nauroi ja piteli vatsaansa. Hän näytti taas erehtymättömästi siltä hyväntahtoiselta joulupukilta, johon olin vuotta aiemmin tutustunut. "Kaikki ihmiset käyvät päässään keskusteluja, jopa silloin kun nukkuvat. Se ei ole merkki hulluudesta vaan kuuluu aivojen luonteeseen. Kun aivot ovat aktivoituneet, ne tuottavat taukoamatta kuvia ja sanoja. Tätä sisäistä vuoropuhelua ei pidä padota, mutta sitä on opittava ohjaamaan. Muuten kurjat äänet kaikuvat kuuluvimmin ja ohjaavat huonoon suuntaan."

Nino pyöritteli silmiään ihmeissään. Tiesin tunteen. Nikolai oli saanut minutkin ymmälleen ties kuinka monta kertaa, turhautumisesta puhumattakaan.

"Annan sinulle pari helpompaa harjoitusta, joilla pääset alkuun", Nikolai jatkoi kärsivällisesti. "Kuuntele kahden eri minäsi ääniä ja kiinnitä huomiota siihen, miten ne puhuvat. Vähättelevä minäsi käyttää arvovaritteistä kieltä,

esimerkiksi sanoja normaali, tyhmä, nolo, naurettava, pitäisi ja pakko. Se haluaa saada sinut tuntemaan itsesi huonoksi ja kiinnittämään huomiosi muiden ihmisten arvosteluun. Tarkoitus ei ole peitota tätä riitapukaria vaan vahvistaa myönteistä minuutta."

"Helpommin sanottu kuin tehty. Minua on kotoa asti koulittu pitämään kulissit kunnossa, ettei kenelläkään vain olisi mitään pahaa sanottavaa", Nino huokasi.

"Älä haukkaa liian isoa palaa kerralla", Nikolai toppuutteli. "Ole lempeä itseäsi kohtaan. Opin itse tämän läksyn vasta vanhemmalla iällä. Nathan on varmaan kertonut, että me olimme Ivanin kanssa kilpaurheilijoita. Valmentajat piiskasivat meitä eteenpäin haukkumalla ja häpäisemällä. Ei ihme, että niin monet murtuivat."

"Kyllä kritiikkiäkin tarvitaan", huomautin. "Ilman sitä ei kehity."

"Ongelma on siinä, että kritiikissä mennään usein liiallisuuksiin. Nykyään pitää kilpailla kaikessa", Nikolai huokasi ja muisteli kaihoisana: "Me elimme Neuvostoliitossa paljon huolettomammin. Jokaisella oli turvattu tulevaisuus edessään. Ei tarvinnut murehtia, saiko pitää työnsä ja asuntonsa tai oliko rahaa ostaa perheelle ruokaa. Nykyään kilpaillaan henkiinjäämisestä."

Ajat, vaatimukset ja yhteiskunnat muuttuvat ja jättävät jälkensä ihmisiin. Tosin vaikutukset huomaa vasta vuosia myöhemmin tai kun lähtee pois ja näkee jotain muuta. Ymmärrys vaatii etäisyyttä. Muuten jää järjestelmien ansaan.

"Järjestelmiä palvovat ovat sokeita, fiksut käyttävät niitä hyväkseen ja me muut olemme niiden yläpuolella", Ivan leveili.

"Ketkä me muut", kysyin, vaikka melkein arvasin vastauksen.

"Me Iivana Julma, Venäjän tsaari ja suurruhtinas, taivaan ja maan luoja", Ivan sanoi vakavana ja räjähti sitten raikuvaan nauruun.

”Eikö tuo ole aika kyynistä”, Nino kysyi. ”Ihmiset yrittävät parhaansa.”

”Pumpulissako olet elänyt”, Ivan ihmetteli. ”En tiennyt tuollaisia enää olevan olemassakaan, tai ainakaan hengissä.”

”Viattomuus on hyve”, Nikolai puolusti Ninoa. ”Se antaa ihmiskunnalle toivoa paremmasta.”

”Olet auttamaton idealisti”, Ivan huokasi. ”Viattomuus, hyvyys ja laupeus ovat menneen maailman kotkotuksia. Nyt vaaditaan ketteryyttä. On paikannettava porsaanreiät ja luikittava niistä läpi. Syö tai tule syödyksi kuin joulukinkku. Se on luonnonlaki.”

Minua nokkela sanailu alkoi jo kyllästyttää. Halusin kuulla, mitä Ivan ja Nikolai todella ajattelivat ja tunsivat.

”Jos unohdetaan kaikki lait ja säännöt, mitä tekisitte, jos voisitte tehdä ihan mitä tahansa”, kysyin, ja annoin katseeni kiertää pöydän ympäri.

Ivan ja Nikolai olivat liikuttavan yksimielisiä vastauksesta, ja jopa Nino yhtyi hetken epäröityään kuoroon: ”Juuri sitä mitä me nyt teemme!”

Mutta mitä oli ”se mitä me teimme”? Oliko se parhaan kaverin pelastamista, pakoa Georgiasta vai syöksymistä suin päin kohti uusia seikkailuja?

”Kaikkea ei tarvitse selittää”, Nikolai toppuutteli kysymysteni tulvaa. ”Tarvitaan kykyä elää mysteereissä ja sietää epäilyjä tai muuten elämästä tulee tylsää suorittamista. Mieli köyhtyy ja sielu surkastuu.”

Hytin lattialta kuului hiljaista ujellusta ja kynsien rapinaa. Sitä seurasi äänekäs törähdys ja hirvittäjä haju. Se oli John.

”Ilmiselvä intuitionisti”, Ivan hohotti ja sai meidät kaikki nauramaan.

LAMB!
2016

JÄLKISANAT

Päivi ja Santeri

Seikkailumme minuuden syövereihin on päättynyt. Löysimmekö etsimämme? Tutustuimme minuuteen menemällä kauas Kaukasiaan, jotta näkisimme lähelle. Perehdyimme erilaisten georgialaisten elämään ja kurkistimme virallisten kiiltokuvien ja stereotypioiden taakse. Toivoimme tavoittavamme näin jotain universaalimpaa, joka syntyy ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Meitä kiinnosti kulissien takainen arki, jossa riidellään, rakastetaan, pestään pyykkiä ja taistellaan olemassaolosta. Mitä ihmiset ajattelevat ja tuntevat itsestään, mikä tekee heidät onnellisiksi ja miten he käsittelevät elämän suruja ja tilapäisyyttä? Niin sanotulla ”totuudella” ei ollut meille merkitystä, sillä ei ole olemassa yhtä totuutta. Jos ihmiset uskovat johonkin, siitä tulee heille totta. Se vaikuttaa heidän ajatteluunsa ja tekoihinsa.

Sama pätee minuuteen. Jotta voimme ymmärtää itseämme, kaikkein arvokkainta on tieto siitä, miten itse ymmärrämme itseämme ja mistä ammennamme minuuteemme aineksia. Jos nojaamme tavanomaisiin kansallisiin, luokka-, sukupuoli-, kulttuuri- ja kulutuseroihin, uusinnamme pelkkiä stereotypioita. Jäämme normaalin vangeiksi emmekä pysty hyödyntämään mahdollisuuksiamme. Pysymme artisokkina, vaikka voisimme kuoria itsemme kuin sipulin, vapautua turhista taakoista ja luoda itsestämme jotain uutta ja ainutlaatuista.

Miten oman elämänsä tarinan voisi kertoa toisin? Tarvitaan mielikuvitusta. Elämme kaikki pienenpienessä maailmassa. Olemme tekemisissä perheen, ystävien, työ- ja opiskelukaverien kanssa. Nämä harvalukuiset suhteet rajoittavat näkökulmiamme, emmekä välttämättä osaa

suhteuttaa omaa elämäämme laajempaan yhteyteen. Jotta elämästään saa kiinnostavampaa, on uskallettava irtautua tutusta. Tarvitaan rohkeutta kokeilla uutta ja ottaa riskejä.

Georgian ja minkä tahansa toisen kulttuurin arki voi tarjota inspiraation lähteen. Me oivalsimme Batumissa asuessamme, kuinka elintärkeitä alitajunnan aaveet ovat minuuden rakentamisessa. Pelätty, torjuttu ja halveksittu kertovat meistä itsestämme pikemmin kuin kohteistaan ja johdattavat meidät ansaan. Omat nurkkakuntaiset asenteemme estävät meitä näkemästä ympärillemme. Myytit, salaperäisyys ja mahdollisuudet katoavat ja elämästä tulee tylsää. Miksi siihen pitäisi alistua? Miksi emme eläisi täysillä ja tarttuisi haasteisiin?

Onneen ei ole tarjolla yleispäteviä reseptejä vaan jokaisen on löydettävä itse oma tiensä. Yksi asia on kuitenkin yhteinen kaikille: tutkimusten mukaan varmin tapa kärsiä on yrittää pysytellä samanlaisena olosuhteista riippumatta. Maailma muuttuu ja me sen mukana. Jos pidämme itsepintaisesti kiinni vanhasta ja kartamme muutosta ja riskejä, emme kehity vaan jämähdämme valmiisiin malleihin.

Entä jos muutos ei ole uhka vaan mahdollisuus? Se tarjoaa meille tilaisuuden kehittää itseämme uuteen suuntaan. Ujostakin voi kuoriutua karismaattinen esiintyjä ja nillittäjästä huoleton. Vaikka kaikki yrityksemme etsiä uutta eivät onnistuisi, ne avaavat näköaloja. Näin voi syntyä jotain sellaista, mistä emme ole osanneet edes haaveilla. Miksi sanoisimme ”ei” uusille mahdollisuuksille? Elämä on täynnä iloisia yllätyksiä, jos annamme niille tilaisuuden. Sama pätee kääntäen: miksi latistaisimme muiden intoa kehittyä ja kokeilla uutta? Se ei ole meiltä pois. Elämä ei ole kilpailua, jossa olisi voittajia ja häviäjiä, sillä olemme kaikki halutessamme voittajia. Voimme tukea toisiamme ja tarjota toisillemme seuraa. Siitä ykseydessä on pohjimmiltaan kyse. Meidän ei myöskään tarvitse pelätä sitä, että tekisimme jotain väärin, sillä

ei ole olemassa oikeita ja vääriä valintoja. Maailma ei ole mustavalkoinen. Valitsemme mitä tahansa, meidän on hyvin vaikea pilata sillä koko elämäämme. Keskeisempää on, mihin valintamme meidät johdattavat ja mitä oivallamme niiden avulla itsestämme.

Valintamme ovat todennäköisesti ristiriitaisia ja niin tuleekin olla. Filosofit havaitsivat jo kauan sitten, että eheä ja pysyvä minuus on harhaa. Minuus kytkeytyy aisteihin, tunteisiin, tekoihin ja ajatuksiin. Kykenemme tavoittamaan itsemme ainoastaan niiden välityksellä. Olemme joukko irrallisia, usein järjettömiä tapahtumia vailla päätä ja häntää. Uskallatko sinä hellittää minuudestasi ja haihtua olemattomiin kuin vaahto meren aaltoihin? Minän kuolema on ikuisen elämän ja miljoonien mahdollisuuksien alku. Se avaa meille oven uusiin, tuntemattomiin todellisuuksiin.

LISÄLUKEMISTA

Jenkins, Richard (2008): *Social Identity* (3. painos). Lontoo: Routledge.

Selkeästi kirjoitettu yleiskatsaus minuuteen sosiaalitieteiden tutkimuskohteena. Jenkins käsittelee kirjassa eroja ja samuutta, sosiaalisia suhteita ja kategorioita sekä minuuteen liittyvää valtaa ja instituutioita.

Giddens, Anthony (1991): *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age.* Cambridge: Polity Press.

Uusklassikko, joka käsittelee modernin yhteiskunnan haasteita minuudelle sosiologian ja psykologian näkökulmista. Minuudesta on tullut Giddensin mukaan refleksiivinen projekti, jota muovataan jatkuvasti. Elämme valintojen keskellä eikä meillä ole mahdollisuutta olla valitsematta. Giddens painottaa kirjassa rationaalisuutta ja tietoisuutta, minkä voi lukiessa pitää kriittisesti mielessä.

Bauman, Zygmunt (2002): *Notkea moderni*. Tampere: Vastapaino (alkuteos vuodelta 2000).

Esseistiseen, jutustelevaan sävyyn kirjoitettu kirja nyky-yhteiskunnista, jotka vaativat ketteryyttä ja monien minuuksien omaksumista. Bauman suhtautuu valinnanvapauteen kriittisesti ja muistuttaa, että se voi olla toisinaan myös ahdistava, ei pelkästään vapauttava kokemus, sillä vaihtoehtoja on liikaa. Hyvä rinnakkaisteos Giddensille.

Hall, Stuart and Du Gay, Paul (Toim.) (1996): *Questions of Cultural Identity.* Lontoo: Sage Publications.

Tässä Hallin ja Du Gayn toimittamassa teoksessa pohditaan, kuinka minuudesta on tullut nyky-yhteiskunnissa tärkeä vallankäytön alue. Kirjoittajat pohtivat perinteisten kategorioiden, kuten sukupuolen, seksuaalisuuden, etnisyyden ja kansallisuuden rapautumista ja niiden vaihtoehtoja.

Kannisto, Päivi ja Kannisto, Santeri (2014): *Vapaana elämisen taito*. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Kirjassa kuoritaan minuuden ympäriltä sosiaalista painolastia viiden eri vapauden näkökulmasta. Serbialaisen Slobodanin parvekkeella puhutaan kansallisuusaatteesta ja vapaudesta elää ilman kotimaata. Jamaikalaisessa siirtomaalukaalissa harkitaan hyppäämistä kaikkea hallitsevan talouden ulkopuolelle. Himalajan vuorilla mietitään, miten ihminen voi päättää omasta elämästään ja pitää silti omat mielipiteensä. Lopuksi keinutaan nicaragualaisen samaanin pihalla riippumatossa ja keskustellaan vapaan elämän sallimisesta kanssaihmisille.

Kannisto, Päivi ja Kannisto, Santeri (2016): *Superrikkaat ja rutiköyhät – Reppureissulla eriarvoistuvassa maailmassa.* Jyväskylä: Atena Kustannus.

Miten yhteiskuntaluokat vaikuttavat minuuteen? Eriarvoisuus ei tarkoita vain tulo- ja elintasoerojen kasvua, Afrikan nälkää ja Bangladeshin hikipajoja, vaan se on paljon arkisempaa. Ystävämme, vaatevalintamme, asuinpaikkamme ja liikkumistapamme luokittavat meidät ja erottavat meidät toisenlaisia valintoja tehneistä. Luokkayhteiskunta on kaikkialla ja muovaa minuuksiamme.

Myers, David G. (2002): *Intuition: Its Power and Perils.* New Haven: Yale University Press.

Johdatus intuitioon ja sen käyttöön eri aloilla, muun muassa urheilussa, hoitotyössä, sijoittamisessa ja rekrytoinnissa. Monipuolinen yhteenveto aiheesta maanläheisesti kirjoittavalta psykologian professorilta.

Kuvat ja kartat

- Valokuvat ovat Elian ja Santeri Kanniston ottamia.
- Karttatiedon lähteenä on käytetty tiekarttojen lisäksi Batumin turistikarttaa.
- Kartoissa käytetyn Simple Compass Rose -grafiikan on tehnyt Brosen ja sitä on muokannut Howcheng. Grafiikan lisenssi: Nimeä 3.0 Ei sovitettu (CC BY 3.0).

Onko mikään sitä, miltä se näyttää? Tervetuloa Georgiaan, jossa nuoret osoittavat mieltään tanssimalla teknoa. Paikalliset ihmiset, heidän kulttuurinsa ja oudot sattumukset tarjoavat ainutlaatuisen ympäristön seikkailulle minuuden syövereihin.

Intuitionisti ei ole perinteinen tietokirja. Se ammentaa tunteista ja mielikuvituksesta, kysyy enemmän kuin vastaa ja inspiroi oivalluksiin. Kirja valaa uskoa tulevaisuuteen, jossa yksilöiden muuttuessa myös maailmamme muuttuu.

9 789941 835520
ISBN 9789941835520 17.3

HyväElämäKirjat.com